

: પ્રકાશક :

(૧) પૂ. પંચ્યાસશ્રી પદ્મવિજયગણ ગણિવર જૈન શંકરાચાર્ય
C/o શા. ગંપકલાલ ચતુરદાસ
કાશીપુરા, બોરસદ

★

(૨) શા. બીબીનગંધ શાંતિલાલ
C/o રજી. જળકુકડી બીદીંગ
નીશાપોળનાકે, રીલીક્રેડ
અમદાવાદ

★

(૩) શા. અમૃતલાલ નાગરદાસ
ન્યાયમંદિર, મરચીપોળ
રતનપોળ-અમદાવાદ

: પ્રાપ્તિસ્થાન :

(૧) સેવંતીલાલ વી. જૈન (૨) સરસ્વતી પુસ્તકલંકાર
૨૦, મહાજન ગલી, ૧ લે માળે C/o પં. ભુરાલાલ કાળીદાસ
ઝવેરી બજાર, સુખર્ષ ૨ રતનપોળ, હાથીખાના
અમદાવાદ

(૩) નરેન્દ્ર એસ. શાહ, એમ. કેમ. એલ. એલ. બી.
હસ્તુર મેનશન, એપોઝીટ ટ્રાઈએંગલ ગાર્ડન,
મીરજીપુર ચાર રસ્તા, અમદાવાદ-૧

: મુદ્રક :

કાન્તિલાલ ડહ્યાભાઈ પટેલ. મંગલ મુદ્રણાલય
રતનપોળ. અમદાવાદ

પરમપૂજ્ય ગચ્છાધિપતિ આચાર્યદેવ
શ્રીમદ્ વિજયત્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજના પદચરિત્ર

પ્રપરમ શાસનપ્રભાવક વ્યાખ્યાન-વાચસ્પતિ
આચાર્ય દેવ
શ્રીમદ્ વિજયરામચંદ્ર સૂરીશ્વરજી મહારાજ

પ્રવચન સુધા

રમપૂજ્ય પરમશાસનપ્રભાવક વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ આચાર્ય-
લગવંત શ્રીમદ વિજય રામચંદ્ર સૂરીચરણ મહારાજના
જેનાજ્ઞાસારગણિત પ્રવચનોમાંથી કર્મરોગઉપર અમૃત જેવી
મદ્દસ્ત અસર કરતા વચનો ઘણા કટ્યાણ્ણથી આત્માઓની
માગણીથી અહિં રજુ કરાય છે.

સં૦ શા. રસિકલાલ રામચંદ

(૧) જગતમાં ત્રણ દયાપાત્ર છે. સુખી, દુઃખી અને પાપી. તમને
વધારે દયા કેની આવે? સુખીને તો તમે બધા હાથ ભેડો
છો. પાપીને તમે ગણતા નથી. તમને દયા દુઃખની આવે. જ્ઞા-
નીને સુખીની દયા આવે છે.

(૨) સંસાર કેવો? કવચિત્ સુખ બાકી મોટે ભાગે દુઃખ.
સુખ પણ કેવું? મોટેભાગે દુઃખનું કારણ.

(૩) દુઃખમાં સુખની આશા અને સુખમાં પાગલતા એ સં-
સારી મોહાંધુ જીવનું લક્ષણ છે. આવા જીવો ધર્મમાટે
લાયક નથી.

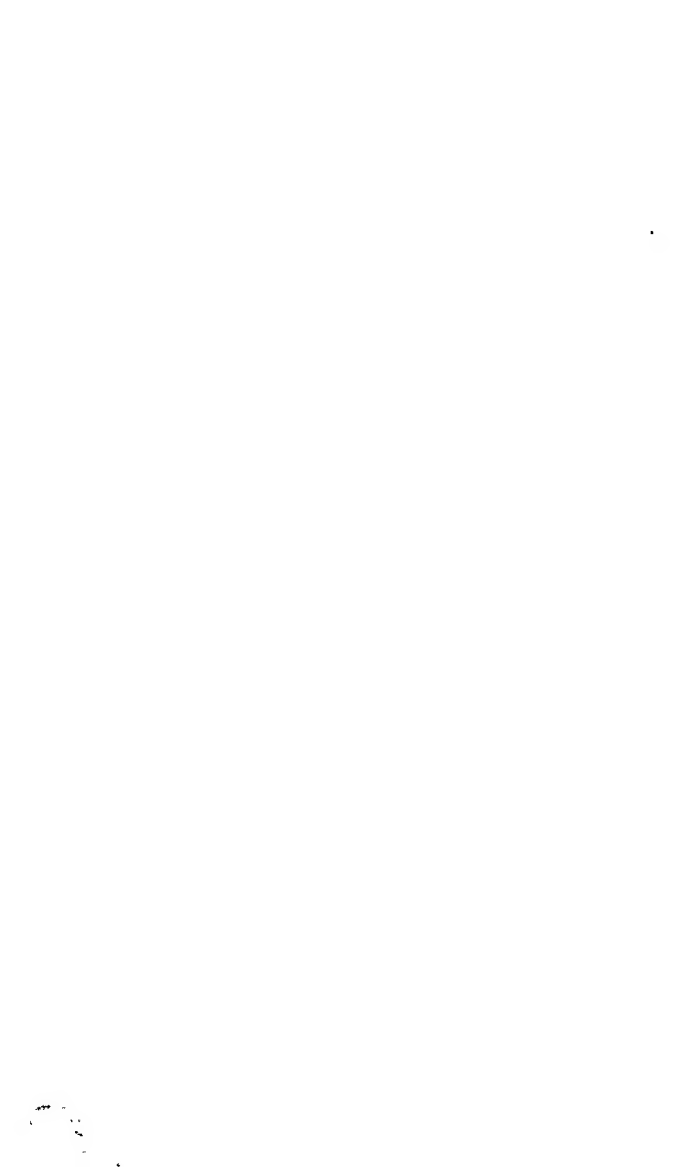
(૪) 'મરીને ક્યાં જવું છે?' એનો વિચાર કર્યા વિના જી-
વન ની શરૂઆત કરે એ લણેલો પણ અલણ છે.

(૫) જે લણેલાને મરણ યાદ ન હોય, પુણ્યપાપનો વિવેક ન
હોય, પુણ્ય કરતા આનંદ ન હોય, પાપ કરતા કંપારી નહોય
એ લણેલાને જ્ઞાની કહેવાય કે અજ્ઞાની!

(૬) લક્ષ્મીની મૂર્છા ઉતરવા અને આરંભાદિકને ઘટાડવા શ્રાવક
વારંવાર તીર્થયાત્રા કરે.

- (૭) ધન અને ભોગની જેણે જગતમાં પ્રતિષ્ઠા ઉભી કરી
એણે જગતને સત્યાનાશના માર્ગે વાળ્યું છે.
- (૮) ધનથી ધર્મ નથી થતો પણ ધર્મથી ધર્મ થાય છે.
ધર્મી ધનને ધર્મનું સાધન બનાવે એથી ધન એ કાંઈ
ધર્મનું સાધન ન કહેવાય ધન તો પરિગ્રહજ કહેવાય.
- (૯) સંસાર ભૂંડો, મોક્ષ મારો અને ધર્મ મોક્ષ મેળવવા
કરવાનો છે—આ ત્રણ વાતો કહેવા માટે જ સઘળા શાસ્ત્રો
રચાયા છે.
- (૧૦) આજે બીજા માગવાનો પ્રવાહ ચાલ્યો છે. સારા સારા
માણસો પાસે પૈસા હોવા છતાં સારા કામ માટે બીજા માગવા
નીકળે છે. માગતા પુરું ન થયું એટલે હવે નાટકો કરી
મેળવતા થયા છે. લખપતિ બ્રાહ્મણ લોટ માગવા નીકળે
તેમ આજના શ્રીમંતને માગવા નીકળતા શરમ નથી.
- (૧૧) સર્વજ્ઞ સિવાય સંસારને કોઈ ઓળખાવી શકે નહિ.
એ ન હોત તો તમે અને અમે બન્ને આંધળા જ
હતા. બલિહારી એ શ્રીતિર્થંકરદેવોની કે જેમણે
સંસારની કૂંરતા ઓળખાવી ઘોર અંધકારમાં પ્રકાશનો
દીવો પ્રગટાવ્યો.
- (૧૨) દુઃખ આવી પડે તો આનંદ પામતા રીખો ! તાકાત
હોય તો આવેલા સુખને છોડો !! ન છૂટે તો પાગલની
માફક નહીં જ ભોગવવાનો નિર્ણય કરો !!! સુખ માટે
ચાલો ત્યાં સુધી કોઈ ખરાબ કામ નહિ કરૂં તેવો નિશ્ચય કરો.
- (૧૩) પુણ્યથી મળેલા સુખમાં લહેર કરવી એટલે પોતાના
હાથે જ દુર્ગતિ ઊભી કરવી.

- (૧૪) કોઈનું મારે ન જોઈએ મારું સૌના કામમાં આવે તેવી ભાવના એજ સાચી ઉદારતા.
- (૧૫) સંસારમાં સુખી કોણ? પહેતા નંજરે સાધુ સુખી પછી દેશવિરતિધર શ્રાવક સુખી પછી સમક્રિતી સુખી અને તે પછી માર્ગાનુસારી સુખી.
- (૧૬) અનીતિથી મળતું ન ઈચ્છે તે માર્ગાનુસારી નીતિથી મળેલું સુખ પણ ભુંડું લાગે તે સમક્રિતી.
 " " " થોડું થોડું છોડના માંડે એ શ્રાવક.
 " " " સંપૂર્ણ છોડે તે સાધુ.
- (૧૭) દુઃખ આપનારા કર્મોની ઉદ્ધરણ કરવી. સુખ આપનારા કર્મોને ફેંકી દેવા અને પાપ કરાવનાર કર્મો ઉપર ચોક્કી મૂકવી એનું નામ ધર્મ.
- (૧૮) કર્મ આપણને ધારે ત્યારે રોવરાવે અને ધારે ત્યારે હસાવે? કર્મ રોવરાવવા માગેને ન રોઈએ એવી શક્તિ મેળવવા માટે ધર્મ છે.
- (૧૯) દુનીયાના સુખોના માગણ પાસે સુખ ઉભું રહે? અને એ ટેસથી માગે એની પાસે રહે? વાસુદેવો ટેસથી સુખ માગે છે. એ સુખ માગે ત્યારે સમક્ષિત જાય પણ એ માગનારની ધર્મસાધના કેવી? ઉંચી. ધર્મથી સુખ મળે એમાં કોઈ વિરોધ ન કરી શકે પણ તમારા ધર્મથી સુખ મળશે કે કેમ એ સવાલ છે.
- (૨૦) કષ્ટ વિના ધર્મ નથી. પણ ધર્મમાટે વેઠવું પડતું દુઃખ સંસારના સુખ માટે જીવોએ વેઠેલા દુઃખ કરતા અનંતમા ભાગેય નથી.

બગવાન મહાવીરદેવનો એક મહત્વનો સિદ્ધાંત છે કે 'હવનમાં પાપ ન કરે' તોય પ્રતિજ્ઞા-પરમરૂપાણુપૂર્વક પાપોને તિલાંજલિ ન આપે, ત્યાં સુધી, પાપનો જડ ઊખડતો નથી. સર્વથા પાપનો ત્યાગ થતો નથી. અવિરતિ નામનું પાપ ઊભું ન રહે છે. જરૂર પડે પાપ કરી લેવાની 'અપેક્ષા' મનમાંથી ખસતી નથી.

૧ * પ્રતિજ્ઞા વિના થતો પાપનો કેવલુનો ત્યાગ એ ધર્મ સ્વરૂપ બનતો નથી.

૨ * પ્રતિજ્ઞા વિના ધર્માનુષ્ઠાનમાં રિયરતા કે રથ બનતો નથી.

૩ * પ્રતિજ્ઞા વિના મનની નિર્ગંજતા ફર થતી નથી. મન સ્વરૂપાળી બનતું નથી.

૪ * આજે દેશના વડા પ્રધાનોને પણ સોગંદવિધિ કરવો પડે છે.

૫ * જે પરમ પુરુષોની ધીરતા સામે મેરુ લાજે તેવા શ્રી તીર્થંકર-ગણધરદેવો પણ પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક પાપનો ત્યાગ કરે છે અને કર્મની કાતિલ જાહેરો તોડી આત્માને પરમાત્મ સ્વરૂપ બનાવવા યોગ્યતિથોર અભિગ્રહો જાવજાણ પાળે છે.

૬ * ઉપદેશપદમાં બગવાન હરિભદ્રસૂરિ મહારાજ લખે છે કે- 'મુગ્ધ આત્માઓ એકસણ પણ અભિગ્રહ વિનાનું હવન છવી શકતા નથી.'

૭ * આપણી શક્તિ અને સંયોગ મુજબ પ્રતિજ્ઞા-નિયમ લેવાનું શાસ્ત્રવિધાન છે. એ રીતે પ્રતિજ્ઞાના મંગલમાર્ગે હમ

ભગવાન મહાવીરદેવનો એક મહત્વનો સિદ્ધાંત છે કે ‘જીવનમાં પાપ ન કરો તોય’ પ્રતિજ્ઞા-પચ્ચદ્રખાણુપૂર્વક પાપોને તિલાંજલિ ન આપો, ત્યાં સુધી, પાપની જડ ઊખડતી નથી. સર્વથા પાપનો ત્યાગ થતો નથી. અવિરતિ નામનું પાપ ઊભું જ રહે છે. જરૂર પડે પાપ કરી લેવાની ‘અપેક્ષા’ મન-માંથી ખસતી નથી.

૧ * પ્રતિજ્ઞા વિના થતો પાપનો કે વસ્તુનો ત્યાગ એ ધર્મ સ્વરૂપ બનતો નથી.

૨ * પ્રતિજ્ઞા વિના ધર્માનુષ્ઠાનમાં સ્થિરતા કે રસ જામતો નથી.

૩ * પ્રતિજ્ઞા વિના મનની નિર્ગંજતા દૂર થતી નથી. મન સત્ત્વશાળી બનતું નથી.

૪ * આજે દેશના વડા પ્રધાનોને પણ સોગંદવિધિ કરવો પડે છે.

૫ * જે પરમ પુરુષોની ધીરતા સામે મેરુ લાજે તેવા શ્રી તીર્થ”કર-ગણધરદેવો પણ પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક પાપનો ત્યાગ કરે છે અને કર્મની કાતિલ જાહેરો તોડી આત્માને પરમાત્મ સ્વરૂપ બનાવવા ઘોરાતિઘોર અભિગ્રહો જાવજીવ પાળે છે.

૬ * ઉપદેશપદમાં ભગવાન હરિભદ્રસૂરિ મહારાજ લખે છે કે-‘મુમુક્ષુ આત્માઓ એક ક્ષણ પણ અભિગ્રહ વિનાનું જીવન જીવી શકતા નથી.’

૭ * આપણી શક્તિ અને સંયોગ મુજબ પ્રતિજ્ઞા-નિયમ લેવાનું શાસ્ત્રવિધાન છે. એ રીતે પ્રતિજ્ઞાના મંગલમાર્ગે ડગ

૩. આસુરી પ્રતિજ્ઞા ૪. વૈરભાવવાળી પ્રતિજ્ઞા

(૧) સાત્ત્વિક પ્રતિજ્ઞાઓ આત્મા માટે ખૂબ જ હિતકારી
 યને છે. આવી પ્રતિજ્ઞાઓ સાક્ષાત્ યા પરંપરાએ વિરતિ
 ધર્મ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. આદરપૂર્વક આવી પ્રતિજ્ઞાઓને
 સ્વીકાર અને પાલન અદ્વલુત લાભો આપે છે.

આત્માને શુદ્ધિના માર્ગે ન લઈ જનારી અને પરંપરાએ
 ત્યાગ વૈરાગ્યને નહિ પોષનારી એવી પ્રતિજ્ઞાઓ પરિણામે
 ભયંકર હોય છે, તેથી એની વિશિષ્ટ જ્ઞાની મહાપુરુષો
 કર્શી જ કિંમત આંકતા નથી.

પ્રતિજ્ઞા ધર્મનો મનની સાથે ગાઢ સંબંધ છે, નાનીશી
 પ્રતિજ્ઞા પણ મન વગરનો પ્રાણી લઈ શકતો નથી. મનવાળા
 પ્રાણી માટે પણ મનોબળ વિના પ્રતિજ્ઞાનો સ્વીકાર અશક્ય
 છે. એકેન્દ્રિયથી માંડીને અસંખ્ય પંચેન્દ્રિય સુધીના અનંતા-
 નંત પ્રાણીઓ મન વગરના છે. ચોરાસીલાખ યોનિઓમાં
 દેવતા, નારકી તિર્થંત્રો અને મનુષ્યો સંસ્કૃતિ એટલે કે
 મનવાળા ગણાય છે, પણ તેમાં (૧) નારકીઓ પરાધીનપણે
 દુઃખથી રીંગાતા હોવાથી તેઓ પ્રતિજ્ઞાના અધિકારી નથી
 (૨) દેવતાઓ નિરંતર દિવ્ય સુખમાં મશગુલ હોવાથી પરચ-
 દ્રષ્ટાણુ (પ્રતિજ્ઞા) કરી શકતા નથી. કાદવમાં ખૂંચેલો હાથી
 કિનારો દેખવા છતાં, બહાર નીકળવાનો ઈચ્છા હોવા છતાં
 ન કાઢી શકતો નથી તેમ દેવતાઓ પણ સુખરૂપી કાદવમાં
 મગ્ન હોવા છતાં, પ્રતિજ્ઞાના રહસ્ય અને તેના ઉત્તમ
 કલ્પો જાણવા છતાં તેના સ્વીકાર તેમજ પાલન માટે તેઓ

સર્વથા અસમર્થ હોય છે. (૩) તિર્થંચો પણ લગભગ વિવેકશૂન્ય હોવાથી પ્રાયઃ પ્રતિજ્ઞાને ચારી રીતે સમજી, સ્વીકારીને તેનું પાલન કરી શકતા નથી. છતાં એકાન્ત નથી. કોઈક તિર્થંચ વિશેષ નિમિત્તપાત્રી પ્રતિજ્ઞાઓમાં સંકળતા મેળવે છે. છતાં તેઓ માટે એ રાજમાર્ગ તો નથી જ.

(૪) માત્ર મનુષ્યો જ સાત્ત્વિક પ્રતિજ્ઞાઓનું માહાત્મ્ય સમજવાના, એને ગ્રહણ કરવાના અને તેનું પાલન કરી આત્મશુદ્ધિ કરવાના અને તે દ્વારા જીવનને સર્વોચ્ચ નિયંત્રિતિએ પહોંચાડવા માટે અધિકારી છે. માનવને સાત્ત્વિક પ્રતિજ્ઞાઓ માટે અણુમોલ તક છે. પણ આને માનવ જડ વસ્તુઓના મોહમાં એવો દ્રસાયો છે, મુંઝાયો છે કે જેથી સાત્ત્વિક પ્રતિજ્ઞાઓનું માહાત્મ્ય એ સમજી શકતો નથી. જીવન ઘટતરમાં પ્રતિજ્ઞાઓ કેટલી મહત્ત્વની છે, તે પીછાણી શકતો નથી, માત્ર ક્ષણિક પદાર્થોની પ્રાપ્તિ માટે આંધળો દોટ મૂકી દોડી રહ્યો છે પણ ખરેખર તો એ એ ખાડા તરફ ધસી રહ્યો છે.

સંસારમાં સર્વકેાઈનું એકાન્તે હિત કરનારી સાત્ત્વિક પ્રતિજ્ઞાઓ છે એને સમજવાની, સ્વીકારવાની અને તેમાં અણી-શુદ્ધ પાર ઉતરવાની તક કોઈવિરલ આત્માને પ્રાપ્ત થાય છે. સાત્ત્વિક પ્રતિજ્ઞાઓ મનોમન લેવા કરતાં, દેવશુર અને સંઘની સમક્ષ લેવી જોઈએ. તે રીતે લીધેલી પ્રતિજ્ઞાઓ અધિકાધિક ફળ આપે છે. દૃઢ મનથી પાળી શકાય છે.

સર્વથા અસમર્થ હોય છે. (૩) તિર્થંચો પણ લગભગ વિવેકશૂન્ય હોવાથી પ્રાયઃ પ્રતિજ્ઞાને સારી રીતે સમજી, સ્વીકારીને તેનું પાલન કરી શકતા નથી. છતાં એકાન્ત નથી. કોઈક તિર્થંચ વિશેષ નિમિત્તપાત્રી પ્રતિજ્ઞાઓમાં સફળતા મેળવે છે. છતાં તેઓ માટે એ રાજમાર્ગ તો નથી જ.

(૪) માત્ર મનુષ્યો જ સાત્ત્વિક પ્રતિજ્ઞાઓનું માહાત્મ્ય સમજવાના, એને ગ્રહણ કરવાના અને તેનું પાલન કરી આત્મશુદ્ધિ કરવાના અને તે દ્વારા જીવનને સર્વોચ્ચ નિયંત્રિતિએ પહોંચાડવા માટે અધિકારી છે. માનવને સાત્ત્વિક પ્રતિજ્ઞાઓ માટે અણુમોલ તક છે. પણ આજે માનવ જડ વસ્તુઓના મોહમાં એવો ફસાયો છે, મુગાયો છે કે જેથી સાત્ત્વિક પ્રતિજ્ઞાઓનું માહાત્મ્ય એ સમજી શકતો નથી. જીવન ઘડતરમાં પ્રતિજ્ઞાઓ કેટલી મહત્ત્વની છે, તે પીછાણી શકતો નથી, માત્ર ક્ષણિક પદાર્થોની પ્રાપ્તિ માટે આંધળો દોટ મૂકી દોડી રહ્યો છે પણ ખરેખર તો એ એ ખાડા તરફ ધસી રહ્યો છે.

સંસારમાં સર્વકેાઈનું એકાન્તે હિત કરનારી સાત્ત્વિક પ્રતિજ્ઞાઓ છે એને સમજવાની, સ્વીકારવાની અને તેમાં અણી-શુદ્ધ પાર ઉતરવાની તક કોઈ વિરલ આત્માને પ્રાપ્ત થાય છે. સાત્ત્વિક પ્રતિજ્ઞાઓ મનોમન લેવા કરતાં, દેવશુર અને સંઘની સમક્ષ લેવી જોઈએ. તે રીતે લીધેલી પ્રતિજ્ઞાઓ અધિકાધિક ફળ આપે છે. દૃઢ મનથી પાળી શકાય છે.

જીવનનું અમૃત :

સમાધિમય જીવન અને સમાધિપૂર્ણ મૃત્યુ એ એક મહાન સિદ્ધિ છે. એ જો પ્રાપ્ત ન થાય તો દેવોને પણ દુર્લભ ગણાતા આ માનવ જન્મની કુટ્ટી કોટી જેટલી કે કડવી બદામ જેટલી પણ કિંમત ન આંકી શકાય.

એક કવિરાજ કહે છે:—

મરણં મંગલં યત્ર સફલં તત્ર જીવનમ્ ।

જેનું મૃત્યુ મંગલમય એનું જ જીવન સફળ. મંગળમય મૃત્યુ એટલે સમાધિમય મૃત્યુ. એ મનુષ્યના સફળ જીવનની પારાશીશી છે. પારલૌકિક જીવનની મંગલમયતાનું માપક-યંત્ર પણ એ જ છે.

સમાધિ મરણે મરણું એ જૈન શાસનને પામેલા સર્વ સમ્યગ્દષ્ટિ જીવોનો પરમ મનોરથ હોય છે. તેમ છતાં કોઈ વિરલજીવો જ સમાધિમય જીવન અને સમાધિમય મૃત્યુની સિદ્ધિ મેળવી શકે છે.

‘યુદ્ધસ્ય વાર્તા રમ્યા’ આ ઉક્તિ અનુસાર યુદ્ધની વાત કરવી અને સાંભળવી ખૂબ ગમે પણ જો સાચે સાચ રણમેદાને ઝાઝમવાનો અવસર આવે તો એ ટેસથી વાતો કરનાર અને સાંભળનારના હાબ ગગડી જાય. સમાધિમરણની વાત પણ એવી જ છે. એ વાત કરવી અને સાંભળવી મીઠી લાગે પણ મરણની વેદના વખતે સમાધિ જાળવવી દુષ્કર બની

જાય છે. મૃત્યુ સમયે સમાધિ તો જ પ્રાપ્ત થઈ શકે ને. જીવન ધર્મમિત્ર જીવાયું હોય.

અનામિકાળથી આત્માએ સંસારમાં જન્મ મરણ કરી રહ્યા છે. દુઃખ, અશાંતિ અને અસમાધિનું કારણ શું છે તે અજ્ઞાન જીવે સમજી શકતા નથી. તેથી જ વિષય કપાયની પરિણતિ કેળવી જીવન અને મૃત્યુ બન્નેને અસમાધિમય બનાવી મૂકે છે. આત્માની માલીકીમાં સુખ શાંતિ અને સમાધિના અખૂટ ભંડારો છે પણ કર્મસત્તાએ એના પર રીસીવર (અમલદાર) મૂક્યો છે. તેથી આત્મા છતી આત્મસંપત્તીએ બેહાલ દશા અનુભવી રહ્યો છે. જન્મ મરણ રોગ, શોક, વિયોગ આદિની બેસીતમ પીડાને ભોગ બન્યો છે. હવે આત્માએ આ દુર્લભ માનવભવમાં જાગૃત બની અહળક આત્મસંપત્તિને પિછાની; આત્માને વીટો પાવર વાપરી કર્મ સત્તાના રીસીવરને ફગાવી દીધા વિના છૂટકો નથી.

મૃત્યુ સમયે સમતા અને સમાધિને બદલે કલેશ, સંતાપ, હાયવોય અને મૃત્યુનો ડર જ હોય તો પરલોક અચૂક બગડે. ભવોની પરંપરા બગડે. દીર્ઘકાળ સુધી દુર્ગતિના દુઃખોમાં આત્મા રીખાયા જ કરે. સમાધિલાવને મહાપુરુષોએ મહોત્સવ કહ્યો. મૃત્યુના અનંત દુઃખ વખતે સુંદર સમાધિ લાવને પ્રાપ્ત કરવા જીવનભર સુવિશુદ્ધ ધર્મની આરાધના અનિવાર્ય બની જાય છે. જગતના તમામ પદાર્થો ચિત્તને અસમાધિ ભાવ તરફ ખેંચી લે છે.

તીર્થનું આલંબન પ્રાપ્ત થાય છે. એથી મહાકર્મ નિર્જરા અને એથી મોક્ષપદની પ્રાપ્તિ થાય છે.

શ્રી ગૌતમ ગાણધર : પ્રભુ ! પૃથ્થાસ્વાધ્યાય-પ્રશ્નો પૂછવાથી શું લાભ થાય છે ?

પ્રભુ મહાવીર દેવ : ગૌતમ ! પૃથ્થા સ્વાધ્યાયથી તત્ત્વનો નિર્ણય થવાથી સૂત્ર અને અર્થ સ્પષ્ટ થાય છે. સૂત્રાર્થનું રહસ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. એથી કાંક્ષા મોહનીય કર્મ નાશ પામે છે. એટલે કે દર્શનમોહનીયના ઉદયે સમક્રિતના અતિચાર રૂપ અન્યાન્ય દર્શનની થતી કાંક્ષા-અભિલાષાનો નાશ થાય છે.

શ્રી ગૌતમ ગાણધર : પ્રભુ ! પરાવર્તના સ્વાધ્યાયથી જીવને શું લાભ થાય છે ?

પ્રભુ મહાવીર દેવ : ગૌતમ ! સૂત્રાર્થનું પરાવર્તન કરવાથી વ્યંજનલગ્નિધિ ઉત્પન્ન થાય છે. (જ્ઞાનાચાર પૈકીના વ્યંજનાચારના પાલનથી પ્રાપ્ત થતી ઉચ્ચાર શુદ્ધિ તે વ્યંજનલગ્નિધિ દ્વારા જોઈએ.)

શ્રી ગૌતમ ગાણધર : પ્રભુ ! અનુપ્રેક્ષા સ્વાધ્યાયથી જીવ શું લાભ મેળવે છે ?

પ્રભુ મહાવીર દેવ : ગૌતમ ! જીવ આયુષ્ય વિનાયના આત્મ દર્શો મજ્જનના બંધવાળા દ્વાય નો વિચિત્ર બંધવાળા કરે, દીર્ઘકાળની વિચિત્રિવાળા દ્વાય નો અન્ય વિચિત્રિવાળા કરે, નીચ સ્ત્રવાળા દ્વાય નો મંદ સ્ત્રવાળા કરે, અધિક પ્રદેશવાળા દ્વાય નો આછા પ્રદેશવાળા કરે.

યુધ્ધ કર્મ ખાંધે અથવા ન પણ ખાંધે, અશાતા વેદન
મં ન ખાંધે અને અંતે ચાર ગતિરૂપ આ અનાદિ સંસાર
રી જાય.

શ્રી ગૌતમ ગાણધર : પ્રભુ ! ધર્મકથા સ્વાધ્યાય
જીવ શું લાલ મેળવે છે ?

પ્રભુ મહાવીર દેવ : ગૌતમ ! ધર્મકથાથી
જૈનશાસનની પ્રભાવના કરે છે. અને લાવિમાં
થાય એવા શુભ કર્મ ઉપાળે છે. આ ધર્મકથા સ્વાધ્યાય
અજ્ઞાન અને રોદ્રધ્યાનનો નાશ થાય છે. તેમજ
સંકલેશ-અશાંતિ થતી નથી.

જનને મહાપુરુષોના આ સંવાદથી આપણને
પણ લાગે છે કે પાંચે પ્રકારનો સ્વાધ્યાય સાચે જ
અમૃત છે. અહિંનશ આ અમૃતનું સેવન કરી
વિષય ક્ષાયનો રસ નોચોવી ચિત્તને સમોદિમય

પદ્મ સૌરભ

કિં.

આ પ્રકાશન મુદ્રિતની મંગલસાધનાના ર
કરનાર મુમુક્ષુ આત્માઓને માર્ગમાં સહાય
લભ્ય પાથેય પીરસે છે. વિનય, વૈરાગ્ય, સંતો
પર્યુષણ, પ્રસંગરંગ, મનનમધુ, ધર્મામૃત તે
મહામત્ર ઉપરના ૯ મનનીય લેખો સ્વાધ્યાય
રસદહાણ કરાવે તેવા છે. આરાધક વર્ગને
જાગૃતિનો સંદેશ સુણાવી જાય છે.

હિંમતથી જ પહેલાં કરી એ વિચારો અને એ આચારો
મધ્યમપણે, હવવાની ટેક રાખવી.

જેવો હું તેવા બીજાં છવો. માત્ર માનવો જ
નહિ. પ્રાણી માત્ર જેમ મને સુખ પ્રિય છે દુઃખ અપ્રિય છે.
તેમ પ્રાણી માત્રને સુખ જ પ્રિય છે દુઃખ અપ્રિય છે.
આ વિચારમાં અહિંસાનો, સત્યનો, દાનનો સઘળાં
સદાચારોનો પાયો છે. જેમ જેમ ઉપરોક્ત વિચાર દૃઢ
બનતો જાય છે તેમ તેમ વ્યક્તિ, સમાજ, દેશ અને વિશ્વ
અહિંસામય, સત્યમય..... બનતું જાય છે.

જેમ હું ભૂખ્યો, તરસ્યો કે વસ્ત્ર વિના રહી શકતો
નથી તેમ બીજાં છવોને ભૂખ, તરસ, ટાઢ વગેરેની પીડા
નહિ થતી હોય? માટે ભૂખ્યાને અન્ન આપો, તરસ્યાને
પાણી આપો, વસ્ત્ર વિનાનાને વસ્ત્ર આપો. ભયભીતને
અભય આપો. આ વિચાર જન્મે છે.

ત્રિસાયાણું

વિશ્વોદ્ધારક પ્રભુ મહાવીરદેવ અને તેઓશ્રીના વિદાર શિષ્યરત્ન ગૌતમ ગણધરનો એક અતિ મહત્વાર્થાલાપ આ લેખમાં રજુ થાય છે.

‘શ્રીમહાનિશીથસૂત્ર’ એક મહિમાવંતું મશાસ્ર છે. ગૂઢ અને ગંભીર રહસ્યોથી ભરેલું આગમશાસ્ર નાશ પામશે ત્યારે સૂર્ય, ચંદ્ર, ગ્રહ, અને તારાઓનું તેજ સાત દિવસ સુધી ઝાંખું પડે.

શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર અને તેના વિધિયુક્ત ચોગ્યતા માટે શ્રીઉપધાનતપની કેવી અગત્યત્વ અનંતઉપકારી પ્રભુ મહાવીરદેવ અને લલિધિનિ ગૌતમ ગણધર ભગવંતનાં લોકોત્તર વાર્તાલાપ સંરક્ષ રીતે અને સત્તાવાર આપણને જાણવા સમંજ વગર ઉપધાનતપની ટીકા કરનાર આ શાસ્ત્રવચનો દીવાદાંડી રૂપ છે અને તપનું કઠોર અનુષ્ઠાન જેને માટે છે તે શ્રી સ્વાધ્યાય જાપ અને ધ્યાનના મહત્વને પ્રકાર સર્વલાઘટ સમાન છે.

જુઓ—અનંતજ્ઞાની પ્રભુ મહાવીરદેવ હે ગૌતમ ! ઉપધાનતપની આરાધના સુપ્રશસ્ત એવું સમ્યગ્જ્ઞાન લાભે છે—લ ઉપધાનતપની આરાધના વિના લાભનાર—લ મોદના કરે છે તે મહાભાગ્યહીન પાપી જ્ઞાનની મોટી આશાતના કરે છે.

પ્રશ્ન : હે ભગવન! જો એમ છે તો શું પંચ મંગલનું (નવકારનું) ઉપધાન કરવું જોઈએ ?

ઉત્તર :—હે ગૌતમ! પ્રથમ જ્ઞાન થાય છે તે પછી દયાના ભાવ જાગે છે

(આહીં જીવ અજીવ વગેરે તત્ત્વોનું જ્ઞાન થયા પછી દયાના લાગણી જાગૃત થાય છે એમ સમજવું.)

* દયાથી જગતમાં રહેલા સર્વ જીવ-પ્રાણુ-ભૂત અને સત્ત્વ પ્રત્યે આત્મસમદર્શીપણું આવે છે. અર્થાત્ જગતના સર્વ જીવો મારા આત્મા સમાન છે એવી બુદ્ધિ સ્થિર થાય છે. મારા આત્માને જેમ સુખ પ્રિય છે અને દુઃખ અપ્રિય છે, તેમ જગતના સર્વ જીવો, પ્રાણીઓ, ભૂતો અને સત્ત્વોને પણ સુખ પ્રિય છે અને દુઃખ અપ્રિય છે. એવી આત્મતુલ્યતાની દૃષ્ટિ દયાથી પ્રાપ્ત થાય છે.

(શાસ્ત્રકારોએ પંચેન્દ્રિયને જીવ કહ્યા છે વિદ્યુલેન્દ્રિયને પ્રાણુ કહ્યું છે વનસ્પતિકાયનો ભૂત શબ્દથી ઉલ્લેખ કર્યો છે અને બાકી રહેલી જીવ રશિને સત્ત્વ તરીકે સંબોધી છે.)

* જગતનાં સર્વ જીવો-પ્રાણુ-ભૂત-સત્ત્વો પ્રત્યે આત્મ-સમાન ભાવ પ્રકટ થવાથી તે જીવોને સ્પર્શ કરવા રૂપ તે સંઘટ્ટન, સંતાપ પમાડવા રૂપ પરિતાપ, વિશેષ ખીડા રૂપ કિલામણા અને અંગોપાંગના નાશરૂપ-હેરાન કરવા રૂપ ઉપદ્રાવણુ વગેરે દ્વારા દુઃખ આપવાનો કે ભય પમાડવાનો ત્યાગ થાય છે ક્ષે સર્વ જીવોને દુઃખ ઉત્પન્ન

કરવાનો અને બાય પમાડવાનો ત્યાગ કરવાથી અનાદ્ય થાય છે—આદ્ય અટકી બાય છે * અનાદ્ય ગવાથી આદ્યના દ્વાર બંધ છે એટલે કે સંવર થાય છે. * સંવરથી મુન્દ્રિયોનો નિગ્રહ (દમ) અને દયાયોનો ઉપશમ (શમ) થાય છે * દમ અને શમથી શત્રુમિત્ર પ્રત્યે સમભાવ પ્રગટે છે. * શત્રુ-મિત્ર પ્રત્યે સમભાવ આવવાથી રાજ-દાય થતા નથી, અર્થાત્ મધ્યસ્થ ભાવ આવે છે. * મધ્યસ્થ ભાવના યોગે ક્રોધ-માન-માયા-લોભ થતા નથી.

(અર્થિં અનંતાનુબંધી ક્રોધાદિ દયાયોનો અભાવ થાય છે એમ સમજ્યું)

* આ અનંતાનુબંધી ક્રોધ-માન-માયા-લોભ ગવાથી અકપાયપણું પ્રગટે છે, અકપાયભાવના યોગે સમ્યક્ત્વ શુણ્ણ પ્રાપ્ત થાય છે એથી જીવાદિ પદાર્થોનું વિશિષ્ટ રીતે જ્ઞાન થાય છે એટલે કે અનુભવ જ્ઞાન થાય છે.

(પૂર્વે શાસ્ત્ર દ્વારા જીવ-અજીવ વગેરેના લેદ પ્રભેદ વગેરે બાબતોનું સામાન્ય રીતે જ્ઞાન થયું હતું. આ બૃગિશર્મા સમ્યક્ત્વથી સંદેહારિત થયેલી શુદ્ધિની પ્રતિભા દ્વારા ઉત્પન્ન થયેલું પ્રતિભ-અનુભવ જ્ઞાન થાય છે એમ સમજ્યું)

* જીવાદિનું પ્રતિભ-અનુભવ જ્ઞાન થવાથી સર્વત્ર વૈયથિક પદાર્થોમાં નિરાંગ-(અનાસક્ત) ભાવ પ્રગટે છે * વૈયથિક પદાર્થો પ્રત્યેના નિર્ભગભાવથી અજ્ઞાન-મોહ અને મિથ્યાત્વનો લય થાય છે.

(અર્થીં સૂક્ષ્મ વિવેકના બાધક અજ્ઞાનાદિનો નાશ થાય એમ સમજ્યું.)

જાણના મોટા અને મિત્રાત્વના પ્રાપ્તી વિશેષ જાણ
પ્રકારે છે.

(વિશેષ જાણ એક પાસાના નામ જ છે. જેમાં જાણના કે વિષય
વિષયના એક વેદના પાપ ન મેળવે.)

જાણના વિશેષ વિશેષની જેમ ઉપાદેય વસ્તુઓની
વિચારણામાં એકાદે લક્ષ જ પાડાય છે. જેમ-ઉપાદેય વસ્તુની
વિચારણામાં વિષ્ણુ એકાદ જાણે છે. જો તેમ-ઉપાદેયની
વિચારણામાં વિષ્ણુ એકાદ જાણી આપતનો ત્યાગ અને
વિતરકારી આચરણમાં અત્યંત ઉત્તમ થાય છે. જો તેથી
પરમાર્થ-પવિત્ર અને ઉત્તમ એવા ક્ષમાદિ દસ પ્રકારના
મહિંસા લક્ષણુ ધર્મનું આચરણ કરવામાં તેમ જ કરાવવામાં
જિત્ત આસક્ત-હીન જાણે છે. તેથી સર્વોત્તમ ક્ષમા,
સર્વોત્તમ મૃદુતા, સર્વોત્તમ અરુણતા, બાહ્ય અભ્યંતર જાર
કારનો અત્યંત ઘોર, વીર, ઉશ્ચ અને કષ્ટમય તપ
આચરવામાં સર્વશ્રેષ્ઠ રમણુતા આવે છે.

સર્વોત્તમ એવા સત્તર પ્રકારના પરિપૂર્ણ સંયમા-
કાનના પાલનમાં જ લક્ષ જ પાડાય છે સર્વોત્તમ કોટિના
યનું ભાષણ-ઉચ્ચારણ થાય છે કે જેમાં છ કાયના
વેળાનું હિત સમાયેલું છે. (સત્ય તેને જ કહી શકાય કે
જાણી છ જો કાયના છવેળાનું પરમહિત-રક્ષણ થયું
છ.) અને શક્તિ ગોપણના વિના કાયિક બળ માનસિક
ઉત્સાહ, આત્મિક પુરુષાર્થ તેમ જ પરાક્રમ ફેરવીને
સર્વોત્તમ સ્વાધ્યાય, ધ્યાનરૂપ નિર્મળ જાણથી પાપ કર્મરૂપ
નો લેપ ધોવાય છે.

પૂર્વે જાતનો ભ્રાણેણ ક્યો છે. ત્યાં આમાન્ય વિશેષ જ્ઞાન પ્રધાન કલાના સમજવા. અહીં સર્વોત્તમ કાલીના સ્વાધ્યાય અને પચાન સમજવાના છે. દસ પ્રકારના યતિધર્મના આ આદ્યો દ્વાય ધર્મ છે.)

સર્વોત્તમ અકિંચનપણું—અપરિચ્છેદતા પ્રાપ્ત થાય છે.

સર્વોત્તમ પરમપવિત્ર અન્યોન્ય સર્વ મલિન ભાવોથી અસ્પૃષ્ઠ (બ્રહ્મચર્યના પાલનથી દેહને સુંદર બનાવવાની ઈચ્છા વગેરે વગેરે) હોવાના કારણે સુવિશુદ્ધ; સર્વ-દોષથી રહિત એવા નવશુદ્ધિથી શોભતું; અઢાર પ્રકારના પરિહાર-સ્નાનચર્યાનાના ત્યાગથી મનોહર અને હૃદય એવા બ્રહ્મચર્યજાતનું ધારણ થાય છે.

હે ગીતમ ! એકાંતિક-આત્યંતિક-પરમ-શાશ્વત-ધ્રુવ તિરંતર અને સર્વોત્તમ સુખના ઈચ્છનારે કોથી પહેલા આઠ પૂર્વક આમાયિકથી માંડીને સોઠગિંદુસાર સુધીનું દ્વાદશાંગ શ્રુત કાલગ્રહણ, આયંજિલતપ વગેરે શાસ્ત્રોક્ત વિધિ અને ઉપધાન પૂર્વક હિંમ્નાદિ પાપસ્થાનકોનું ત્રિવિધે ત્રિવિધે પચચક્રાણુ કરીને સ્વર-બિંદુ-માત્રા-વ્યંજન-પદ અને અક્ષરોથી અન્યૂત-પરિપૂર્ણ, પદોને છટા પાડીને, ઉદાત્તાદિ પ્રકારો વડે સુસ્પષ્ટ વર્ણોચ્ચારના ક્રમપૂર્વક પૂર્વાનુપૂર્વા અને અનાનુપૂર્વા વડે અત્યંત શુદ્ધરીતે જ્ઞાન દાતા શુર સગવંતને અપલાપ કર્યા વિના એકાગ્રતા પૂર્વક ભણવું-ભણવું જોઈ એ.

હે ગીતમ ! તે દ્વાદશાંગ શ્રુતજ્ઞાન અનંત-અપાર અને સુવિસ્તૃત એવા દેહતા સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રની જેમ કળથી

અમરપારના સ્ત્રી સમગ્ર જોઈ છે. તેમજ મારે મુલિયનું
પરમ મારણ થઈ શક્ય છે. તેથી પણ આત્મા દેવતાને
નમસ્કાર કર્યા વિના સમગ્ર સમગ્ર રૂપ ને પૂજાનનો
પર પામી શકતો નથી. પૂજાનનો પર પામવા મારે
ઈશ્વરના નમસ્કારની મહત્તા જાણવી જ પડે છે.

હો જીવમા! પંચમંગલ નમસ્કાર જો જ મંદ
દેવતાને નમસ્કાર દે પાવ બીજો નથી. તેથી અવશ્ય
પંચમંગલનું નિયોગમાન કરવું જ જોઈએ.

આમસાગરનો પાર પામવાનું કાર્ય જોઈ ભગીરથ
કાર્ય છે. કોરી ભુદિયા બળથી જો કાર્યની સિદ્ધિ
મળતી નથી. કોરી ભુદિથી વિદ્વતા આવશે વાદ વિવાદનું
પાંડિત્ય અગત્યે પણ આત્મજ્ઞાનના દિવ્ય જ્યોત પ્રગટાવવા
પરમતત્ત્વની સહાય જોઈશે. ઈશ્વરને નમ્યા વિના કદી
કોઈ શાસ્ત્રના રહસ્યને પાગી શક્યું નથી, નમસ્કાર મહા-
મંત્રમાં ઈશ્વર અરિહંતને નમસ્કાર છે. જો નમસ્કાર
હામંત્રના જાપ-ધ્યાનથી શાસ્ત્રના અગમ અજોચર ભાવોનો
કાશ પથરાય છે જો નમસ્કાર મહામંત્ર ગણવાનો પાત્રતા
ઉપધાનતપનું વહન કરવાથી પ્રાપ્ત થાય છે. શ્રી ઉપધાન-
ની ટીકા કરનારો વર્ગ ભગવાન મહાવીરદેવતા વચ્ચે
ને ધરે અને જાણે અજાણે થતાં શાસનદ્રોહથી બચે.

ભક્તિ રસાયણ :

શું આપું પરમેશ્વર ?

જો પરમાત્મા ! મારે તને કંઈક આપવું છે. તેં મને ઘણું આપ્યું છે. અમૃત આપ્યું છે. અનુપમ આપ્યું છે. બીજું કંઈ જ ન આપી શકે તેવું આપ્યું છે. તેં અમૃત વાત્સલ્ય આપ્યું. અમાપ દરૂણ વશમાવી. મોક્ષનો મહામાર્ગ આપ્યો. પાત્રતા આપી. પવિત્રતા આપી. પુણ્ય આપ્યું. ત્યાગ આપ્યો. વરાચ્ય આપ્યો. સમ્યગ્દષ્ટિ આપી.

તેં આપ્યા જ કર્યું છે. એના બદલામાં મેં હજી તને કંઈ જ આપ્યું નથી.

શું આપું પરમેશ્વર આપને ? આ રંક પાસે શું છે આપવા જેવું ! આપ રત્નજડિત સિંહાસન પર બેસો છો. મુવલુંના કમળ પર ચાલો છો. ત્રણ ભુવનની રીદ્ધિ આપના ચરણ ચૂમે છે.

હે પરમવંશવના સ્વામી ! શું નથી આપની પાસે કે જે આપીને હું કૃતાર્થ થાઉં ?

હા, કૃપાનાથ ! યાદ આવ્યું મને ! એક એવી ચીજ, મહત્વની ચીજ છે જે આપની પાસે નથી. મારી પાસે છે. બસ ! જો આપી દઉં અને કૃતજ્ઞ બનું.

પ્રભુ ! આપની પાસે એક મન નથી મારી પાસે જો છે. આપના અનંત-અગણિત ઉપકારોનો બદલો

આકાશને જેમ કોઈ છેડો નથી તેમ અરિહંતની
લક્ષિતના લાભોનો કોઈ અંત નથી. સીમા નથી.
મંગળ મળજો !

ઓ આ રંકના ઉદ્ધારક જિનદેવ ! ણીજ દેવોનો
મહિમા હશે જગતમાં પણ તારા મહિમાની કોઈ વાત
થાય એવી નથી. અચિન્ત્ય છે એ મહિમા. ન કલ્પી
શકાય એવો જ તો ! !

પ્રભુ ! એ ન પૂછશો કે કેવો અચિન્ત્ય ! શું
હું સમજ્યા વિના જ કહું છું પ્રભુ !

લાખો કલ્પવૃક્ષો જે ન આપી શકે તે આપના
ચરણોની સેવા આપી જાય છે. લાખો કલ્પવૃક્ષો આપી
આપીને શું આપે તે હું કલ્પી શકું છું. પણ દેવાધિદેવ !
આપના ચરણોની સેવા શું શું આપે તે હું કલ્પી શકતો નથી.

તારક ! આપના ચરણોની સેવા વગર માગે
પવાનું બધું જ આપી દેશે. પરંતુ મારે માગવાનો
છે તેટલું તો માંગી લઉં !

વિભુ ! વિમ્બલયા સંસારમાં જકડાયો છું માટે
હું માંગું છું કે આપની કૃપાથી મને મંગળની
પ્રેત થજો.

મને	અરિહંત	મંગળ	મળજો.
„	સિદ્ધ	„	„
„	સાધુ	„	„
„	જિનધર્મ	„	„

રતનાકર અને વીતરાગ

ઓ રતનાકર ! તારી પાસે રત્નોનો અખૂટ ખજાનો છે. એમાંથી એકાદ રત્ન મને આપે તો તારે શી જોટ પડવાની હતી ?

અરે માનવ ! આજ સુધી ઘણા માનવો મારી જોડમાં પડેલા રત્નો લઈ ગયા છે. મેં ક્યાં કહી દોઈ ને ના પાડી છે ? પૂર્વકાળના માનવ મરણવાઓએ મારી જોડમાં પડેલા રત્નો લેવા માટે મહાસાત્ત્વિકતા વાપરી છે, ઘણા સાહસો ખેડ્યા છે. તારે પણ તે સાત્ત્વિકતા અને સાહસ કરવા પડશે.

એ રીતે તું એકાદું રત્ન મેળવીશ તો તારી ઘણી વિપત્તિનો અંત આવશે.
ઓ વિશ્વવંદ્ય વીતરાગ !

તારા ખજાનામાં અનંત ગુણરત્નો લ્યાં છે. એમાંથી માત્ર એક જ ગુણરત્ન માંગું છું. દેવ ! એમાં તું શું આટલો બધો વિચાર કરે છે ?

અરે ભક્ત ! (ત્રીજી વ્યક્તિ) પ્રભુનો ભંડાર તો સહુ ઠોઈ માટે ખુલ્લો જ છે.
એમાંનું એક જ ગુણરત્ન તને મળી જાય તો તું

ન્યાય થઈ જાય.

અરે ભક્ત ! પ્રભુ તો વીતરાગ છે. તેઓની આપવાની રીત ન્યારી છે. એ રીતે તું લઈ લે. એ માટે તારા ભાદે પરાક્રમ કરવું પડશે. સાગરના તળીયેથી રત્નો

મેળવનાર મરજીવા કરતાં ય તારે વધારે સાહસ ખેડશે.

તેં સંઘરેલા દુનિયાના ધન કાંકરાનો ભાર ફેંકી દેવો પડશે તો જ પ્રભુના જીવન સાગરમાં તું ડૂબકી મારી શકીશ અને એમાંથી અળહળતા ચુલ્હરતો મેળવી શકીશ પ્રભુના જીવન સાગરમાં ડૂબકી મારીશ કે તુરત જ એ રતો તને દેખાશે. એની મોહકતા એવી છે કે જોયા પછી તું એ રતો લીધા વિના રહી નહીં શકે.

પણ એા ભકત ! આ દુનિયાની માયા મૂકી વીતરાગના જીવન સાગરમાં ડૂબકી મારવાનું પૌરુષ છે તારામાં ? એ પૌરુષ તારામાં પ્રગટશે ખરું ?
અંખના.....
એા દેવ !

તારામાં લાડીલા ભકતોનો અનુભવ છે કે 'હૃદય સાગરમાં જ્યારે ભકિતની ભરતી ચઢે છે ત્યારે અંગે અંગમાં પ્રકંપ છૂટે છે; રોમે રોમમાં ઉલ્લાસની ઉર્મિ ઉઠે છે. અને પ્રાણ પંખેરા આત્માનંદના ઉચ્ચ શિખરો પર વિહરે છે.

ભક્તિભરી હૃદયલાગણી ખુદ્દિના ગજથી શે માપી શકાય ? પણ એ ભક્તિ ભકત અને ભગવાન વચ્ચેની ભેદરેખાને ભેદતી દેખાય છે.

નાય ! ભકતોની એ ભક્તિ આપને એ ભકતોના હૃદય સિંહાસન પર વિરાજમાન કરે છે. આપનો ભક્તિના ભગવારી એ ભકતોના જીવન સાક્ષી દેખાય છે.

દેવાધિદેવ ! હું પણ તારા પ્રત્યેની આવી જ કોઈ
 કેતંથી મારા હવનને સફળ કરવા ઝંખુ છું.
 “મન મોહું પ્રભુ તુજ ધ્યાનમાં.....”
 હે દેવાધિદેવ! યુગયુગાંતરેથી કંચન
 અને કામીનીના ધ્યાનમાં નિપ્જાત બનેલું મારું મન હવે તારા
 ધ્યાનમાં મુગ્ધ બન્યું છે. મારા જો મનને હવે તારી જ એક
 મોહિયો લાગી છે.

સંસારનો દહમજલમાં અનંત અનંત કાળ વિત્યો. ત્યાં મેં
 મોહને દાડ જૂળ પીધો. પીધા જ ક્યોં કોનો નગો ચઢ્યો. એ
 નશામાં પાણીના પૂરની જેમ કાળનો અનંત પ્રવાહ ક્યાં વહી
 ગયો. તેની મને ખબર ન પડી.
 જોદેન્દ્રિય, બેન્દ્રિય, તેન્દ્રિય અને ચતુરિન્દ્રિયના ભવોમાં
 અમંગલ્ય-અનંતકાળ મેં ઘેર અજ્ઞાન-અધકારમાં પસાર કર્યો
 પણ. હવે એવો કોઈ સુંદર પુણ્યોદય પ્રગટ્યો છે કે હું
 પંચેન્દ્રિયપણું પામ્યો. તેમાંય નિર્મળ મન સાથે ધ્યાનયોગમાં
 તારી પ્રાપ્તિ થઈ.
 અને જો વીતરાગ! તારા તત્ત્વસુધારાનું પાન મળ્યું એથી
 તો અંતરની-અંતરની મોહમૂઢતા અને ભ્રમણાએ તરત વિદાય
 લીધી.

ખરેખર! હે નાથ! તારી કૃપાદષ્ટિ મારા ઉપર થઈ લાગે છે.
 કારણ મારામાં જહિરાત્મદશાના ત્યાગનું ખમીર પ્રગટ્યું, હું
 અંતરાત્મદશા પામ્યો. નશ્વર કાયને જ આત્મા માની લેવાની
 બચકર ભૂલ સુધરી. કાયનો આળસપાળ મૂકી હું આત્મા-
 સિમુખ બન્યો.

દીવાદાંડા ભા. ૧

કિં. ૧-૫૭

ભવસાગરની મુસાફરીમાં બધા આત્માઓને સાથે જ આ પુસ્તક દીવાદાંડીની ગરજ સારું લેવું છે. ખડકેથી પથરાયેલા સાગરમાં કુશળ નાવિકને પણ મુંઝવણો ઊભી થાય છે ત્યાં માર્ગદર્શન દીવાદાંડીને આભારી છે, આ પુસ્તકે પણ અનેકોના જીવનનાવને સલામત માર્ગે વાળ્યું છે.

મમય સંસાર :

સંસારની ચારે ગતિની દુઃખમયતાનો વિચાર કરતાં જાણ્ય છે કે, દેવગતિ (વૈષ્ણિક) સુખ બહુલ ગણાય, ત્યાંય કૃષ્ણા, વિપાક, મદ, ક્રોધ, માયા અને લોભના ખનો પાર નથી. નરકગતિ દુઃખ બહુલ છે તિય અગતિ અજ્ઞાન-બહુલ છે અને અજ્ઞાન એ જ મોટામાં મોટું દુઃખ છે. મનુષ્યગતિમાં સુખ-દુઃખ-અજ્ઞાનની બહુલતા નથી એના ખાતા સરભર રહે છે, તેથી ધર્મ આરાધવા માટેના અનુકૂળ સંયોગો ગણાય. બહુ દુઃખી, બહુ સુખી કે બહુ અજ્ઞાની વિશિષ્ટ ધર્મની આરાધના શું કરી શકે ? છતાં મનુષ્યગતિમાંય દુઃખ ઓછાં નથી.

મનુષ્યગતિમાં દુઃખો:- કર્મભૂમિ, અકર્મભૂમિમાં ઉત્પન્ન થતાં મનુષ્યોને પરમાર્થથી કશું જ સુખ નથી. જુઓ:- પહેલું ગર્ભાવાસનું દુઃખ. જેમ ચોરને જેલમાં પુરે તેમ અશ્રુચિમય, અંધકારમય, બંધીયાર એવી ગર્ભની કેટલીકમાં કર્મસત્તા ધકેલે છે. ત્યાં જતાં-ઉત્પન્ન થતાંની સાથે જ પિતાનું વીર્ય અને માતાના રૂધિરનાં બિલતસ ખોરાકનો શુભ આહાર કરે છે. અને એના દ્વારા શરીર રચવા માંડે છે. જીવને ગર્ભમાં ઉંઘા મસ્તકે જ લટકતા રહેવું પડે છે.

પૂર્વલવની વૈક્રિય લબ્ધિવાળો શુભ કેઈ રાત્રની રાણીના પેટે ગર્ભપણે ઉત્પન્ન થઈ ને પ્રૌઢતાને પામેલો,

રમનનું લશ્કર ચઢી આવેલું સાંલજીને ગર્ભમાં રહ્યો રહ્યો
જીવ પ્રદેશોને બહાર કાઢી વૈક્રિય લખિયથી હાથી, ઘોડા
થ, પાયદળ વગેરે સૈન્ય વિકુર્વાને લઢાઈ કરી રૌદ્ર ધ્યાન
અધ્યવસાયવાળો ગર્ભમાં જ મૃત્યુ પામી નરકમાં જાય :

ઘોર નરકવાસ જેવા ગર્ભવાસમાં જીવ જેવું હું
પામે છે. લોગવે છે. તેવું હું:જ રોગ. શોક, જરા, દરિદ્ર
કે મરણનું નથી. તપાવીને અગ્નિના વર્ણ જેવી લાલચોળ
ધગધગતી સોયો જત્રીસ વર્ષના નીરોગી કાયાવાળા જીવાન
માણસને એક સામટો ભોક્વામાં આવે અને જે પીડા
થાય તેથી આઠગણી વેદના ગર્ભમાં રહેલા જીવને હોય છે.
એક ક્ષણનો પણ ત્યાં તેને આરામ નથી. પિત્ત, ચરબી,
માસ, લોહી, શુક્ર, વિષ્ટા, મૂત્ર આ બધા અપવિત્રમાં
અપવિત્ર પદાર્થોમાં જીવ કૃમિ-કરમીયાની જેમ બદળદે છે.

કોઈ બહુ ગાપો જીવ અશુચિમય ગર્ભવાસમાં ઉત્ક્ર-
ષ્ટથી બાર વર્ષ રહે છે. બારે વર્ષે મરીને એવા કોઈ
વિચિત્ર કર્મના યોગે માતાના ગર્ભમાં રહેલા પોતાના
કક્ષેત્રમાં (મૃત શરીરમાં) ઉત્પન્ન થઈ બીજા બાર વર્ષ
રહે છે

ગર્ભવાસના હું:જ કરતાં એમાંથી બહાર નીકળતા
વખતનું હું:જ અનંત ગણું હોય છે. જંતરકામાંથી તો
જેવાય એમ જેવાનો જેવાનો બહાર આવે છે. કે
હવે પાનથી બહાર નીકળે તો કોઈ માથા બાજુથી બહાર
નીકળે છે. તે સિવાય બીજી રીતે આટો પડીને બહાર

આવે તો એ મરી જાય છે. અને માતાને પણ પાર વગરનું કુષ્ટ થાય છે. કેટલીય માતાઓ પ્રસૂતિ વખતે જ ચમધામમાં પહોંચી જાય છે.

બાલ્યાવસ્થામાં દુઃખ:- ભૂખ-તરસ કે રોગની વેદનાઓ થવા છતાં કહી શકે નહીં ક્રૂર રૂદન કર્યા કરે. પ્રલેપમથી ખરડાયેલો, મળમૂત્રથી લેપાયેલો, ધૂળથી ભરાયેલા શરીરવાળો જીવ બાળપણમાં શું સુખ અનુભવી શકે? અજ્ઞાન-દોષથી અગ્નિમાં હાથ ઘાલે, સર્પ ચાકુ છરાં કે એવી ઘાતક ચીજો પકડવા દોડે, ન ખાવા-પીવા લાયક ચીજો ખાય, પીએ, રંજણે, રાડો પાડે, કુવા, તલાવાદિમાં ડુબી જાય. વગેરે અનેક દુઃખો અને પાપોથી બાળપણું વિતાવે.

યૌવનની યાતનાઓ:- યૌવનના ઉંબરે પગ મૂકતાની સાથે ધન કમાવાની તૃષ્ણા મુંઝવે. મહા મુશ્કેલીએ કંઈક ધન લેશું કરે ત્યારે એને સાચવવાની મુંઝવણમાં પડે. ધનનો લાભ થતો જાય, એમ લોભ વધતો જાય. એ લોભ રાત દિવસ મનને સતાવ્યા કરે. બેચેન બનાવે. પરદેશ ગમન-તાપ-ટાઢ, પરદ્રવ્ય હરણ, વૈર, કલહ અને અનીતિ-અન્યાયનો લોભ બને. યૌવનનું આ બેસીતમ દુઃખ કોણ વર્ણવી શકે? દરિદ્રતાથી પીડાયેલા જીવો સંકલ્પ-વિકલ્પથી બેસુમાર દુઃખી બને છે. મારા ઘરમાં ધન નથી. બીજા લોકો કેટલી લહેર કરે છે. બૈરી આ લાવો ને તે લાવો કરે છે. શું લાવી આપું? ક્યાંથી લાવું? મારા શ્રીમંત સગાઓ માફે બધું પડાવી બેઠા છે. માફે

યાવવાળા, કુંદપુષ્પ જેવા ઉજળા ઘાંતવાળા, પશ્ચિરાજ
 રાણી ચાંચ જેવી સીધી-સરખી નાસિકાવાળા, પગદળ
 સુમાન નેત્રવાળા, કામદેવના ધનુષ્ય જેવી ભમરવાળા,
 કામદેવના કિંચકા સુમાન કાનવાળા, અર્ધચંદ્ર સુમાન
 બાહ્યલવાળા, કાનલ જેવા કાળા અને મૃદુ દેશવાળા.
 વર્ષાના મેઘ સરખા સ્વરવાળા, સુવર્ણ જેવા તેજસ્વી દેહ-
 વાળા, હાથના તળિયામાં શ્રંખ, ચંદ્ર; સૂર્યાદિ લક્ષ્મીવાળા,
 વજ્રમયસનારાગચંદ્રયક્ષ્મવાળા, સમયતુરઅસંધ્યાનવાળા
 લાવણ્ય અને રૂપના ભંડાર, તેવા માત્રથી લોકને આનંદ
 ઉપજાવનારા હોય છે. છતાં યુવાવસ્થાના પ્રારંભમાં
 દોષ, ક્ષય, ભગંદર, વગેરે અનેક રોગના ભોગ બની જાય છે.
 રોગોની રોગની હેરાન ગતિ ચાલુ જ હોય છે. તેનાર
 અતિ શોચનીય લાગે છે. ખાવા-પીવાની સામગ્રી હો
 છતાં ખાઈ શકે નહિ. ફક્ત જોઈ જોઈને રોયા
 હવન સ્નાને માટે અકાઈ લાગે. આમ યૌવનને રો
 મસખી નાખે છે. ત્યાં જરા રાક્ષસી પોતાના વિક
 પરિવાર સાથે ધસી આવે છે. એ જખરી શક્તિ
 છે. અને તરત જ પહેલાં કાળા ભ્રમર જેવા
 માલતીના ફૂલ જેવા ઉજળા બનાવી દે છે, વિ
 પૂરમાં મહાલતા યુવાનનું અભિમાન ઓગાળી
 શરીરે કરચળો પડવા માંડે છે, આંખમાંથી પાણી
 માંડે છે, મોઢામાંથી લાળ ગળવા માંડે છે, સ્ત્રીઓ
 કરતી હોય છે, ઘાંત પડી જવાથી ભોજો થાય
 આંખ પડે છે, શરીરે વા આવે છે, સગો દિકરો

પણુ પરભાવ કરે છે. સાચાન ચાચે છે. આંગણે નું તેજ વડી
 જાય છે. આંખાગે આવે છે. કાનમાં બાજરાથ આવે છે,
 શરીર વાગી તૂટે છે. મૂર્છે છે, કંક અને યોગ્ય વધુ
 પ્રમાણમાં ગાય છે. વૃદ્ધનું વચન કેઈ માનવું, ગણકારવું
 નથી, વૃદ્ધની સૌ મશ્કરી કરે, ટીખડા કરે, ઘરના જાણુમાં
 ખાટલામાં, માંગડામાં જોં જોં કરતા પડ્યા રહેલું પડે,
 હુકાને જાય તો છોકરો ઘસીને ના પાડી દે કે તમારે
 હુકાને આવીને ટક ટક કરવી નહીં. સ્ત્રી, છોકરા, છોકરીઓ,
 વાડુઓ એવો પરભાવ કરે કે પેલો ડોસો મનમાં ને મનમાં
 સમસમી જાય અને અંતે અશરણુપણે ત્રીન મુળે મરણુને
 શરણુ ખને છે.

આ રીતે આરે ગતિમાં સંસારી જીવ ધર્મહીનપણે
 કાલ વ્યતીત કરી રહ્યો છે, હુઃખમાંથી છૂટવા મૂઢતાના
 કારણે તે પાપનો માર્ગ અપનાવે છે અને અનંત
 કાલ સુધી પરિબ્રમણ કર્યા જ કરે છે. વિવેકી આત્માએ
 પાપનો માર્ગ છોડી ધર્મની આરાધના દ્વારા આ આર
 ગતિરૂપ હુઃખમય સંસારનો પાર પામવા સદા ઉજમાળ
 મનવું જોઈ એ.

ધર્મનાયક શ્રીતીર્થકરદેવ :

શકસ્તવ (નમુત્યુણું સ્તોત્ર) થી ધન્ન મહારાજે કરેલી
 તીર્થકરદેવની લઘ્ય સ્તવનામાં “ધર્મનાયકાણુ” પદથી
 ધર્મકરદેવને ધર્મના સ્વામી કહ્યા તે જેવી તેવી વાત નથી.

આ ધર્મનાયગોંણું વિશેષણ શ્રીતીર્થ'કરદેવની ઘણી મોટી વિશેષતા બતાવે છે.

ધર્મના સ્વામી એટલે ધર્મ જેમને વશ થયો છે. ધર્મ જેમને સ્વાધીન છે. ધર્મના જેઓ માલિક છે.

લલિતાવસ્તરાશ્રયમાં તે અંથરતનના રચયિતા ભગવાન હરિભદ્રસૂરીશ્વરજીએ ચાર કારણો આપી ધર્મના સ્વામીપણાને સચોટ રીતે પૂરવાર કરી આપ્યું છે.

લલિતાવસ્તરાશ્રય એટલે 'શકસ્તવ'ના ગંભીર રહસ્યોને પ્રગટ કરતો વિવેચનશ્રવ્ય.

શ્રીતીર્થ'કરદેવ ધર્મના નાયક શાથી?

૧૬૦ કારણ—'ધર્મ'નો વશીકરણ ભાવ' અર્થાત્ તીર્થ'કરભગવંતે ધર્મનું વશીકરણ કર્યું છે. ધર્મ પોતાને સ્વાધીન કર્યો છે. સારાય વિશ્વનું કલ્યાણ કરવા સમર્થ એવા ધર્મ ઉપર તીર્થ'કરદેવનું પ્રભુત્વ શાથી? આ પ્રશ્ન સહેજે થાય તેથી આ વાતને સિદ્ધ કરવા શાસ્ત્રકાર ચાર અવાંતર કારણો બતાવે છે.

(૧) શ્રીતીર્થ'કર ભગવાને ધર્મની પ્રાપ્તિ વિધિ પૂર્વક કરી છે. (૨) વિધિ પૂર્વક પ્રાપ્ત કરેલા ધર્મનું પાલન નિરતિચારપણે કર્યું છે. (૩) એ ધર્મ વિશિષ્ટ ક્ષયોપશમવાળા ભવ્ય જીવોને, તે જીવોની યોગ્યતા મુજબ આપ્યો છે. અને (૪) ધર્મનું પ્રદાન કરવામાં પ્રભુ સર્વ હોવાથી તેઓને શાસ્ત્રવચનની અપેક્ષા રાખવાની રહે

નથી. આ ચાર કારણોથી 'ધર્મ'નો વરીકરણ ભાવ' સુંદરીતે સાબિત થાય છે.

શ્રીતીર્થ'કરદેવ ધર્મ'ના નાયક શાથી ?

રબુ' કારણ 'ઉત્તમ ધર્મ'ની પ્રાપ્તિ 'શ્રી તીર્થ' કર પરમાત્માએ પ્રાપ્ત કરેલો ધર્મ ઉત્તમકોટિનો છે. અર્થાત્ ત્રિકોટી પરિશુદ્ધ ધર્મ પ્રાપ્ત કર્યો છે. કપ રહેદ અને તાપની પરીક્ષામાં પાસ થયેલું 'સોનું' જેમ પરિશુદ્ધ ગણાય છે તેમ કપ રહેદ અને તાપ-આ ત્રણ રીતે પરિશુદ્ધ થયેલો ધર્મ ઉત્તમકોટીનો ગણાય છે.

ધર્મનાયકપણાના આ બીજા કારણને વધુ સ્પષ્ટ કરવા શાસ્ત્રકાર ચાર અવાંતર કારણો બતાવે છે (૧) જગદ્ગુરુ શ્રીતીર્થ'કરદેવને સર્વશ્રેષ્ઠ અને અણુભોલ એવા ક્ષાયિક ધર્મ'ની પ્રાપ્તિ થઈ છે. એટલે હવે કદી એ ધર્મ-રત્ન વિનાશ પામશે નહિ. તેમજ બીજા જીવે કરતા તે તારકોના ક્ષાયિક ધર્મ'ની વિશેષતા-પ્રકૃષ્ટતા તીર્થ'કરપણાના કારણે છે (૨) પરમાત્મા બીજા ભવ્યજીવોને કલ્યાણ સંપાદન કરી આપે છે. એ હકીકતનું રહસ્ય સમજવા જેવું છે. આત્મા જ્યારે ઉત્તમ કોટિના ક્ષાયિક ધર્મ'નું કેન્દ્રસ્થાન બની જાય છે, ત્યારે એ મહા ગુણવાન ત્રિભૂતિના હાથે સહજ રીતે પરોપકાર અને પરકલ્યાણ થયા કરે છે. જે આત્માઓને આવા ઉત્તમ ધર્મ'નો પ્રાપ્તિ તો શું પણ મેનો છાયા સરખીય નથી તેઓ પરોપકાર કે પરકલ્યાણને સમજવા પણ શક્તિમાન છે? ના, નથી જ.

એવાઓથી પરતું કહ્યાણુ થવાની વાત ક્યાં રહી ?
રોપકારના ઝંડાધારીઓ ઘણા નીકળી પડ્યા છે.
વર્તકથિત ધર્મની પ્રાપ્તિ કે તેની છાયા વિના
રોપકારને બહલે સ્વપરની વિટંબણા કરી રહ્યા છે.

૩) શ્રીતીર્થંકરપરમાત્માની પરોપકારની પ્રવૃત્તિહીન
તાને પણ કહ્યાણુકર હોય છે. એ તારકો પશુઓના
માટે પણ અધાગ પરિશ્રમ વેઠે છે.

૪) અવસર્પિહીકાળના વીસમા તીર્થપતિ શ્રીમુનિ-
શાસ્ત્રીની પરોપકારની પ્રવૃત્તિ અશ્વ જેઓ પશુને પણ
કરનારી થઈ હતી. તેઓ પ્રતિષ્ઠાનપુરથી આશ
ગતિઓધ માટે એકજ રાત્રિમાં ૬૦ યોજનનો વિહાર
કર્ય પધાર્યા હતા.

પ્રતિઓધનો પ્રસંગ

ગધ નામનો દેશ. જેવો વિશાલ તેવોજ સમૃદ્ધ.
ના અલંકાર સમી રાજગૃહ નામની નગરી. એ
ધનકૃષેરોના વસવાટથી અલંકૃત હતી. વિદ્વાનોના
પ્રી સૌભાગ્યવતી હતી. દેવ-વિમાન શા જિનમંદિરો
ના ગગનચુંગી શિખરો રાજગૃહીની ગૌરવગાથા સમા
મૂપાલ સુમિત્રનું રાજવીનું તેજ દુર્લભનોના મદને
રહું હતું મહારાણી પદ્માવતીદેવીનું અનુપમ શીલ
વણ્ય લક્ષ્મીદેવીનું કીડાસ્થાન બની ગયું હતું સ્વાતિ
છીપમાં જેમ પાણીદાર મોતી પાકે તેમ મહાદેવીના

* પ્રવલ્લ્યા જોડે મુદિતનો મંજલમાર્ગ.

* પ્રવલ્લ્યા જોડે સંચારકારગૃહમાંથી મુદિત.

પવનની જેમ અદ્ભુતગતિ ગતિએ પ્રભુ પોતાની ચરણ-
રજની પૃથ્વીનલને પાવન કરી રહ્યા છે. કર્મહાયની સાધના
કરતાં-કરતાં શુદ્ધલક્ષ્યાન રૂપી કુદાડાની તીક્ષ્ણ પાદાર્થી
મોહના વિપત્તિદાને કાપી નાખી પ્રભુએ દેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું.
વિદ્યાના સર્વ પદાર્થોની ત્રણે કાળની સાચી અવસ્થાઓને
પ્રકાશિત કરવાનું મહાન્નામર્ય હોય છે. એ જ્ઞાનમાં પ્રભુને
દેવલજ્ઞાન થયેલું જતણી ઇન્દ્રો પરિવાર સાથે મૃત્યુલોકમાં
દોડી આવ્યા અને સમવસરવૃત્તી રચના વગેરે દ્વારા સ્થાપીય
પૂજ્યમુદિત કરી. ઇન્દ્રોના હૃદયમાં જતણે લલિતનો સાગર
ઉભર્યો છે. બામાળ દેવેન્દ્રા ચમકમે પોતપોતાના સ્થાને
બેઝી બગવંતનો પર્યુપાસનામાં લાગી ગયા.

પ્રભુ લબ્ધ આત્માઓ રૂપી મત્ત મયુરોને ઉલ્લસિત
કરવા જતણે જલધર ન હોય ! અને ક્રોધ, માન આદિ
કપાયોરૂપ શ્રીધ્મકાળના બળતા તાપથી સળગી રહેલા
પ્રાણીમાત્રને શ્રીતલ્લચંદનનો વિલેપન કરતા મહા ધન્વન્તરી
ન હોય એવા લાગતા હતા ! અળકતી અંજનવણી
મુકોમળ કાયાને ધારણ કરનારા એ ત્રિભુવનપતિ વિદ્યુદ્ભવતા
સમા તેજસ્વી બામંડલથી શોભતા હતા. ઇન્દ્રધનુષ જેવા
વિદ્યુરિત ધર્મચક્રના ધારક હતા. શ્રીધર્મેન્દ્ર અને ઇશાને-
ન્દ્ર પોતાના મુકોમળ હાથે બગવંતિત શા ધરણ આમરેથી
પરમાત્માને વીંઝી રહ્યા હતાં.

જો ત્રિપુરા ત્રિવર્ણને મુંડાવે તે મુંડા
 રાં રંકે રે રાં રંકા, મુંડા રે રાં રંકા, મુંડા
 મંગારના ફાળીયા જોઈને મિત્રમુખનો અવાજ
 વિષય વિચની બાળમળ જ પાડો, બંને બંને રંગ
 જોઈની પ્રાપ્તી મર્મરેપના અપી રેશનાની અપ
 પારાથી પાણીમાવની આત્મશૂંભિને પગાંવ બનાવી
 વિષય ક્યાવના બબડા હાથનને છુટવી માળે
 પગે મર્મતીર્થની રૂપાવનાનો મંગલવિધિ થોડો.
 પ્રધાન અતર્નિધ સાંવની રૂપાવના મર્મ વીરમા વીર
 મર્મશ્રાસન પ્રવર્તમાન મરું.

ત્યારપછી તેજસ્વી રૂપની જેમ બબ્બડ
 વનખાંડોનું નિયોધન કરતા બુદ્ધનશુરુઓ ઝોકતાર
 નગર તરફ વિહાર કર્યો. ઝોક જ રાત્રિમાં ૬૦ ચોજન
 ને પ્રભુ ભર્યના ઈશાન ખૂણે આવેલા કોરિંટક ના
 ઉપવનમાં સમવમ્પર્યા.

જિતશત્રુ રાજાએ સેવકોના મુખે જગદ્ગુરુડું શુભ
 ગમન સાંભળ્યું. પ્રમોદપૂર્ણ ચિત્તવાળો રાજા તરત જ અ
 રત્ન પર આરૂઢ થઈ પ્રભુના ચરણવંદન માટે કોરિં
 ઉપવનમાં આવ્યો. આળાલવૃદ્ધ સહુ કોઈ નગરજનો પ
 રાજા સાથે ઉપવનમાં આવ્યા છે, સહુને વીતરાગના દર્શ
 વંદનનો થનગનાટ બગ્યો છે.

શ્રીજિનેશ્વરદેવના ચરણયુગલ લોકોત્તર સર્વસંપત્તિનું
 અનન્ય ધામ બની ગયા હતા પુલકિત હૃદયે પરમાત્માને

પ્રણામ કરી, અંજલિ જોડી રાત્રી લગવતપાદારવિંદમ
ભ્રમર થઈને જોડો. પરમાત્માની અમૃતવાણીનું સંભ્રમપૂર્વક
એકચિત્તે શ્રવણ કર્યું.

પરમગુરુ મુનિસુવતસ્વામીના પ્રથમ ગણધર્મ
સ્વયં જ્ઞાની હતા. છતાં ભવ્યજીવોના પ્રતિબોધ
તેમણે લગવંતને પ્રશ્ન કર્યો—કરુણાનિધિ પ્રભુ !
મનુષ્ય અને તિર્યચોથી ભરચક આ પર્યાદામાં આ
દિવ્ય ધર્મદેશના સાંભળી કેટલા આત્માઓએ પહે
વાર સમ્યક્ત્વરત્ન પ્રાપ્ત કર્યું અને સંસારને પ
ળનાવ્યો ?

અનંતજ્ઞાની નાથે વેધક અને બોધક
ત્યાદે પ્રત્યુત્તર આપ્યો ત્યાદે પ્રભુના દાંત જાણે
કાંતિની અને શ્વેતવર્ણનો હરિકાઈ કરી રહ્યા હતા
કહ્યું સૌમ્ય ! સાંભળ. નરપતિ જિતશત્રુના
અલેધગ્રંથીને મહાપુરુષાર્થથી લેદીને ભવચક્રમાં પ
સમ્યક્ત્વરત્ન પ્રાપ્ત કર્યું છે. તે સિવાય
પર્યાદામાંથી કોઈ જીવે નવું સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત
આ સાંભળતાં જ જિતશત્રુ રાત્રીને ભાદે આશ્ચર્ય
મારા અશ્વત્તને બોધિરત્નની પ્રાપ્તિ ! એણે
વિનયભાવે પૂછ્યું—દેવાધિદેવ ! મોહની પ્ર
માનવોને પણ રાગદ્વેષ છોડવાનો આવો ભવ્ય
છે અને અવિવેક ભર્યાં પશુ જીવનમાં તે
મંથન સિવાય અતિદુઃશક્ય છે આ અશ્વત્ત

એવું શું આત્મમંથન અથવા ધર્મપુરુષાર્થ કર્યો હતો કે જેના પ્રતાપે આપની વાણી સાંભળતાંજ એવું બોધિરત્નની પ્રાપ્તિ કરી !

તારકદેવ ! આપને બીજી એક વાત જણાવી દઉં કે આપના પાદવંદન માટે હું આ અશ્વરત્ન પર આરૂઢ થઈને આવ્યો. અને જ્યારે ત્રણલોકના તિલક સદૃશ આપના સમવસરણને નીહાળ્યું ત્યારે મેં ઘોડા પરથી ઉતરી પગે ચાલવા માંડ્યું. એ દરમ્યાન સકલજંતુઓના ચિત્તને પરમ આનંદ આપતી મેઘના ગર્જરવ જેવા ગંભીર ઘોષવાળી અને ભવસાગરમાં નૌકા સમી આપ કૃપાનાથની દિવ્ય ધર્મદેશનાને મધુરધ્વનિ કાને પડતાં જ આનંદથી આ અશ્વરત્નની ચક્ષુ આર્દ્ર થઈ ગઈ. ગળને કાન સ્તબ્ધ થઈ ગયા. એની રોમરાજી વિકશ્વર થઈ ગઈ અને ક્ષણવાર અશ્વરત્ન સ્તબ્ધ થઈ ગયો. આગળ ચાલતાં એ આપની દેશના સાંભળવામાં તલલીન બની ગયો હોય એમ લાગતું હતું. અમે સમવસરણની નજીક આવ્યા ત્યાં તો અપૂર્વ પ્રમોદરસને અનુભવતા આ અશ્વરત્ને આગળના બે ઢીંચણ ભૂમિ પર સ્થાપ્યા ! અને આપને નમીને એ જાણે સઘળા પાપોથી મુક્ત થયેલો પોતાની સુવિશુદ્ધ મનોભાવનાને સૂચવી રહ્યો હતો.

પ્રભુ અશ્વરત્નની પૂર્વે ક્યારેય નહિ જોયેલી ચેષ્ટાઓથી આશ્ચર્યમુગ્ધ થઈ આપના ચરણોમાં હું આવ્યો હતો. આ ઘટના પછીનું રહસ્ય જાણવા માફક મન ખૂબજ ઉત્કંઠ બન્યું છે. કૃપા કરી એનું રહસ્ય પ્રકાશો !

લગવાન શીતલવાણીથી બોલ્યાં. સૌમ્ય ! સાંભળ. આ ! પૃથ્વીતલ ઉપર પદ્મિનીખેટ નામનું નગર છે. નગરની શોભા અને સમૃદ્ધિ અપાર છે. ત્યાંની પ્રજાવ્યસની છે. એ પ્રજાને બીજું નહિ પણ પરમાર્થનું ભારે વ્યસન લાગ્યું છે. એ પ્રજા લોભી છે કારણ કે એને સદ્વિધાનો ખૂબ લોભ લાગ્યો છે. એ પ્રજા આજસુ પણ એવીજ છે કારણ કે પાપની પ્રવૃત્તિમાં પ્રમાદ સેવનારી છે. કરોડપતિઓના આવાસ મંદિરે કોટિધ્વજ લહેરાય છે. એ ચંચળ ધન્યો લક્ષ્મીની ચંચળતાને સૂચવી રહી છે.

એ નગરમાં જિનધર્મ નામનો શ્રેષ્ઠપુંગવ વસે. એને ત્યાં ધનના અખૂટ ભંડારો. શેઠને જૈનધર્મ ઉપર અટલ શ્રદ્ધા. એના શ્વાસે શ્વાસે ધર્મપ્રેમ ધળકતો. નવતત્વનો એ ઉંડો અભ્યાસી અને જિનધર્મનું સુંદર આરાધન કરનાર પરમશ્રાવક હોતો.

એ નગરમાં બીજા સાગરદત્ત નામના શેઠ વસતા હતા. શેઠ શિષ્ટજનોમાં માનનીય અને દીન અનાથોના બેલી હતા. શેઠને ત્યાં ધનદોલતના ભંડાર ભર્યા હતા. તેઓ દાનધર્મના ખૂબ પ્રેમી હતા. જિનદાસ શેઠ સાથે એમને ગાઢ મિત્રતા હતી. સાગરદત્ત શૈવધર્મી હતા પણ મિત્ર સાથે રોજ જિનમંદિરે જતા અને પંચમહામતના અડગ આરાધક જૈન સાધુઓની પર્યુપાસના કરતા. ભવનની એક સુવર્ણપળે આ મહાશ્રમણે પાસે ધર્મશ્રવણ કરતા સાગરદત્ત શેઠ તેમના મુખે એક ગાથા સાંભળી કે—

જો કારવેદ પઢિમં જિણાણ જિયરાગદોસમોહાણં ।
 સો પાવહ અન્નભવે ભવમહ્વણં ઘમ્મવરરચણં ॥૧॥
 થર્ : જે પુણ્યાત્મા રાગ-દ્વેષ-મોહ વગેરે આંતરશત્રુ
 પર સર્વથા વિજય પ્રાપ્ત કરનાર શ્રીજિનેશ્વર ભગવંત
 ણે ભરાવે છે તે જન્માતરમાં સંસારસાગરનું મથન
 બનાર ધર્મરત્નને પ્રાપ્ત કરે છે.

આ ગાથા સાંભળીને સાગરદત્તને મનોરથ બાંધ્યો
 હું જિનેશ્વર ભગવાનનું ણે ભરાવું ' એણે તરત
 પાતાના પરમમિત્ર જિનધર્મને આ મનોરથ જણાવ્યો
 જનધર્મશ્રાવકે સાગરદત્તની ભવનાશિની ભાવનાને વધા
 યીધી. પ્રોત્સાહન આપી વધુ દૃઢ બનાવી. સાગરદત્તે સુવર્ણ
 તિમા ભરાવીને મહામહોત્સવ પૂર્વક એની પ્રતિષ્ઠા કરા
 પાતાની ભાવના સફળ થવાથી એણે અપૂર્વ આ
 નુભવ્યો.

આ પહેલા સાગરદત્તશેઠે એ નગરની બહાર એ
 હાદેવનું મંદિર બંધાવ્યું હતું. મહાદેવના લિંગને ધી
 રવાના દિવસે ત્યાં બાળુના મઠમાં રહેલા સંન્યાસી
 મઠમાંથી ધીના ઘડા બહાર કાઢી રહ્યા છે. ઘણા વખત
 બદલ ઠેકાણે પડી રહેલા એ ધીના ઘડાઓ નીચે ધા
 મિલે બેઠા જતમી ગઈ હતી. ઘડાઓ ઉપાડતાની સાથે જ ધીમે
 ઉપાડવા નીચે પડવા લાગી. મંદિરથી મઠ સુધીના રસ્
 તે મેલેથી ભરવ્યક ભરાઈ ગયો. સંન્યાસીઓ નિર્દયપ
 ધીમેલે આંખનાં આંખનાં ધીના ઘડા શિવમંદિરમાં લઈ જ

છે. સાગરદત્ત શેઠ એ કચડાની પીમેલોને પોતાના જોડના ઉઘાથી લપાવે તટીને રસ્તાની એક બાજુએ ખસેડે છે. સાગરદત્તની છુવડયાની આ પ્રવૃત્તિ એક જટાધારી ઝૂંબ્યા-શ્રીને ન ગમી. અણુગમામાંથી હાથ લાહુટી ઉઠયો. કોથમાં જોસાન ખનેલા ઝૂંબ્યાશ્રીએ પીમેલો ઉપર પગ પછાડી પીમેલોને કચડી નાખી અને ક્વેતાગ્નિની જેમ તું પણ દયાનો ટોંઝલો ચર્ષ ગયો લાગે છે, એમ કહીને સાગરદત્તની મરકરી ઉઘાધી.

જટાધારી મિથ્યાત્વથી અંધ બન્યો છે. વાસ્તવમાં તો એણે સાગરદત્તની નહિ પણ ધર્મનું મૂળ અદિંસાની મરકરી કરી છે.

કર્મસત્તા જટાધારી સામે લડે છે, અને તત્ત્વે દવે હું તને અસંખ્ય અનંતકાળ સુધી કચડીશ એમ કહી રહી છે.

અજ્ઞાન છવો પાપના આયેશ વખતે જૂળ અસાવધ બને છે. કર્તવ્યાકર્તવ્યનું જ્ઞાન બૂલી તથ છે. તે વખતે સાચી સલાહ આપનાર દુશ્મન જેવો લાગે છે.

જૈનશાસ્ત્રની ગતિદારી છે. ચતુ પહેલા આત્મામાં એ જ્ઞાનનો પ્રકાશ પાથરે છે એથી ધર્મની સાચી જૂળ તળે છે. ધર્મની સાચી જૂળ લાગ્યા પછી ધર્માનુષ્ઠાનમાં કયાંય વિવેકની ખામી રહેતી નથી.

જટાધારીની જહતાથી સાગરદત્તને બારે જેઠ થયો. એનો આત્મા પીમેલોની દિંસાથી ખળભળી ઉઠયો. એણે

સંન્યાસીઓના ગુરુ પાસે આવેલા ન્યાય માગ્યો પણ 'જ્યાં
 ગુરુ વિદ્યા બેસા હોતું નરકમેં ઠેકાં ઠેકાં' એ ન્યાયે સાગર
 દત્તને કશો ન્યાય મળ્યો નહિ. સાગરદત્તે જોયું કે આ
 મુખેના કવચોંધિયાના હિલમાં હયાનો છાંટો નથી. એમના
 પર્મોત્સાહને પણ અપવિત્ર છે. આત્મા, ગુણ, પાપ, મેઘ
 તથા પદ્મ જે આ દોકો સમજતા નથી. સાગરદત્તે અતિ
 આગ્રહે એ દિવસનું શિવમંદિરનું કાર્ય પતાવ્યું. પાતાના
 પર્મોત્સાહમાં બાળી છુતીને થયેલી ક્ષુદ્રણ દ્વિંસા જોતા જ
 એને નિર્વિચારાપુર્વક પાસે મર્મ સાંભળવા છતાં સાગરદત્તે
 અવગતી પાળી એ બેલી શક્યો નહિ.

લાયક-પાત્ર બન્યો. આ અશ્વરત્નના પ્રતિબોધ માટે જ હું
ત્રિમાં ૬૦ યોજનનો બિહાર કરી અહિં આવ્યો છું.
પ્રભુના શ્રીમુખે અશ્વરત્નનો પૂર્વલવ સાંભળી રાતની
શમી અને ત્યારથી ભૂગુકચ્છ (ભરૂચ) અશ્વાવ-
તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયું.

આ રીતે શ્રીતીર્થ કરદેવો અજ્ઞાન અને અવિવેકી
પ્રાતા પશુ જેવા હીન આત્માઓ ઉપર પણ મહાન
ઉકાર કરે છે. એ કારણે જ તે તારકોને પ્રાપ્ત થયેલો
મ ઉત્તમકોટિનો સાબીત થાય છે. અને તેથી તેઓ
ધર્મનાયક' પણ સિદ્ધ થાય છે.

(૪) તીર્થ કરપરમાત્માનું તથાલવ્યત્વ અન્ય
લવ્યાત્માઓ કરતા વિશિષ્ટ પ્રકારનું હોય છે,
તથાલવ્યત્વ એટલે તે તે જીવની મુક્તિ ગમનની આગવી
પતા. શ્રી તીર્થ કરદેવોના આત્માઓમાં બીજા મોક્ષગામી
ને કરતા વિશિષ્ટ પ્રકારની યોગ્યતા હોય છે, અને
જ કારણે એમને પ્રાપ્ત થતો ક્ષાયિકધર્મ, પરાર્થ
'પાદન, અને હીન આત્માઓ ઉપર થતો મહાન ઉપકાર
જેરે વગેરે પ્રવૃત્તિઓ અતિઉદારભાવવાળી હોય છે.
કોકોત્તર હોય છે. ભાવદયાના સાગર એ તારકોની
પ્રવૃત્તિની તોલે કોઈની પ્રવૃત્તિ આવી શકે તેમ નથી
આમાં પ્રબલ કારણ તે તારકોનું વિશિષ્ટ તથાલવ્યત્વ છે.
શ્રી તીર્થ કરદેવ ધર્મના નાયક સાથી ?
૩ બું કારણ:- ધર્મના ફળનો ઉપભોગ કરના

છે.' શ્રી તીર્થ'કરદેવ ધર્મના ફળ તરીકે આ લોકમાં પ્રાપ્ત થતા અનુપમ સૌંદર્ય-લાવણ્ય આદિના લોકતા છે.

આ ત્રીજા કારણને વધુ સ્પષ્ટ કરતા ચાર અવાંતર કારણો આ પ્રમાણે છે.

(૧) ધર્મના ફળ સ્વરૂપ અનુપમ રૂપ-લાવણ્ય વગેરે સૌંદર્યના ધારક છે.

વિશ્વમાં સુંદર રૂપ, લાવણ્ય વગેરેની પ્રાપ્તિ એ ધર્મ સેવનનું જ ફળ છે. ભગવાન શ્રીજિનેશ્વરદેવોને અનુપમ રૂ અનુપમ બળ, અનુપમ યશ અનુપમ સૌંદર્યાદિ ધર્મ ફળ તરીકે પ્રાપ્ત થયા હતા. શ્રી તીર્થ'કર પરમાત્મા અદ્ભુત રૂપ લાવણ્યાદિનું વર્ણન કરવાની શક્તિ કેવા જ્ઞાનીમાં ય નથી. છતાં તેનું આશુ' વર્ણન શાસ્ત્રમાં પ્રમાણ આપે છે.

શ્રી તીર્થ'કરદેવનું અનુપમ રૂપ

આદિ નિઝાયના સમગ્ર દેવતાઓ દેવતાઈ શક્તિ કિંચિત્તે વિદ્યુત્ત શ્રીજિનેશ્વરદેવના પગના અંશુડા આગ મંદે આવી આદિ સરખાવે તો એ તેજસ્વી અંશુડા આગ દેવતાએ વિદ્યુત્ત પેડું ઉપ બળીને ખાખ થયેલા કોળા જેવું નિર્ભય લાગે.

શ્રીઆવશ્યક નિર્વૃત્તિદાર દેવતાએ છે કે -

મુનુદેવ આ માન્ય રાજા કરતા મંદિર રાજા કે નેત્રીદેવનું, એવના કરતાં બલરામનું અનંત મં

એથી વાસુદેવનું અનંત ગણું, એથી ચક્રવર્તીનું અનંત ગણું, એથી વ્યંતર દેવનું અનંત ગણું, એથી જ્યોતીષ-દેવનું અનંત ગણું, એમ આગળ વધતા લવનપતિ, સૌધર્મ, ઇશ્વાન, સનતકુમાર, માહેન્દ્ર, બ્રહ્મલોક, લાંતક મહાશુક, સહસ્રાર, આનત, પ્રાણુત, આરણુ, અચ્યુત વગેરે દેવલોકના દેવતાઓનું રૂપ અનંત અનંત ગુણુ અધિક હોય છે. એથી નવગ્રવેયકનું અનંત ગુણુ અધિક એથી અનુત્તરવાસી દેવોનું અનંત ગુણુ અધિક એથી આહારક શરીરીનું અનંત ગણું એથી ગણુધરદેવોનું અનંત ગણું અને એથી પણ અનંત ગણું રૂપ શ્રીતીર્થંકરપરમાત્માનું હોય છે.

લગવાનજિનેશ્વરદેવના રૂપ-તેજની કલ્પના તો કરો અનંત તેજ કેવું હશે !

શ્રી તીર્થંકરદેવનું અનુપમ બળ

પ્રબલ પુણ્યથી શ્રી તીર્થંકરદેવમાં પ્રકૃષ્ટ બળ હોય બાર ઘોડાનું બળ એક આખલામાં, દસ આખલાનું ઘોડામાં, બાર ઘોડાનું એક પાડામાં, પંદર પાડાનું હાથીમાં. પાંચસો હાથીનું એક સિંહમાં, બે હજાર હાથીનું એક અષ્ટાપદમાં, દસ લાખ અષ્ટાપદનું એક બળદેવમાં, બે બળદેવનું બળ એક વાસુદેવમાં, વાસુદેવનું બળ એક ચક્રવર્તીમાં, દસ લાખ ચક્રવર્તીનું બળ એક નાગેન્દ્રમાં, એક કોડ નાગેન્દ્રનું બળ એક નેન્દ્રમાં અને અનંત ઇન્દ્રો જેટલું બળ શ્રી તીર્થંકર પરમાત્માની ટચલી આંગળીમાં હોય છે...

એથી વાસુદેવનું અનંત ગણું, એથી ચક્રવર્તીનું અનંત ગણું, એથી વ્યંતર દેવનું અનંત ગણું, એથી જ્યોતીષ-દેવનું અનંત ગણું, એમ આગળ વધતા ભવનપતિ, સૌધર્મ, ઇશ્વાન, સનતકુમાર, માહેન્દ્ર, બ્રહ્મલોક, લાંતક મહાશુક, સહસ્રાર, આનત, પ્રાણત, આરણ, અચ્યુત વગેરે દેવલોકના દેવતાઓનું રૂપ અનંત અનંત ગુણ અધિક હોય છે. એથી નવગ્રંથેયકનું અનંત ગુણ અધિક એથી અનુત્તરવાસી દેવોનું અનંત ગુણ અધિક એથી આહારક શરીરીનું અનંત ગણું એથી ગણધરદેવોનું અનંત ગણું અને એથી પણ અનંત ગણું રૂપ શ્રીતીર્થંકરપરમાત્માનું હોય છે.

ભગવાનજિનેશ્વરદેવના રૂપ-તેજની કલ્પના તો કરો દે એ અનંત તેજ કેવું હશે !

શ્રી તીર્થંકરદેવનું અનુપમ બળ

પ્રબલ પુણ્યથી શ્રી તીર્થંકરદેવમાં પ્રકૃષ્ટ બળ હોય છે. બાર ઘોડાનું બળ એક આખલામાં, દસ આખલાનું એક ઘોડામાં, બાર ઘોડાનું એક પાડામાં, પંદર પાડાનું એક હાથીમાં. પાંચસો હાથીનું એક સિંહમાં, બે હજાર સિંહનું બળ એક અષ્ટાપદમાં, દસ લાખ અષ્ટાપદનું બળ એક બળદેવમાં, બે બળદેવનું બળ એક વાસુદેવમાં, બે વાસુદેવનું બળ એક ચક્રવર્તીમાં, દસ લાખ ચક્રવર્તીનું બળ એક નાગેન્દ્રમાં, એક કોડ નાગેન્દ્રનું બળ એક ઇન્દ્રમાં અને અનંત ઇન્દ્રો જેટલું બળ શ્રી તીર્થંકર પરમાત્માની દગલી આંગળીમાં હોય છે.

વીર્યાંતરાયના ક્ષયોપશમની વિશેષતાથી સંસારમાં રહેલા આત્માઓનાં બળનો અતિશય વર્ણવતા શાસ્ત્રકાર કહે છે—

એક બાળુ સોળ હજાર રાજાઓ હાથી, ઘોડા, રથ અને પાયદળ વગેરે સમગ્ર સૈન્ય સાથે કુવાના કિનારે ઉભા રહી સાંકળથી બંધાયેલા વાસુદેવને ખેંચે તો એ ખેંચાય નહિ. પરંતુ વાસુદેવ એક બાળુ જમણા હાથે ભોજન કરી રહ્યો હોય ને ડાબા હાથે ખેદરકારીથી પણ સાંકળ ખેંચે તો એ બધા રાજાઓ વાસુદેવના હાથમાંથી સાંકળ મૂકાવી શકતા નથી.

બત્રીશ હજાર રાજાઓ પોતાના સર્વજલથી સજ્જ થઈને કુવાના કિનારે રહેલા અને સાંકળથી બંધાયેલા ચક્રવર્તીને ખેંચે તો તે ખેંચાય નહિ. પણ ચક્રવર્તી પોતાના ડાબા હાથે તે સાંકળને ખેંચે તો બધાય ભાંગે ભેગા થઈ જાય.

વાસુદેવના બળ કરતા ડબલ બળ ચક્રવર્તીને હોય છે એના કરતા અપરિમિત બલવાળા શ્રી તીર્થંકરદેવ હોય છે કારણ કે વીર્યાંતરાયકર્મના સંપૂર્ણ ક્ષયથી તે પ્રાપ્ત થયેલું હોય છે.

દેવો જેવું સુરૂપ અને સુકોમળ શરીર મનુષ્યોને મળતું નથી. પણ તપ વગેરેની આરાધનાથી મનુષ્યોને દેવો કરતા અધિક શક્તિવાળું શરીર મળી શકે છે. તપથી

જે લગ્નિયો અને સિદ્ધિઓ મનુષ્ય મેળવી શકે છે તે દેવતાઓને મળવી સંભવિત નથી.

શ્રી તીર્થ"કરદેવનો અનુપમ યશ

આરગતિરૂપ ભીષણ સંસારમાં ચોમેરથી સંતાપ આપી રહેલા અને અનાદિ કાળથી પીડી રહેલા રાગ-દ્રવ્ય, કામ ક્રોધ, વિષય-કપાયાદિ આંતર શત્રુઓ સાથે ધર્મ ધ્યાનનો સંગ્રામ ખેલી તીર્થ"કરદેવને જે મહાન જિત મેળવો એનો યશ અનંતકાળસુધી દિગંત વ્યાપી જાન્યો રહે છે.

(૨) દેવેન્દ્રોએ કરેલી અષ્ટ મહાપ્રતિહાર્યા-દિની મહાપૂજા શોભાના અધિકારી છે

શ્રી તીર્થ"કરદેવ સિવાય અન્ય કોઈને આ મહાશોભા પ્રાપ્ત થઈ નથી. થતી નથી અને થશે પણ નહિ. દેવજ-જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થયા બાદ ઠેક નિર્વાણ સુધી અષ્ટમહા-પ્રતિહાર્યાની શોભા શ્રી તીર્થ"કરભગવંતોની સાથે જ હોય છે. આ શોભા પણ ધર્મના ક્ષણસ્વરૂપે પ્રાપ્ત થયેલી હોય છે.

અષ્ટ મહાપ્રતિહાર્યા

(૨) અશોક વૃક્ષ : તે તે તીર્થ"કરદેવના શરીરથી બારગણું ઉંચું, એક ચોજનથી કંઈક અધિક પહોળું અને દેવ નિર્મિત હોય છે.

(૨) સૂર્યપુષ્પ વૃક્ષ : સમવસરણની ભૂમિમાં દેવતાઓ પાંચવર્ણના અને નીચા ડીંટાવાળા પુષ્પોની વૃષ્ટિ કરે છે.

(૩) પાપનો શાપ થતો હોવાથી 'પાપ' કે ધર્મ-
ક્રિયાનો વિધાત થતો નથી.

પાપથી પત્તરિત અથવા પાપનું મહત્વાત્મી ગુણ
આગીવાજનું અપૂરું હોય છે. અને તેનો વિધાત થવાનો
સંભવ છે. શ્રીનીર્ગંકર ભગવાંતના આત્માર્જ્જવે પાપનો સમૂહ
શાય કર્યો હોય છે. પાપની જડો બાળીને ભસ્મ કરી છે.
તે મહાપુરુષના ગુણમાં આગી કે વિધાતનો સંભવ નથી.

(૪) વગર કારણે વિધાતનો સંભવ નથી.
કારણ વગર ધર્મક્રિયાનો વિધાત શાય નહિ. ધર્મક્રિયા
વિધાતમાં કારણભૂત પાપ જ રહ્યા નથી તો વિધાત ક્યાંથી
થાય ? કારણ વિના કદી કાર્ય થતું નથી. કારણ વગર
કાર્ય થતું હોય તો અમુક સમયે જ કેમ થાય છે ?
હંમેશ કેમ થતું નથી. ? અમુક ચોક્કસ સમયે જ કાર્ય
થાય છે એ સૂચવે છે કે એમાં કોઈ કારણ રહેલું છે.
પરસ્પરમાં શ્રો તીર્થ'કર પરમાત્માને ધર્મક્રિયા ઉપભોગમાં
વિધાત કરે એવું કોઈ કારણ-પાપ રહ્યું નથી તેથી વિધાત
તો નથી.

મહાસાગરનાં મોતી : કિં. ૧-૭૫
શ્રુતસાગરના અગાધજલમાં હુબકી મારનાર કોઈ વિરલ
રહવાને મળતા મહામુલા આઠ મોતીની આછી રૂપરેખા
માં અપાઈ છે. અષ્ટ પ્રવચન માતા રૂપ બેનમૂન આઠ
તીના સ્વરૂપ સાથે બીજી પણ કેટલીક માર્મિક લેખ-
મયીર્થો સભર આ પુસ્તક છે.

મેંસામેય મનરે વાળ જાણી જવા, પાવની બેસેલ ત
 થયા જાણ જાણ કરે પાવની વલેન પર્લ, આદ્યની
 પર્વના વીજા જાણમાં ફેલી પાવન પાવન માર્ગે
 વપાવજા (વપ) ના ચેલે આદ્યપાવના જાણમાં જાણ
 જાણ મળ્યાં, નરિમેજ મનિએ જરૂના પારણે જરૂ કર
 પૂર્વે જાણ (માંડ) જાણનાની અભિગદ મારે
 વપાવજા કરી તેથી જાણાંતરમાં અદ્યજ્ઞ રૂપ, તાવજા, જરૂ
 સ્વર રૂપાલી જાણા અને વિપુલ રીતિ આજન થઈ હતી.
 સનતકુમાર સજવતીને સજવતીના જાણમાં દેવાયેલી
 સ્કોમળ કાયામાં જાણકર સોળ રોગ ફાટી નીકળ્યા. છ
 જાંડુ સાચાજ્ય જાણી જાંચમ લીધા જાણ એ મહાત્માએ
 કાયાની માયા મૂકી ધોરવાપનું શરણું લીધું. ઉગ તપના જાણે
 અનેક લખિયો પ્રગટ થઈ. લખિયના પ્રભાવે પોતાનાથુંક
 માત્રથી કોઈ રોગવાળી લાથની આંગળાને પાણુ સુવર્ણ
 જેવી ચળકતી અને જોભતી કરી જતાવી હતી. જંઘાચારણ
 તથા વિદ્યાચારણ મુનિઓ તપોજળથી આકાશગામીની
 વગેરે વિદ્યાઓ તથા વંકિય વગેરે લખિયો પ્રાપ્ત કરે છે.
 ઉત્તમકોટીના તપ અને ધ્યાનાદિ યોગની સાધનાથી
 તપસ્વીઓના શરીરના મજમૂત્ર પણ રોગ વિનાશક ઔષધ
 રૂપ બને છે. પથરને પણ સુવર્ણ અથવા રત્ન બનાવી દે
 છે. એ વાતનો સ્પષ્ટ જ્ઞાલ આપતું પંચમકાળમાં થએલા
 મહાન પ્રભાવક પૂ આચાર્યદેવ પાદલિપ્ત સૂરિ મહા-
 રાજનું દૃષ્ટાંત જુઓ- નાગાણું નામના યોગીએ
 કોટિવેધ સુવર્ણસિદ્ધિરસ એક ઠીકરામાં ભરી પોતાના

શિષ્ય લાખણુચિંદ હારા પ્રભાવક આચાર્યમદારાજ પાદ-
 લિપ્ત સૂરિ મદારાજના નરજો બદ્ધિથી ભેટ પચે. રસ
 કેદિરેપ લેવાના કારણે પછે જ દુર્લભ ગણાય. છતાં
 પેતાની કાયાની પણ મનતા જેમજો ઉતારી રીધી છે. તે
 આચાર્ય મદારાજે કેદિરેપ રસ ફેંકી દઈને જો જાજનમાં
 પેતાનો પેશાળ બરી આપ્યો. આચાર્ય મદારાજનો પેશાળ
 લઈ લાખણુચિંદ નાગાર્જુન પાસે જાય છે અને વાત
 કરે છે. જો વાત સાંભળતા જ નાગાર્જુન ભારે ગુસ્સામાં
 આવી ગયો કોમથી ધમધમી ગયેલા તેજે પેશાળવાળું
 જો દીકરું ત્યાં પડેલી પાપણની તેમજ લોહાની શીલાઓ
 ઉપર પડેલી દીધું. જે શીલાઓ ઉપર દીકરામાંથી પેશાળના
 જિંદુઓ પડ્યા તે શીલાઓ સુવર્ણની જની ગઈ. આ
 દ્રશ્ય જોતાની સાથે જ નાગાર્જુનની આંખો થીંછ ગઈ.
 જો ઉઠ્યો. દોઢ્યો અને પાદલિપ્ત સૂરિ મદારાજના ચર-
 ણામાં જઈને આજોડ્યો. અને તેમની અદ્ભૂત તપ શક્તિની
 ભારોભાર અનુભવના કરવા લાગ્યો.

સંસારનો સર્વથા નાશ કરનાર તપ :

દુઃખમય, દુઃખફલક અને દુઃખની પરંપરા ચલાવનાર
 દારણ સંસારનો અંત સમ્પદ્તપની આરાધના વિના
 અશક્ય છે. આજ મુખી સિદ્ધ થયેલા અને સિદ્ધ થવાની
 સાધના કરી રહેલા આત્માઓને દુષ્ટ વાસનાઓનો અંત
 લાવવામાં ઉચ્છૃંખત ઇન્દ્રિઓને અંકુશમાં લેવામાં, કપાયનો
 નિયંત્ર કરવામાં, આદ્યારાદિ સંસારો ઉપર વિજય મેળવવામાં,

ર પાપના ક્ષયમાં અને અંતે સર્વથા કર્મનો ક્ષય કરવામાં
 જે પ્રકારનો તપની અજોડ સહાય છે. જે તપ અનાદિ
 પ્રવાહનો છેદ કરી સિદ્ધ અવસ્થાને પ્રાપ્ત કરાવે છે.
 યોના નિરોધ દ્વારા અણાહારીપણું પ્રાપ્ત કરવી
 વસ્થિરતાને મેળવી આપે છે. જેનાથી અંતર્મુદૂર્તમાં
 વસિદ્ધિ થાય છે. જે સર્વસંવરપણું અને સ્વાભાવિક
 મગ્નતાને પ્રાપ્ત કરાવે છે. એ તપશુભનો ભાવપૂર્વક
 કર કરવો જોઈએ.

તપની સાધના વિના હુઃખનો નાશ, ચિત્તની શાંતિ
 પ્રસન્નતા, સાત્વિકતા અને શૂરવીરતા આવતી નથી.
 માથી નવા અશુભકર્મોનો બાંધ અટકી જાય છે. જ્યારે
 ના અનેક ભવોમાં બાંધેલા ચીકણાં પાપોને બાળાં
 મ કરનાર તપ છે. માટે જ કહેવાય છે કે તપનો મર્યાદા
 અન્ય છે તપથી સિદ્ધ ન થાય એવી જગતમાં કોઈ વસ્તુ
 દહપ્રદારી જેવા કન્યાઓએ, ચાર અને હાકુઓએ
 પાપથી પાછા વળી તપના દોરકાર પુરુષાર્થથી તે જ
 માં ગંભીરનો અંત આણેલા હોય.

મંદોદરીના શોભાને હટાવનાર તપ :

ભોજે શોભ ભયમ :- ભોજે ભોજે શોભનું કાળ
 ભોજે શોભ છે. તપની અધનામાં મંદોદરી કાળ ભોજ અને
 ની મંદોદરી ભયમ પડે છે. માટે જ તપની અધનાથી
 કે જેના પીડાને અર્પી જાય છે અને અર્પી શુદ્ધિ પાડે
 તપ છે. મંદોદરીના પીડાને અર્પી શુદ્ધિ પાડે

આયંબિલતપથી શ્રીપાલરાજનો દુષ્ટ કોઈનો રોગ થો હતો. ખાસ કરીને આયંબિલતપમાં પથ્ય નિયમ ખૂબ ચારી રીતે સચવાય છે. તેથી એ તપ ને લાવ બન્ને પ્રકારના રોગો ઉપર રામબાણ કામ કરે છે. આજના વૈજ્ઞાનિકો શરીર શુદ્ધિ હેતુમાં બે ઉપવાસની આવશ્યકતા માને છે. આત્મ ચિકિત્સક જ્ઞાનીઓએ તો પાક્ષિક પ્રાયશ્ચિત રૂપે એ ઉપવાસનો તપ કરવાનું વિધાન કર્યું જ છે. જેમાં સહજ રીતે આરોગ્ય જળવાય છે. શરીરની કઠાય રોગ કાઢે કે ન કાઢે પણ તપરૂપ લાવ માં દ્રવ્ય રોગ તેમજ ભાવરોગ બન્નેને કાઢવાની તાકાત છે. આત્મા અને શરીર બન્નેને પરવશ , અપવિત્ર, ગંધાતું બનાવનારા વ્યસનો ઉપર કાપ મૂકાય છે.

નિવારક તપ :

તપથી કુશ્મંત્રીની પીડા નષ્ટ થાય છે. દુર્નિર્મિત્તો તપે છે અને ઉપદ્રવોનું નિવારણ પણ થાય છે. નગરીનો નાશ દેવાયન ઋષિથી થશે એવી જાણ સમાં તીર્થપતિ શ્રીનેમનાથપ્રભુ પાસેથી કૃષ્ણ મહા- થયેલી. તેથી દ્વારિકામાં સર્વત્ર આયંબીલાદિ તપનું , જિનમંદિરમાં સ્નાનાદિ ભક્તિ ખૂબ થવા લાગી. પ્રભાવે બાર વર્ષ સુધી ઉપદ્રવ અટકી ગયો. પણ ન્યાં ગિલ્તમાં મંદતા આવી કે તરત દ્વારિકાનો દાહ થયો.

સહનશીલ વિદ્યો હઠાવવાની, રોકવાની તાકાત તપમાં છે.

ઈન્દ્રિયોનું દમન કરનાર તપ :

અનાદિ કાળથી આપણી પાંચે ઈન્દ્રિયો ઈષ્ટ વિષયોમાં ઠરવાના સ્વભાવવાળી છે. અને અનિષ્ટ વિષયોથી ભાગતી કરે છે. ઈન્દ્રિયોને શાસ્ત્રકારોએ ચોરોની, મૂતોંની, અપદ્મ અશ્વોની, આરિત્રરૂપી કાષ્ટને ડોરી ખાનારા ધુત્ત નામના કીડાઓની ઉપમા આપી છે. ઈન્દ્રિયચોરોએ આપણું આરિત્રધન સર્વસ્વ લૂંટી લીધું છે. ઈન્દ્રિય અશ્વોએ આપણને અનંતવાર દુર્ગતિના ખાડામાં પડક્યા છે. ઈન્દ્રિય ધૂતોએ આપણને ભરમાવી લલચાવ્યાને અનંતવાર આપણું કામગા કાઢી નાખ્યું છે અનંત દુઃખકારી ઈન્દ્રિયોનું સામ્રાજ્ય જગતમાં પ્રાણી માત્ર ઉપર અવિરતપણે ચાલે છે. તપ એ સ્વ તથા પરની ઈન્દ્રિયોનું દમન કરનાર છે. કપતલદેવપ્રભુની પુત્રી સુંદરીનું ભવ્ય રૂપ જોઈ ભરત અકવર્તી મોહમૂઢ બન્યા. સુંદરીને આરિત્ર લેવાની ના પાડી. સાડ હજાર વર્ષ સુધી છ અંકનું સભ્ય જીતવા ગયા તે દરમ્યાન સુંદરી રાત્રીએ આવેલીને જોઈ અત્યંત નીચ તપ કરી પોતાનું રૂપ આપું બચાવ લીધું. દિવિજય કરીને આવેલા ભરતચક્રીને સુંદરીનું રૂપ જોતા રૂબરૂ અંકનું જોર ઉતારી ગયું. રાત્રીએ સુંદરીને પ્રભુ પાસે આન્મદ્વારક આરિત્ર રૂપ કરી સ્વયં સુંદરી આપી.

પરંતુ જ્યારે વિદ્યોએ જગતના નિંદકાચરણીની મુઠે

મગ પુત્રી સુકુમાલિકા વૈરાગ્ય પામી યૌવન વયમાં
 સ્નાત્રી બની. અસરારાએ જાંખી પડી જાય એવું એનું
 રૂપ હતું. કંઈક રાત્રીએ, રાજકુમારો અને સુવંદો દીવા
 પાછળ પતંગીઆની જેમ અને ફૂલની પાછળ ભમરાની
 જેમ તે સ્નાત્રીની પાછળ દરવા લાગ્યા અને ભોગની
 માગણી કરી ઉપદ્રવ કરવા લાગ્યા. પોતાનું શીલ લેખમાય
 નહિ. રૂપની ચોરી કરનારાઓના રાગનો નયો ઉતરી
 જાય, એ હેતુથી સુકુમાલિકાએ માસખમણ વગેરે દુષ્કર
 તપ કરી માંસલ કાયાને નિરતેજ અને ઢાડપીંજર
 બનાવી દીધી. તેથી કમી પુરેયો લાગી ગયા. ઇન્દ્રિયોની
 શુભામી જેમને જૂળ સતાવતી રોાય તેમણે તપનો
 અભ્યાસ પાડ્યો જરૂરી છે. નહિતર ઇન્દ્રિયોરૂપી મૂતારાઓ
 લલચાવોને કમીને હુર્ગતિના એવા બયાનક કથળે લઈ
 જાય છે. કે જ્યાં આત્માને એક દાણ કાઢવી એ કોડ કોડ
 વર્ષ જેવી લાગે છે.

મંગલમય અને ઇષ્ટસિદ્ધિકારક તપ :

૫. મહોપાધ્યાય યથોવિજયણ મહારાજ દર્શાવે
 છે. કે “સર્વ મંગલમાં પહેલું મંગલ વરણીયે જે
 મંથે” તપ એ બલવત્તર વિનોનો નાશ કરી ઇષ્ટ
 અર્થની સિદ્ધ કરી આપનાર મહામંગલ છે. શ્રી હનુમેશ્વર-
 દેવો સંયમ સ્વીકારતાં મંગલમય તપનું આચરણ કરે છે.
 ચંદ્રવર્તીઓ પણ માગધ વરહામ પ્રભાસ તીર્થો અને ગંગા
 સિંધુનદીના અધિષ્ઠાયક દેવોને અહમ તપથી વશ કરે છે.

તપ ગુણ ધીજી અનેક ગુણોની જન્મભૂમિ છે. વિકૃષ્ટ
(૩ થો વધુ ઉપવાસથી) તપસ્વીઓની સેવામાં દેવતાએ
હાજર રહે છે. ઈન્દ્રિયોના વિકારોને દાબવાનું પ્રખ
સાધન તપ છે. તપના સાધકોને પ્રાયઃ વિકારો પીડ
નથી. હંમેશા મનમાં પવિત્ર વિચારો રમ્યા કરે છે એ
મોક્ષાથી પ્રત્યેક સાધક આત્માએ સમ્યક્તપ શકિ
ઓપવ્યા વિના કરવો જરૂરી છે.

આગમમાં બતાવેલું તપનું મહાફલ
પચ્ચક્ષણેણં મંતે જીવે કિંજળયદ્ ? પચ્ચક્ષણે
જીવે આસવદારાદ્ નિરુમદ્, પચ્ચક્ષણેણં દૃષ્ટાનિર
જળયદ્ દૃષ્ટાનિરોદ્ જળપ ણં જીવે સવ્વદવ્વેસુ વિણીયતિ
સીદ્ધમૂપ વિદ્વદ્ ॥

ભાવાર્થ:- હે ભગવન્ ! પચ્ચક્ષણથી જીવ
પ્રાપ્ત કરે છે ? હે વત્સ ! પચ્ચક્ષણથી જીવ પાપના દ્વારે
બંધ કરે છે. ઈચ્છાઓને રોકે છે અને ઈચ્છાઓને રોકના
એ જીવ સંતોષી અને શાંત બની જાય છે.

તવેણું ભંતે જીવે કિં જણુયદ્ ? તવેણું વોદા
જણુયદ્.

ઉ. સૂત્ર, અધ્ય૦ ૨૯

ભાવાર્થ:- હે ભગવન્ ! તપથી જીવ શું કરે છે
હે શિષ્ય ! તપથી જીવ પુરાણ કર્મની નિર્જરા કરે
આત્મા પરથી જુના કર્મોને ખંખેરી નાખે છે.

તપસ્વી શાસન પ્રભાવક :

જૈનશાસનમાં તપનો મહિમા ઘણો ગાવામાં આવ
છે. તપનું સ્થાન ઘણું ઉંચું છે. આત્મિક સાધનામાં પ્રગત

પ્રગતિ માટે તપ એ પરમ સાધન છે. અહિંસા ધર્મનું
 અર્થ પાલન સંયમ વિના શક્ય નથી. તેમ તપની
 આરાધના વિના સંયમનું શુદ્ધ પાલન વર્ધ શક્યું નથી.
 અલંકાર વિનાનો દેહ જેમ શોભતો નથી. તેમ તપ વિનાનું
 સંયમ શોભતું નથી. તપ એ સંયમને શોભાવનાર અલંકાર
 છે. જિનાજ્ઞાને અનુસરીને તપ કરનાર આત્મા જેમ પોતાનું
 કલ્યાણ સાધે છે. તેમ શાસ્ત્રનની પણ સુંદર પ્રભાવના
 કરી શકે છે. તેથી આઠ પ્રકારના પ્રભાવકેમાં તપસ્વીને
 પણ પાંચમા પ્રભાવક ગણવામાં આવ્યા છે. પાંચમા પ્રભાવકનું
 વર્ણન કરતાં પૂ. મહોપાધ્યાય. શ્રી યશોવિજયજી મહારાજ
 દ્વરમાવે છે કે “તપગુણ ઓપેરે રોપે ધર્મને ગોપે
 નવિ જિન આણુ, આશ્રવ લોપેરે કવિકોપે કદા, પંચમ
 તપસ્રીરે જાણુ” ધનધન૦ અહીં પ્રભાવક તપસ્વીને
 પાંચ વિશેષણો આપવામાં આવ્યા છે.

૧ તપ ગુણ ઓપેરે-ધર્મથી (ગુણથી) ધર્મી
 આત્મા શોભે પણ કેટલીકવાર વિવેકને વરેલા ધર્મી આત્માની
 ઉત્તમતાથી ધર્મ શોભી ઊઠે છે. તપ એ ગુણ ઉપર ઓપ
 ચઢાવે છે. ગુણને દેહીપ્યમાન કરે છે. તપથી ગુણો
 શોભે છે. અહીં તપસ્વીને તપગુણને દીપાવનારા કહ્યાં
 જિનાજ્ઞા મુજળ અને વિવેક પૂર્વક કરાતો ઉચ્ચતપ
 પ્રભુશાસ્ત્રનની ઉન્નતિનું દારણુ બને છે. અકળર બાદશાહના
 સમયમાં દિલ્હીમાં ચંપાશ્રાવિકાએ ઉચ્ચ તપથી શાસ્ત્રન
 પ્રભાવના કરી. એ રીતે તપગુણને દીપાવ્યો. હિંસક મુસ-

લગાન બાદશાહ ગંપાગાઈના દેવગુરુની ધ્વજાથી નીત
ઉત્તરને ગાંભણી અને એની તપ કરવાની ઉત્તમ વિ
ભરી રીતવાત જોઈ આશ્ચર્ય પામી ગયેા. પગ્નિયાએ વિ
મટી અદિંસાવાદી બન્યો. આ તપ દેવગુરુના પ્રભાવ
કરી શકુ છું. આવો વિવેક ભર્યો ઉત્તર આપવાની ઉત્ત
તાથી તપસ્વીની ગંપાગાઈ પ્રભાવક બની.

૨ રોપે ધર્મને—તપશુણુને દ્વીપાવનારા પ્રભાવ
તપસ્વીઓ યોગ્ય આત્માઓમાં ધર્મ પ્રત્યે બહુમાન પ્રગટ કરાવ
તેઓને ધર્મમાં સ્થાપનારા બને છે. બીજા અધર્મ ન પામે
જાય એવી તકેદારી રહેવી એ પાતુ ધણી દુષ્કર છે તો યદ્ય
બીજાઓને ધર્મમાં રોપવાની વાત કેટલી કઠીન ગણાય
એ માટે ધણી યોગ્યતા જોઈએ. સાવચેતી અને સાવધાની
જોઈએ અનુપમ સમતાશુણુના ધારક તપસ્વીઓથી જ આ
બનવું શક્ય છે.

૩ ગોપે નવિ જિન આણુ—તપ શુણુને દ્વીપાવનારા
તેમજ બીજાઓને ધર્મમાં સ્થાપનારા પાંચમા તપસ્વી
પ્રભાવક જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞાને ગોપવતા નથી, કારણ
કે જિનાજ્ઞાને બાજુએ રાખી ગમે તેવો ઉચ્ચતપ કરવામાં
આવે તો પણ તે આરાધના નથી. તેમજ તેનાથી શાસન
પ્રભાવના થઈ શકતી નથી. એ તપ વાસ્તવિક તપ ગણાતો નથી.
માત્ર કાયાને તપાવનાર બને છે. કર્મનિર્જરા કે પ્રભુશાસનની
પ્રભાવનાના લાભો આજ્ઞા રહિત તપથી મળી શકતા નથી.
૪ આશ્રવ લોપે રે— તપસ્વી પ્રભાવકને અશુભ.

આશ્રવો પ્રત્યે અરૂચિ પ્રગટ થવાના કારણે આશ્રવ-પાપને સેવતા નથી.

પાનવિ દોષે કદા—ખાટા ખરાબ ઓડકારો આવે તો માનવું પડે છે કે અહર્ણુ યથું છે. તેમ ક્રોધ એ તપતું અહર્ણુ છે. તપ કરનાર ક્રોધથી ધમધમે, વાત-વાતમાં એના મગજનો પાવર ચલી જાય તો એને તપ પડ્યો નહિ પણ ફૂટી નીકળ્યો કહેવાય. તપના પરિણામે ધવી જોઈતી કપાયો અને કર્મની શીણતાના અભાવે વાત-વાતમાં તપી જનારા તપસ્વી શાસનની નિંદા કરાવે છે. તપ શુભના ગ્રેગે ખુદ શ્રીનેમનાથપ્રભુએ અઢાર હજાર મુનિઓમાં મહર્ષિ હંદલ અણુગારની તેમજ શ્રીમહાવીર પ્રભુએ ચૌદ હજાર સાધુઓમાં ધન્ના અણુગારની સ્વમુખે પ્રશંસા કરી હતી.

ઉત્તમ દોટીનો તપ :

જે તપનો તાપ માત્ર શરીરનેજ તપાવનારો નહિ પરંતુ સાથે સાથે કર્મ અને કપાયોને તપાવી સુકવી નાખવાનું કામ કરતો હોય, અશ્રુભ ધ્યાન ટાળતો હોય તેવા તપને જૈનશાસનમાં ઉત્તમ દોટીનો તપ કહેવામાં આવ્યો છે. ઇચ્છાઓનો નિરોધ એ તપતું ખાસ સ્વરૂપ છે. અણાહારીપણના અભ્યાસ માટે તપ એ સફલ ઉપાય છે. અહિંસાતત્ત્વના સંપૂર્ણ પાલન માટે સુવિશુદ્ધ ચારિત્રની જરૂર છે. ચારિત્રને શુદ્ધ બનાવવા માટે શુદ્ધતપ ઉપયોગી છે. અને તપને સુવિશુદ્ધ બનાવવા ઇચ્છાઓના નિરોધની ભાવના સતત ભાવ્યા વિના ચાલે નહિ.

પ્રથમ ગણુધર અથવા ગણુધરોએ રચેલું દ્વાદશાંગ-
પ્રવચન, રત્નત્રયી અથવા એ પ્રવચનનો આધાર સાધુ સાધ્વી,
શ્રાવક શ્રાવિકા રૂપ ચતુર્વિધસંઘ-આ છે જંગમતીર્થ.

અનંતદુઃખથી ભરેલા આ સંસારસાગરથી તારે
તે તીર્થ. આપણા જૈનતીર્થો વિશ્વમાં પોતાની આગવી
વિશેષતા ધરાવે છે. જનતા ... પવિત્રતા, સ્વચ્છતા, યાત્રા
કરવાની વિધિ, રીત, પ્રભુભક્તિના પ્રકારો અલૌકિક હોય
છે. યાત્રિકના આત્માને અદ્ભુત શાંતિ, ઉચ્ચ આત્મપ્રકાશ,
અનેરો આત્માનંદ, પાપનો હાસ, દુર્ગુણોનો નાશ અને
સદ્ગુણોની પ્રાપ્તિ થાય છે. એની પાછળ કયું મહાન
રહસ્ય છુપાયેલું છે એ જાણી લો ! તમારા હૃદયપટ પર-
કોતરી નાંખો !

શ્રી તીર્થંકરાદિ મહાપુરુષોએ આત્મધ્યાનની જવલંત
સાધના અને પ્રાણીમાત્રના કલ્યાણની સેવેલી ભાવનાથી
તીર્થભૂમિના વાતાવરણને, રજેરજને ખૂબજ ભાવિત-વાસિત
કર્યા હોય છે. એ સાધનભૂમિમાં મહાપુરુષોના પાદસ્પર્શથી
સન્નયેલી પવિત્રતાથી એ ક્ષેત્રમાં-તીર્થક્ષેત્રમાં પગ મૂકના-
રને જોઈ વધતી અસર થયા વિના રહેતી નથી.
આમાન્ય રીતે દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવની જખ્ખર અસરો
વિશ્વપર થતી રહે છે એમાં ત્રિશિષ્ટ દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર... વગેરેની
અસર હાંડી થાય છે.

જે યાત્રિકો વિધિપૂર્વક અને તીર્થયાત્રાના મહાન
હૃદયોને સમજીને યાત્રા કરે છે તેઓ શાસ્ત્રે વર્ણવેલ

તીર્થયાત્રાના મહાન લાભો અચૂક મેળવી જાય છે.

જનતીર્થોના ચરણોમાં રાજરાજેશ્વરોએ, મહામંત્રો-
જોએ, શાહ સોદાગરોએ, અને રંકમાં રંક માનવોએ
પણ તન-મન-ધન અને પ્રાણ-સર્વસ્વનું અર્પણ કર્યું છે.

જનતીર્થો સ્પૃષ્ટિસૌંદર્ય અને શિલ્પકળાના ભંડારો
તો છે જ, ઉપરાંત આધ્યાત્મિક પ્રેરણાના ધામો છે.
રસાધિરાજ શાંતરમના હૃવંત સ્મારકો છે. વગર વાચાએ
ખડાં ખડાં મૌન દ્વારા હજારો ઉપદેશો આ તીર્થો આપે છે.
ખરેખર! જનશાસનના સગ્ય ભૂતકાળની ગૌરવગાથાના
મહાનથો છે.

ભગીનીભાગ, ખાલહત્યા, ઋષિધાત વગેરે એવું કંઈ
પાપ નથી કે જેનું પ્રાયશ્ચિત તીર્થયાત્રાથી ન થતું હોય !

શરીરનો મેલ, શરીરનો થાક-ભૂખ કે તરસ દૂર
કરનારા આ લૌકિક તીર્થો નથી પણ આત્માપર લાગેલા
ચીકણા કેમનો મેલ, આત્માને લાગેલો ભવભ્રમણનો
થાક, અને આત્માને વળગેલી વિષયોની તૃપ્તિના
ત્રિવિધતાપને શમાવનારા આ લોકોત્તર તીર્થો છે જ્યાં
તપ-ત્યાગના, ભાવના-ભક્તિના, દાન-પૂજના અને પરમાત્માના
ધ્યાનનો કુવારો ઉછળે છે.

આવા તીર્થોની યાત્રા કંઈ રીતે કરશો ?

તીર્થધામોમાં જવા માત્રથી તરી શકાતું નથી, તેમજ
તીર્થયાત્રાના લાભો-મહાન ફળો મળી જતાં નથી, વિધિ-

પૂર્વક તીર્થયાત્રા થવી જોઈએ. મન-વચન-કાયાની પવિત્રતા જાળવવી જોઈએ, તીર્થયાત્રાનો મુખ્ય હેતુ વિસરવે ન જોઈએ.

સાંસારિક પ્રવૃત્તિ છોડી તીર્થમાં ગયા પછી તીર્થ અને તીર્થપતિની ભક્તિ દ્વારા આત્માનો નિસ્તાર થાય એવું કંઈક પામવું, જીવનના પાપ પળાળી પવિત્ર થવું. મહાન આરાધક સાધાર્મિક આત્માઓનો પરિચય પામવો તથા તેમની સેવાભક્તિનો લાભ લેવો, આત્મ શુદ્ધિ, શ્રદ્ધાની નિર્માણતા, દૃઢતા, શાસનની પ્રભાવના વગેરે તીર્થયાત્રાના મહાન ઉદ્દેશો છે.

તીર્થયાત્રા માટે ઘરમાંથી પગ બહાર મૂકે ત્યારથી કે નિર્ધાર કરે કે-તીર્થની શુદ્ધિ પાળી આશાવના ન થાય તેની નો ખાતરી કાળજી રાખીશ એટલું જ નહિ, આત્માનું કમવળ થાય એવું કંઈને કંઈ પામીને આવીશ. જોત-જાતનું જીવન વધે એ રીતે યાત્રા કરીશ.

તીર્થના આંતર પવિત્ર એકાંત સ્થાનેમાં શ્રાવણરાત્રિ પચ્ચાસની વિષમદ્રવ્યેયથી, હિસ્સ બાવેથી પૂજા-સ્તુતિ આપવાનું ભક્તિ કર્યા પછી વિષ્ણુ એવું નિર્માણ અને સ્વચ્છ બની જાય છે કે, એ આવડે તો પાપો તો નાશ પડે એવી શક્તિ મળે. તમામ જીવનમાં કરેલાં પાપો નાશ પડે તમામ પાપો નિર્મળ થઈ જાય. એ જીવનમાં કરેલાં પાપો નાશ પડે અને એ જીવનમાં કરેલાં પાપો નાશ પડે એવી શક્તિ મળે. એ જીવનમાં કરેલાં પાપો નાશ પડે અને એ જીવનમાં કરેલાં પાપો નાશ પડે એવી શક્તિ મળે.

તીર્થયાત્રાના મહાન ઉદ્દેશો જૂલો જઈ કેટલાક દેહના પૂજારીઓ તીર્થધામમાં પણ દેહસેવામાંથી ઉંચા નથી આવતા, બદારના સુગ્રિવોદ્યને નિહાળવામાં, હવા-પાણીની હાલેર માનવામાં પડી જાય છે. આત્મોદ્ધારક સ્થાનો ને દરવા દરવાના, મોજ મજ માનવાના સ્થળો બનાવી દે છે. આવા આત્માઓ તીર્થનો કશો લાભ તો મેળવી શકતા નથી, બલકે તીર્થની આશાતનાઓ કરી ઘોર પાપો બાંધી જાય છે.

તીર્થ તારવાની શક્તિ ધરાવે છે પણ આપણે તરવાની લાયકાત દેખાવવી પડે. વીતરાગની આત્મા મુગ્ધ વર્તનારા યાત્રિકો તીર્થનું આલંબન પામી અવશ્ય તરી જાય છે.

આપણે ત્યાં છ-રીના પાલન પૂર્વક કરવામાં આવતી યાત્રા, ક્રેંડ યાત્રા ગણાય છે. એના મહાન લાભો શબ્દોથી વર્ણવી શકાય એમ નથી.

“છ”રી : ૧. એકાદારી ૨. સચિત પરિહારી ૩. જૂમિમંધારી ૪. પ્રદાચારી ૫. પાદ વિહારી ૬. સમ્ય ત્વધારી.

૧. એકાદારી :-

યાત્રામાં ભોજનની ગોઠવણ હોય તો જ પ્રભુ ભક્તિની પ્રધાનતા થાય, ભક્તિમાં પૂરતો સમય દાહી શકાય. ખાવા પીવાના ટંક વધારે એટલે ચિત્તમાં વિશ્લેષો હોવા થાય. દર્શન-પૂજનાદિ એકચત્તા પૂર્વક ન થઈ શકે. એકાદારીમાં એકો એકામણનો તપ તો લેઈએ.

ન પમાય ત્યાંસુધી મોક્ષ સાધક સામગ્રીયુક્ત સદ્ગતિ મળે છે. અનેક જીવો જોધિબીજ પામે છે.

તીર્થયાત્રાના આ અપાર લાભો હૃદયસ્થ બનાવી તીર્થસન્નુષ્ઠ ડંગલું ભરી આપણે સહુ આ દુર્લભ લાભોને પ્રાપ્ત કરીએ !

શાશ્વત તીર્થાધિરાજની આવી મહાન યાત્રાનો પુણ્ય-યોગ મહત્વા પછી ંહાલા સાધર્મિકમંધુઓ, તીર્થયાત્રા સંઘમાં “છ” રીતું પાલન ચૂકશે નહિ.

ખાતાં ખાતાં દેવળજ્ઞાન

ધાન્યના ધનેરા બની ચૂકેલા આપણને તપની વાત ઠઠવી લાગે છે. ખાણું એ દેહને ધર્મ છે પણ અનાદિ અભ્યસ્ત આહારસંજ્ઞા અને ક્રુધાવેદનીય અને મોહનીય કર્મના ઉદયથી આત્મા એમાં રસ અનુભવી રહ્યો છે. પોતાનું અણાહારી સ્વરૂપ તદ્દન ભૂલી ગયો છે. કુરગડું મહામુનિ, ૫૦૦ તાપસ મુનિવરો...વગેરે મહાપુરુષોએ ખાતાં ખાતાં દેવળજ્ઞાન લીધું આપણને ખાતાં ય ક્યાં આવડે છે ?

(૧) શાસ્ત્રે છ કારણે ખાવાનું કહ્યું છે એ કારણે જ આપણે ખાઈએ છીએ ? (૨) આત્માના અણાહારી સ્વરૂપનો વિચાર કરી દેહને ભાડું આપવા માટે ખાઈએ છીએ ? (૩) જીભડીને કરી દલીલ ખટાવતા નથીને ? (૪) સુપાત્રમાં દાન આપીને ખાઈએ છીએ ? (૫) એંદા મોંઢે જોલતા નથી ને ? (૬) ભાણામાંથી ભાવતી એકાદ વસ્તુનો ત્યાગ કરીએ છીએ ? (૭) ખાવા બેસતા પહેલા ધન્ના શાલિભદ્રાદિ મહાપુરુષોને યાદ કરીએ છીએ ? (૮) અભક્ષ્ય-અનંતકાયનો ત્યાગ છે ને ? (૯) યાજ્ઞી ધોઈને પીઈએ છીએ ને ? આ બધું કરીએ તો કંઈક ખાતા આવડ્યું કહેવાય !

જ્ઞાન દીપ :

[આજે જ્ઞાનવિજ્ઞાનની વાતો વાળી શર્ક ર તે સમ્યક્જ્ઞાન ન હોવાથી પરિણામ કદુતામાં સમ્યક્જ્ઞાન વિના વાસ્તવિક વિકાસ શર્ક શકતો શાસ્ત્રોક્તિમાં દર્શાવેલો સદિન સમ્યક્જ્ઞાનનો પ્ર પથસયો છે. સં.]

જ્ઞાનવિજ્ઞાનનો આ સુગ ગાણાય છે. આજે વધવા માંડ્યું છે, વાંચન અને લેખન પ્રગતિશ છે. વાદ્યાતુર્ય ખીલ્યું છે અને નવી નવી વિજ્ઞાન માનવમનને આશ્ચર્યમુગ્ધ કર્યું છે, ખૂબ જ આ

પણ ભીતરમાં ડોકિયું કરીને જુઓ ! જીવનશુદ્ધિ ઘસાતી જાય છે. સાત્ત્વિક વિચારો સરતું જાય છે. સદાચાર ઘટતો દેખાય છે. ક્ષીણ થતું જાય છે. પ્રામાણિકતા બહુ જ દુખળી પ છે. અહંભાવનું તાડવ વ્યાપી રહ્યું છે. ધર્મની મ થઈ રહી છે. પરલોકદષ્ટિ વિસરતી જાય છે.

જીવનના જે પ્રાણ, હીર કે નૂર ગણાય તેનું થતું દેખાય છે.

જે જ્ઞાન-વિજ્ઞાન જીવનમાં શુભ વૃત્તિનો સં સદાચારની મધુરતા લાવે, વિચારોમાં સાત્ત્વિકતા પ્ર પ્રામાણિકતાનું બળ આપે, વિનય-વિવેકની જ્યોત જ ત્યાગનું ખમીર ખીલવે, પરમાર્થ અને પરોપકારનું આપે...

તત્ત્વનો પ્રકાશ પાથરે, તેનો તો આજે દુકાળ પડવા માંડ્યો છે. આ છે આજના જ્ઞાન-વિજ્ઞાનના પ્રત્યક્ષ દુખો.... અદૃશ્ય દુખો, પરલોકમાં મળનારાં કટુદુખો જેવા માટે દિવ્યચક્ષુઓ જેઈએ તે આપણી પાસે નથી.

મુખનો, શાંતિનો, અમાધિનો. પ્રસન્નતાનો સાચો અનુભવ કરવો છે ?

સદ્વિચારથી અને સદાચારથી જીવવું છે ? હા, તો સાચા જ્ઞાન-વિજ્ઞાનને શોધો, ઓળખો અને જીવનરૂપથી ખનાવો.

મુખમાં થોડા સમય પહેલાં એક ઘટના જની ગઈ. એક ભાઈને ડાખા ઝારવાનો વ્યવસાય. એક દિવસ એને ત્યાં મહેમાન આવ્યા. બીજી બાજુ એક લાઈ ડાખા ઝારવા લાવ્યા. એમાં સફેદ રંગના સાકર જેવા ગાંગડા હતા. ડાખા મૂકીને તે લાઈ પૈસા લેવા પાછો ગયો.

આ બાજુ જમી પરવારીને ઝોસરીમાં ટહેલતા મહેમાને એક ગાંગડો સાકર સમજી મોંમાં મૂક્યો.

તરત જ તરમર ખાઈને મહેમાન લોચ પર ઢળી પડ્યાં. થોડીવારમાં તો એમના રામ રમી ગયા. પ્રાણ પંખેરું ભીડી ગયું.

કારણ એ ગાંગડો સાકરના ન હતા પણ કોઈ ભયંકર જીવલેણ ઝેરી પદાર્થના હતા.

વસ્તુને ઓળખવાની ભૂલ કોઈવાર ભયંકર ભૂલ બની જાય છે. માણસને આ રીતે સીધો મૃત્યુના મોંમાં ધકેલી દે છે.

આપણે જો જ્ઞાન-વિજ્ઞાનને ઓળખવામાં બૂલકરશું
તો આપણે ધર્મ-સંસ્કૃતિ મૃત્યુના મોંમાં મૂકાશે.

જ્ઞાન-વિજ્ઞાન આત્માનો મુખ્ય ગુણ છે. એનો મહિમા
અને ઉપયોગિતા સૌને માન્ય છે. સમ્યગ્જ્ઞાન વિનાનો
ક્રિયાબૈભવ કે દયાદિગુણો એકડાં વગરનાં મીંડા જેવાં છે.
જીવ, અજીવ, પુણ્ય, પાપ, આશ્રવ, સંવર, બંધ, નિર્જરા
અને મોક્ષ-આ નવતત્ત્વોમાં વિશ્વવ્યવસ્થાનો વિચાર સમાર્પ
જાય છે. આ નવે તત્ત્વોને યથાર્થ સ્વરૂપે જાણવા તે સાચું
જ્ઞાન. એ જ્ઞાન જ્યારે વિશિષ્ટકોટિનું બને ત્યારે વિજ્ઞાન
કહેવાય છે.

તત્ત્વચિંતકોએ સમ્યગ્જ્ઞાન-વિજ્ઞાનને સૂર્ય, અમૃત,
આભૂષણ, પરબ, અંજન, ધન, સાગર અને શરદ-
પૂનમના ચંદ્ર વગેરેની ઉપમાઓ આપીને એ જ્ઞાન વિજ્ઞા-
નનું મહત્ત્વ અને ઉપયોગિતા આપણને સમજાવી છે.

રાત્રિનો અંધકાર સૂર્યના પ્રકાશથી નષ્ટ થાય છે,
તેમ અનંત અનંતકાળથી આત્મામાં વ્યાપી થયેલા અજ્ઞાન
અંધકારને દૂર કરનારું સમ્યગ્જ્ઞાન સૂર્યથી જરાય ઉતરતું
નથી.

જૂખનું દુઃખ ભોજનથી ટળે છે તેમ આપણને દીર્ઘ-
કાળથી લાગેલી વિપયોની ભયંકર જૂખ વિપયો ભોગવવાથી
કે ભોગવવાથી શમશે ખરી? જ્ઞાનામૃતના ભોજન
વિના કદી દોષની એ જૂખ ટળી નથી. જ્ઞાનામૃતના મધુર
સ્વાદ પછી જ વિપયોમાં સુખની કલ્પના નાબૂદ થાય છે.

યોની કદુતા સમજાય છે. વિષય-સુખની ઈચ્છાનો
 ૩ આપી જાય છે અને વિષયનો ત્યાગ સહજ જની જાય છે.

હીરા, માણેક કે મોતીના અલંકારોથી લોકો ભલે
 નશ્વર દેહને શોભાવે પણ એ દેહ અને દાગીનાનું
 હવે જેને લીધે છે એ આત્મા તો જ્ઞાન ધરેણીથી
 ભલે છે.

ગ્રીષ્મઋતુમાં પરખનું પાણી તરત્યા માણસની આંત-
 રી ઠારે છે. એ જ રીતે વાસનાના બેસિતમ તાપથી સંતપ્ત
 આત્માને જ્ઞાન પરખના પાણી વિના કોણ શીતળતા આપી
 શકે, તેમ છે ?

અંજનનો ગુણ છે આંખોનું તેજ વધારવાનો. આપણા
 આંતર ચક્ષુઓને તેજસ્વી બનાવનાર અંજન છે સમ્યગ્જ્ઞાન.

આપણા આંતરચક્ષુઓ છે સંવેગ અને
 વિરાગ. એ ચક્ષુઓ ઉપર વળી ગયેલી છારી સમ્યગ્જ્ઞાન
 રૂપ અંજનથી દૂર કરવાની છે. તે પછી જ તેજસ્વી
 બનેલી એ આંતરચક્ષુઓથી મોક્ષમાર્ગને આપણે સ્પષ્ટ જોઈ
 શકીશું અને ઝડપભેર ડગલાં ભરી શકીશું.

દુનિયામાં હીરા, માણેક, સોનું, રૂપું અને કરંસી
 નોટોની ખોલખોલા છે. મનુષ્યોનો બાહ્ય વ્યવહાર એનાથી
 ચાલે છે એટલે પુદ્ગલોનાં દી જીવોએ એને કીંમતી ધન માન્યું.
 મોક્ષમાર્ગમાં એ ધનનું કશું મૂલ્ય નથી. આત્માના સર્વ
 કાર્યોમાં સમ્યગ્જ્ઞાન વિના એક ડગલુંય ભરી શકાતું નથી.
 તેથી જ્ઞાની પુરુષો કહે છે—જ્ઞાન સમો કોઈ ધન નથી.
 આત્માથી જીવો જ્ઞાનને જ અમૂલ્ય ધન દેખે છે.

જ્ઞાનને નેત્ર-દિવ્યનયન પણ કહ્યું છે. જેને આંખ મળી છે એને ભલે આંખની કિંમત ન હોય અથવા આંખી કિંમત સમજતો હોય પણ અંધજનને એની કિંમત પૂરેપૂરી સમજતય છે. જ્ઞાનનયન માટે પણ એવું જ છે. જન્મથી અંધને કોઈ પ્રયોગથી અંધત્વ મટી જાય અને અચાનક નેત્ર ખુલી જાય ત્યારે જે આનંદ થાય છે એયો અધિક આનંદ અજ્ઞાનનાં અંધાપાથી અથડાતા અને પીડાતા આત્માને જ્યારે સાચું જ્ઞાન મળે છે ત્યારે થાય છે. માટે જ્ઞાન એ આત્માની દિવ્ય આંખો છે.

જ્ઞાનને સાગર સાથે પણ સરખાવાય છે. સાગરનું તળિયું કોઈ શોધી શકતું નથી. એ અગાધ અને અતુલ હોય છે. સાગરની વિશાળતા, મર્યાદાશીલતા, એનો અખૂટ જલ-સંચય, આશ્રિત જલજંતુઓને શાતા આપવી.... વગેરે વિશેષતાઓ સાથે શ્રુત-જ્ઞાનની અનેક વિશેષતાઓ મળતી આવે છે. આથી શ્રુતને સાગરની ઉપમા વરેલી છે.

આ રીતે સાચું જ્ઞાન-વિજ્ઞાન ઘણું મહિમાશાળી છે, આત્માનું સર્વદેય છે, જીવન વિકાસનું પ્રથમ સોપાન છે.

આત્મા, ધર્મ, કર્મ વગેરે તત્ત્વોની જોખણ, દેવ, ઉપદેવ તત્ત્વોનું પૃથક્કરણ, આશ્રય સંવરનો તેમજ મુક્તિ પાવનાં બેઠક જાનથી સમજતય છે. સમ્યક્જ્ઞાન પાવની બધા નકલ સમજતયી સંવર નિર્જનની કૃતિ જગાડે છે. સમ્યક્દર્શન મુક્તિ નિર્માણ બનાવે છે તેમ જ સમ્યક્સારિયમાં સ્વીય દોષો છે. માટે જ એને બીજેન સુર્ય અને ત્રીજું દોષરૂપ કહ્યું છે.

સંકરોગથી-સુગેળથી ધર્મ પૂર્ણતા પામે છે. ગોદાસાધક પ્રત્યેક યોગનો આરાધના પ્રાણવાન બને છે. આ દક્ષિણ નીચેના દૃષ્ટાંતથી સમજાશે.

કોઈ જંગલમાં ભયંકર દાવાનલ સળગ્યો. વધતાં જતાં દાવાનલમાં એક આંધળો અને એક પાંગળો (લંગડો) ફસાઈ પડ્યા. બન્નેને દાવાનલથી બચવું હતું. નિર્ભયસ્થાને પહોંચવાની તાલાવેલી હતી. સંયોગોની વિષમતા પારખી બન્ને સમજી ગયા. સંપી ગયા અને બન્નેએ સહકાર સાધ્યો. આંધળાના પગ સામ્ય હતા. પાંગળાની આંખો સાજી હતી. પાંગળો આંધળાના ખભે બેઠો અને આંધળાએ પાંગળાના માર્ગદર્શન મુજબ ઝડપથી ચાલવા માંડ્યું. બન્ને દાવાનલથી બચી ગયા. અને ક્ષેમકુશળ ઈશ્ટનગરે પહોંચી ગયા.

આ દૃષ્ટાંત આપણને એ સત્ય સમજાવી જાય છે કે સંસાર એ જંગલ છે. વિષયકપાયની લાગણીઓ દાવાનલ સમાન છે. જ્ઞાનરહિત જીવ આંધળો સમજવો. કિયારહિત જીવ પાંગળો સમજવો. જ્ઞાન ન હોય તો માર્ગ સૂઝે નહિ, જ્ઞાનના પ્રકાશમાં માર્ગ સ્પષ્ટ દેખાય પણ જો ક્રિયા ન કરે તો પ્રયાણ થઈ શકે નહિ. પંથ કપાય નહિ. માટે જ જ્ઞાનક્રિયાઓ મોક્ષ કહ્યું છે. જ્ઞાન અને ક્રિયા પક્ષીની જે પાંખો કે રથના જે ચક્રો જેવા બન્ને એક સરખા ઉપયોગી છે. બન્નેનો આદર કરાય તો ઈશ્ટ સિદ્ધ થાય.

શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ બતાવેલા સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્ક્રિયાના મહામાર્ગને સૂક્ષ્મખુદ્ધિથી સમજવાની પહેલી જરૂર

છે. કેટલીકવાર સમ્યગ્જ્ઞાન અને મિથ્યાજ્ઞાનનું મિશ્રણ કરી નાખવામાં આવે છે. જ્ઞાન-જ્ઞાનની ધૂનમાં મિથ્યાજ્ઞાનને વળગી પડીને એનું જ મંહત્વ વધારવામાં આવે છે.

શ્રી જિનેશ્વરદેવનું એક એક વચન જ્ઞાન-વિજ્ઞાનનો મહાસાગર છે. એક એક વચનને જીવનમાં યથાર્થ પછે જીવીને અનંત અનંત આત્માઓ સિદ્ધ બુદ્ધ અને મુક્ત થયા છે. આપણે પણ જિનવચનના સહારે સમ્યગ્જ્ઞાનના પ્રકાશમાં મોક્ષનો સત્યરુપાર્થ આરંભી ભાવિમાં અનંતસિદ્ધોની હરોળમાં બેસવાનું સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત કરીએ.

મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલની ભવ્ય ભાવના

શાસ્ત્રાભ્યાસોઃ જિનપતિતતિઃ સંગતિઃ સર્વદાયૈઃ,
સદ્વૃત્તાનાં શુણ્ણગણકથા દોષવાદે ચ મૌનમ્ ।
સર્વંચાપિ પ્રિયહિતવચો ભાવના આત્મતત્ત્વે,
સમ્પદાન્તાં મમ ભવ ભવે યાવદાપ્તોડપવર્ગઃ ॥

મહામંત્રીશ્વર વસ્તુપાલે દરરોજ ભાવેલી આ ભવ્ય ભાવના પ્રત્યેક જૈન માટે આદર્શ-આરિસો છે. એમાં તમારા પ્રતિબિંબને સ્પષ્ટપણે જોઈ શકશો. તમારામાં રહેલા માલિન્યને જોઈ દૂર કરી શકશો.

ભાવના : જ્યાં સુધી મને અપવર્ગ-મોક્ષ પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી પ્રત્યેક ભવમાં- (૧) શાસ્ત્રનો અભ્યાસ-શ્રવણ મનન-પરિશીલન (૨) પરમતારક અરિહંત પરમાત્માને નમસ્કાર (૩) હંમેશા આર્ય પુરુષોનો સત્સંગ-સમાગમ (૪) સચ્ચારિત્રપાત્ર પુરુષોના શુણ્ણ સમૂહનું જ્ઞાન-કથન (૫) કોઈના પણ દોષ જોલવામાં મૌન (૬) સર્વને પ્રિય અને હિતકર વચન (૭) અને આત્મતત્ત્વનું ચિંતન, આત્મસ્વરૂપમાં રમણતા, પ્રાણીમાત્રના હિતની ભાવના, આત્મતત્ત્વમાં ચતા પદકારકોની વિચારણા પ્રાપ્ત થાઓ !

ધર્મમૃત :

(અહિં પૂજ્ય મહારાજશ્રીએ ધર્મવિષયક અનેક પ્રશ્નોના સચોટ ઉત્તરો આપ્યાલે ગ્રામીણ સમજી શકે તે રીતે આપ્યા છે. ધર્મના અંગો સ્વરૂપ--હેતુ--ફળ અને ખીલ ઘણી બાબતો સુંદર રીતે સ્પષ્ટ કરી છે. આ પ્રશ્નોત્તરી દ્વારા ધર્મનો મર્મ સમજી વાંચકો ધર્મપુરુષાર્થમાં વેગવાન બને એ જ અભિલાષા.--સં.)

પ્ર. ધર્મનું સ્વરૂપ શું ?

ઉ. ચિત્તશુદ્ધિ.

પ્ર. દાન, પૂજા, સામાયિક, સ્વાધ્યાય, પ્રતિક્રમણ, પૌષ્પ, તીર્થયાત્રા આ બધા અનુષ્ઠાનો ધર્મ નહિ ?

ઉ. ખરાં. પણ તે વ્યવહારધર્મ. એ બધાની આરાધના ચિત્તશુદ્ધિ, જીવશુદ્ધિરૂપ નિશ્ચયધર્મની પ્રાપ્તિ માટે છે.

પ્ર. ચિત્તશુદ્ધિ રાખીએ તો પછી દાન પૂજા વગેરે કરવાની જરૂર ખરી ?

ઉ. હા, ખાસ જરૂર. ચિત્તશુદ્ધિ રસ્તામાં પડી નથી. કાજળના ઘરમાં જઈ-રહીને તદ્દન નિર્દોષ રહેવું એ અશક્ય છે. એમ મંસારની જન્તળમાં રહીને ચિત્તને રાગાદિ લાવેથી અલિપ્ત રાખવું હુઃશક્ય છે (કોઈ અપવાદ મળે) દાન-પૂજાદિ અનુષ્ઠાનોનાં વિધિપૂર્વક સેવનથી જ ચિત્તશુદ્ધિ સુલભ બને છે. દાનપૂજાદિ ચિત્તશુદ્ધિને લાવી આપનાર કારણ ધર્મો છે. તે અવશ્ય એવવા જ જોઈએ ધર્મી

ધર્મ કયાં પછી પશ્ચાત્તાપ, દંડ, અવિધિ રસગારવાદિ કુચુરસંગતિ, પ્રશંસા કીર્તિની ઠગણ વગેરે દોષો ધર્મને સંકૃતને મલીન કરનારા છે.

પ્ર. ધર્મનું મૂળ શું ? અર્થાત્ ધર્મનો હેતુ-ઉત્પત્તિનું કારણ શું ? એટલે કે ધર્મ કયાંથી ઉત્પન્ન થયો ?

ઉ. ચારે ગતિમાં થઈ રહેલા જિનધર્મની પાછળ કારણભૂત વીતરાગસર્વજનું વચન છે. વ્યાપાર વણજમાં જેટલી ચોપડાની કિંમત, મોક્ષમાર્ગમાં એથીયે અધિક શાસ્ત્રોની-વીતરાગ સર્વજના વચનની કિંમત છે.

પ્ર. વીતરાગ સર્વજના વચન ઉપર આટલો બધો ભાર શા માટે મૂકે છે ?

ઉ. સદ્ધર્મની પ્રાપ્તિ માટે વચનની ખાત્રી કરવી પડે વીતરાગસર્વજ પુરૂષનું વચન અવિસંવાદિ-સત્ય જ હોય છે. તેથી તેઓ જે ધર્મ બતાવે તે સત્ય જ હોય. છદ્મસ્થોનું વચન વિસંવાદિ હોઈ શકે તેથી તેમનું કથન અસત્ય પણ ઠરે. ગૌતમસ્વામી મહારાજ ચાર જ્ઞાનના સ્વામી હતા છતાં છદ્મસ્થ હતા. એમનાંથી દેરદાર જોલાઈ ગયું તો આનંદશ્રાવક પાસે મિચ્છામિદુક્કટક માગ્યો. વીતરાગસર્વજનું વચન જ કય, છેદ અને તાપની પરીક્ષામાં પાર ઉતરી શકે.

પ્ર. ધર્મનું ફળ શું ?

ઉ. ધર્મના અનેક ફળો છે. ધનના અર્થીને ધન મળે. કામચુખના અર્થીને કામસુંખ મળે, સ્વર્ગના અર્થીને સ્વર્ગ મળે અને મોક્ષના અર્થીને મોક્ષ મળે. મોક્ષ પ્રાપ્ત ન થાય

ત્યારથી ઉત્તરોત્તરે સર્વ જન્મ અને ધર્મ સામગ્રી આપવાનું
કામચલાઉં ધર્મમાં છે.

પ્ર. કેટલાક માણસો કહે છે, 'ધર્મ' પરજવનું જાતું
છે. વહેલો ચોટો કીટીયું. સંસાર-વ્યવહાર ચલાવવા માટે
વેપાર પ્રધાન્ય વિના નહીં જીવું હો? આ માન્યતા ગરાબર હો?

ઉ. જા, ધર્મ ક્યારે જાણવું જાતું છે. આ જાણ અને
પરજવનું જાતું છે. ધર્મનું રાક્ષીયું કૃત્ર મળે છે. ધર્મનો
જાણ વિજ્ઞાનમાં ધારણ કરે. અથવા ધર્મનું અનુક્રાંત કરે. કે
તરત જ ધર્મ પોતાની પ્રભાવ બતાવે છે. 'ચિત્ત પ્રસન્નતા'
એ ધર્મનું તત્કાળ મળતું કૃત્ર છે. કાલાંતરે દુર્ગતિના દાર
જંધ, ચક્રમતિની પ્રાપ્તિ, પુણ્યાનુભવીપુણ્યનો યોગ, મુખ
સીમાગ્ય અને યથા આદિ ધર્મના ઉત્તમોત્તમ કૃત્રો મળે છે.
સંસાર વ્યવહાર તો કર્મયોગે જીવના લમણે ચોટીલો છે જ.
એમાંથી છૂટવા આ માનવ જાણમાં ધર્મ કરવાને બદલે ધર્મને
જીવનમાં ક્યાંય ક્યાંય ન આપવું એ મોહાનશતા છે.

પ્ર. ધર્મનું તત્કાળ મળતું કૃત્ર ક્યારે અનુભવાય ?

ઉ. ધર્મક્રિયાઓ સાથે ક્યાંય પણ ધર્મનું થાય.
ધર્મક્રિયાઓ કોનરાગની આજ્ઞાપૂર્વક થાય. વિધિપૂર્વક થાય
ત્યારે સુદોષ્ઠમાં પાણીનું, પ્રાસાદમાં પ્રતિમાનું અને આંખમાં
કીટીનું જેટલું મહત્ત્વ છે તેટલું જ ધર્મક્રિયાઓમાં
ધર્મધ્યાનનું મહત્ત્વ છે. જોયો ધર્મ ધર્મના તારકાલીક
કૃત્રોનો અનુભવ અચૂક કરાવે છે.

પ્ર. ધર્મમાં અર્થ, કામ, સ્વર્ગ,
કૃત્રો આપવાની શક્તિ શી રીતે મળે?

કોવિદજ્ઞાનનો નાપટા: કેવિવિવનપટા: વખાનના:
કેવિવિદ્ જ્ઞાનાવશેષેન કોવિવનપટસ્તુ નાશિતા: ॥

આજે આગેર વિકાસ નિકાસ અને વિકાસની વાતો
એકી આવજો થઈ રહી છે. જીવનના પ્રત્યેક ક્ષેત્રમાં વિકા
સના જ સૂર જોરજોરથી બજી રહ્યા છે અને વિકાસની
કહેવાની યોજનાઓ પણ ઘડાઈ રહી છે. મનુષ્ય સ્વભાવમાં
વિકાસની ભાવનાના બીજ સદાજ રીતે પડેલાં છે એટલે સાચી
કે ખોટી યોજનાઓ ઘડાતી રહે એમાં કાંઈ નવાઈ નથી.

પરંતુ વાસ્તવમાં વિકાસ શું ? એના સાચા ઉપાયો
શું ? વિકાસમાં વિઘ્નો કયા છે ? વગેરે પ્રશ્નો આપણી
સામે ઉપસ્થિત થયા વિના રહેતા નથી. એકવાર એ પ્રશ્નોને

તમે પેલા પ્રમાદી-આગસુ શેડની વાત સાંભળી હશે ?
પ્રમદના કારણે શેડની અઢળક સંપત્તિ ચોરો ઉડાવી ગયા
અને જિંદગી સુખી શેડ હરિદ્રતાના હાસ જની ગયા.

આગસુ શેડ :

વાત સોમ જની કે શેડના ઘરના છાપરાપર ચોર
હોયે ગઈ આગ્યા. જાકોરાં પાડવા માટે નળીયા આધા-
પાકા કરવા હાગ્યા. નળીયાના અવાજથી શેડાણી જાગી
ગયા. ચોરોને આગેલા જાણીને ગાદ નિદ્રામાં પોઢેલા શેડને
જાગવા માંડ્યા. 'શેડ ! જાગો. છાપરા ઉપર ચોર આજીવ

માંડીથી જપવા દે ને' ! શેઠાણી કહે- 'બોર પદમાં મ્હારી
મવા છે. બહે ! તિલેરીયાજી બોરમાં પરોન્ની મવા છે.'
શેઠ કહે- 'હું જાણું છું, મ્હારો બદલેવા તો છે. હું પાટી તારે
થી મિંતાઈ છું તારે નિરાંતે ઉંમરે ! તિલેરી બોલીને
મહમતા દે તો ખરા ! આમરી ઉતારી નાણું ! બોખરા
કરી નાણું !'

મહમત સાંભળીને બોર ધોરી વાર તપાઈ મવા. શેઠે કહી
બોરમાં મોંઘું ચેટતે ચોરોએ તિલેરી બોલી લેવાગીના,
શેઠ મોંઘેનો સાંઘડીઆ બાંધી. શેઠાણીની ઉંચ કુતરા લેવી
લગી. એ પાછા જતી ગયા. શેઠને પણ જમાડયા... 'શેઠ ઉઠે
ચોરોએ મહમાલનો સાંઘડીઆ બાંધી.' શેઠ કહે- 'જાણું છું.'
શેઠાણી કહે- 'આ ચોરો મહમાલનો સાંઘડીઆ લઈને ચાલ્યા
મ ખરા. દહુ પણ પયારીમાં પડ્યા પડ્યા શેઠનો જવાબ લેતા
દે 'હું જાણું છું' રહે શેઠાણીથી રહેવાયું નહિ એ પુંધવાયા
લતા. શેઠનો ટાંટીયો ભેરથી ખેંચ્યો અને ચોટા અવાજે ધડકો
કર્યો દે 'મૂળ પડી તમારા જાણવામાં.....'

શેઠ કહે શેઠાણીને છા મન લઈ ગયા દૂર.

જાણું જાણું છું કહે જાણપણમાં પડી મૂળ.

ત્યારે શેઠ જગડ્યા. ઉભા થયા અને ચોરોને પકડવા
દોડ્યા. દરે ગુસ્સાતન જાણું. બહાર જઈને આમતેમ
જુએ છે પણ ચોર તે કાંઈ દરે ઉભા રહે ? એ તો
લગુમાન કાળ ભરી બાગી છૂટ્યા લતા. આ....આ શેઠનું
માં પડેશું થઈ ગયું... ચોટા પ્રમાદથી શે.

એક મહાપુરુષે પ્રમાદને જાણખાવવાં કર્યાં છે કે,
‘હો હિં મન્યુઃ’ પ્રમાદ એ મન્યુ છે. પ્રમાદી માણસ
નિવાસ કર્યાં કરેલો છે.

શ્રી જીવમસ્વામી જેવા મહાપુરુષને પણ મહાવીરદેવે
એ જ ચંતવણી આપી હતી કે, ‘સમય’ ગોચમ
‘માયએ’ છે જીવમ ! એક સમયનો પણ પ્રમાદ
નહિ.’ આથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે સાધનાની ઉંચી
પદોંચ્યા પછી પણ પ્રમાદ પેસી જવાનો પૂરેપૂરો
છે. અર્થાત્, પ્રમાદ એ વિકાસમાં-પ્રગતિમાં અવરોધ

વિદ્યાર્થી જ્ઞાન સંસ્કારની પ્રાપ્તિનું દ્યેય વિસરી
અહિંની સગવડોમાં સુખશીલીયો અને આજસુ
ના રહેશે નહિ. પ્રમાદશત્રુને ખાળવા હંમેશ તમારા
જર સામે રાખો.

વિદ્યાર્થી છુવનમાં અધિક પડતી ઉંઘ, મોજશોખ, નાટક, સિનેમા, શરીર અને વસ્ત્રની ટાપરીપ, રાજકારણ દે અર્થતંત્રની વાતોમાં રસ. છાપાઓનું વાંચન, નવલકથાઓ વાંચવાનો રસ વગેરે પ્રમાદ છે. વિનાશનો જ એ માર્ગ છે. એથી અલિપ્ત રહેશો તો પ્રગતિશીલ વિદ્યાર્થી છુવન છવી યશના પત્તુ ભાગી બનશે.

વિનાશનો ત્રીજો માર્ગ. અહંકાર

ખાલું સહેલું છે પણ પચાવવું કઠિન છે. એમ જ્ઞાન મેળવવું સહેલું પણ પચાવવું કઠિન છે. જ્ઞાનનું અણર્થ અહંકાર-અભિમાન છે. જ્ઞાનથી અભિમાની બનેલો પોતાનું જ્ઞાન બીજને આપી શકતો નથી. બીજ પાસેથી નવું જ્ઞાન વગેરે કાંઈજ મેળવી શકતો નથી. મિથ્યાજ્ઞાન અથવા અદ્વૈતજ્ઞાન અભિમાન પેદા કરે છે. કહેવાય છે ને કે ‘અધુરો ઘડો છલકાય’ સમ્યક્જ્ઞાન અભિમાનને ઓગાળી દે છે. એ જ્ઞાન ત્યારે પૂર્ણતા પામતું જાય છે, વિશાલ અને ઊંડું બનતું જાય છે ત્યારે હૃદયમાં છીછરી વૃત્તિઓ રહી શકતી નથી. સાચો જ્ઞાની કદી અભિમાની બનતો નથી એ વધુ નમ્ર હોય છે. કદપવૃક્ષની જેમ સૌને ફળદાયી લાલદાયી બને છે. માનવતાના સંસ્કારો સાથે અપાયેલું જ્ઞાન માણસને સાચો જ્ઞાની બનાવે છે. ધાર્મિકતાના સંસ્કારોથી વાસિત જ્ઞાન માનવને એક યોગીના પદે આરૂઢ કરે છે.

ક્ષણની લતે ચઢી ગયો. શરૂમાં ખાનગીમાં ખા
પણ પછી તો લાજશરમ મૂકાઈ ગઈ. છડેચોક માં
બની ગયો. ગા-ખાચે જીવનના છેલ્લા શ્વાસ
॥ અપકૃત્ય પાછળ લોહીનાં આંસુ ટપકાવ્યાં અને નિ
મી પ્રાણ છોડ્યા.

સારી સોબતની અસર થાય ચા ન પણ થાય
જરાબ સોબતની અસર પ્રાયઃ થયા વિના રહેતી
આંખો અને લીંબડો સાથે વાવો તો આંખામાં
આવશે પણ લીંબડામાં આંખાનો ગુણ નહિ આવે

માટે મિત્રો એવા પસંદ કરજો, એવા
રહેજો કે જેથી તમારા પવિત્ર જીવનને એક
ઠાઠ ન લાગે. જીવનમાં અવગુણ કે અપલક્ષ
જાય, ચેપી દર્દની જેમ જરાબ સોબતથી સાવધ
હંમેશ તમારા આદર્શને અતુરૂપ ઉચ્ચ વાતાવર

ધર્મ અને ધર્માત્માઓનું આપણા
મૂલ્યાંકન છે તે આ જ કારણે. ધર્મના નિ
જીવવાથી અને ધર્માત્માઓના સમાગમથી
ઉલેલો માણસ પણ ઉગરી જાય છે.

આ રીતે વિનાશના ચાર માર્ગો
તદન અલગ-અલિપ્ત રહેલા આજથી દહા
નોંધપોથીમાં એની નોંધ કરી લેજો અને
વાંચન મનન કરજો.

વ્યવહાર કરે છે. એમાં એને રાગદ્વેષનું ઝેર ગટે જ છે. એ ઝેરની અસરથી મનુષ્યની શુદ્ધ ચેતનાનો નાશ થાય છે અને આ મોહની મૂર્છામાં આત્માનું ઘણું ઘણું બગડે છે. તો શું કરવું ? હતાશ, નિરાશ થઈ બેસી રહેવું ? ના, એની સામે કોઈ નક્કર ઉપાય યોજવો.

નોળીયાને સર્પ સામે જ્યારે અથડામળુનો પ્રસંગ આવે છે ત્યારે બપોજપીમાં ક્રોધે લરાયેલો સર્પ વારે વારે નોળીયાને ડંખ મારતો હોય છે. ડંખની ઝેરી અસરથી બચવા નોળીયો જંગલમાં જઈ નોળવેલ વનસ્પતિ સુધી આવે છે. એથી સર્પના ડંખની લેશ પણ અસર રહેતી નથી. એજ રીતે હિંમત હાર્યા વિના તમે પણ નિયમિત નોળવેલ સુધતા રહો ! પણ તમારે સુધવાની એ નોળવેલ કંઈ જાણો છો ? વીતરાગનું દર્શન પૂજન સદ્ગુણનો સહ-વાસ-સત્સંગ, શાસ્ત્રશ્રવણ.....સત્સંગમાં રહેનાર માણસોને રાગદ્વેષના ડંખની ઘાતક અસર નહિ થાય.

સુંદર સંવાદ :

ગૌતમસ્વામી- લગવંત ! શાસ્ત્રશ્રવણથી શું લાભ ?

પ્રભુ મહાવીર- ગૌતમ ! શાસ્ત્રશ્રવણથી જ્ઞાનનો લાભ થાય છે. જીવ, અજીવ, પુણ્ય, પાપ, આશ્રવ, સંવર બંધ, નિર્જરા, અને મોક્ષ-આ નવે તત્ત્વોની વ્યવસ્થા જાણી શકાય છે.

ગૌતમસ્વામી- લગવંત ! જ્ઞાનનું ફળ શું ?

પ્રભુ મહાવીર- ગૌતમ ! જ્ઞાનનું ફળ વિજ્ઞાન છે.

એવાદિ તત્ત્વો વિશેષરીતે જાણવા તે વિજ્ઞાન. દેય-ત્યાગ
 કરવા લાયક તત્ત્વો કયા ; ઉપાદેય-જાણ કરવા લાયક તત્ત્વો
 કયા એની સ્વચ્છતા પૂર્વક જાણવું તે વિજ્ઞાન.

ગૌતમસ્વામી—પ્રભુ ! આ સંસારમાં સર્વ જીવોમાં
જેથી જીવન સંસ્કાર પૂર્વક જન્મીને તે વિનાશ.

પ્રભુ--ગૌતમ ! અવિરત મગ્ન્યદષ્ટિ છવ્ય સંસારમ
સીધી વધુ દુઃખી હોય છે.

ગૌતમસ્વામી- પ્રભુ! એવું શું કારણ ?

ગૌતમસ્વામી- પ્રભુ! જોનું શું કારણ ?
 પ્રભુ-ગૌતમ! અમ્યગ્ઢિ આત્માને ચોતે અવિ
 તિમાં પડ્યો છે તેનું પારાવાર દુઃખ છે. વળી ચારે ગા
 છવોની વેદનાઓ દુઃખો જુતસાનના બળે જો જાણે છે,
 ન જો દુઃખી દુઃખી યાય છે. ધનવીભવથી મહા
 ાં ધર્મના અભાવે છવોને દુઃખી દરિદ્ર જોઈને જોના
 રે ભાવ અનુકંપા ઉછળે છે.

ગીતમન્ત્રામી - પ્રભુ ! સમક્ષિતદષ્ટિ
મહાવેદના ઠહી મિથ્યાદષ્ટિ નારકીને અદ્યવેદના ઠહી
શું કારણ ?

પ્રશ્ન—ગૌતમ ! સમસ્તિદષ્ટિની જો મહાવેદના
 કે પરમાધ્યાત્મિક નહિ પરંતુ જો જીવને ત્યાં કોઈ
 નતિસ્મરણ જ્ઞાન થવાથી પૂર્વજીવ દેખાય જોથી પશ્ચ
 કે, ‘અરે ! જે જિનવચન માન્યા નહિ. પ્રમાદને
 આરંભ—સમારંભમાં ચકચૂર બન્યો.’ આ વિ
 મહાવ્યથા કરાવે છે. વ્યવહારમાં ચાર અને શાહુ

એક દિવસ તે બેરાળર ચાલેલા શીખી નંચે છે.
પ્રયત્નની સાધના પણ ખૂબજ ધીરતાપૂર્વકનો અભ્યાસ
પ્રયત્ન માંગી લે છે.

સંસારી આત્માઓ હુનિયાદારીનાં ધ્યેયને પહોંચી
અનેકાનેક કષ્ટ સહન કરે છે, પ્રતિકૂળતાઓ વેઠે છે,
ઉત્તરાર અને દિવસે તનતોડ પરિશ્રમ કરે છે.
વારંવાર નિરાશાનું વાતાવરણ સર્જાય છતાં આશાના
શુભાંધાને પ્રયત્નમાં કદી પાછા પડતા નથી તો પછી
અભિલાષી આત્માઓ કેવો પુરુષાર્થ જગાવવો જોઈએ?
મોક્ષમાર્ગના સાધકમાં નિરાશા આવે કે ઉત્સાહ બંધ
તો પુરુષાર્થ પાંગળોજ ખની જાય અને મહામાર્ગની
જલમાં મોટો પ્રતિરોધ ઊભો થાય.

એવરેસ્ટના શિખરે પહોંચવાનાં ધ્યેયવાળો અધવચ
ઉત્સાહ કે હતાશ થાય તો કરેલી મહેનત નિષ્ફળ
થાય મોક્ષમાર્ગની સાધનામાં અંતિમ શિખરનું આરોહ
જોથીય અઘરું છે. એના આરોહણમાં ઉત્સાહની મંદ
અધઃપતનની ખીણમાં ગળડાવી દેશે.

માટે, શો સાધક ! ઉત્સાહના દોરને મજબૂત પા
રાખજો. આશાનું અમૃત સદા પીતો રહેજો, શિદ્ધિના સર્વો
શિખરે જરૂર પહોંચીશ.

વંચાણ :

આ વિશ્વ અગમ્ય વસ્તુઓનું સંગ્રહ સ્થાન છે.
શો વસ્તુઓનું સ્વરૂપ વિષય-નિર્ગમ્ય છે. વિશ્વના જ્ઞાતાનમાં

સેની સંજ્યા પછી અનંતની છે. એ છવોનાં બાવો પછી
ચિત્ર પ્રકારના છે. એ વસ્તુઓ અને બાવોની વિચિત્રતા
એ અજ્ઞાન અને અવિવેકી આત્માઓ, રાગ, દેવ, મોહ,
દેવ, આશ્રય, ઉત્સુકતા, ધૃત્તિ, દાસ્ય વગેરેમાં ગરકાવ
બની જાય છે. વિચારક વિવેકી આત્માઓને એ વિચિત્રતા
નેઈ વૈરાગ્ય જન્મે છે, મમતા ઘટે છે અને ઉપશમ
વધે છે.

એક રાત્રીએ એક વાહરડાને જન્મતો, મોટો થતો,
પુટ થતો લેયો. માટેલો બળદ બનતો લેયો અને ત્યાર-
પછી ધીમે ધીમે ફીણ થતો લેયો. આખરે બળદને સાવ
બળીયો થયેલો. નેઈ રાત્રી વૈરાગ્યવાસિત બન્યો. બળદની
કંઈક પરિવર્તનશીલતા ઉપરથી જગતના તમામ પદાર્થોનું
દર્શન પણ પરિવર્તનશીલતા અને ક્ષણભંગુરતાની દૃષ્ટિએ
કયું. આ વૈરાગ્યમાંથી રાત્રીને સર્વ ત્યાગનું બળ મળ્યું.
રાત્રીપાટ છોડી રાત્રી આરિત્રના પંથે આલી નીકળ્યો.

બીજી એક રાત્રી સૈન્ય સાથે યુદ્ધના મેદાને જઈ
ગયો હતો. રસ્તામાં એક ઘટાહાર આંખાનું વૃક્ષ લેયું. રાત્રીએ
કુતુહલથી આંખાની એક મહોર તોડી. સનિદેએ રાત્રીનું
અનુકરણ કર્યું. પરિણામે આખો આંખો ઝેડાલ બની ગયો.
એક પણ પાન રહ્યું નહીં. આંખો સાવ કુંકો થઈ ગયો.
રાત્રી યુદ્ધભૂમિથી પાછો ફર્યો. એના મનમાં કોઈ હતા પેલા
ઘટાહાર આશ્રવૃક્ષની છાયામાં મોજ માણવાના અને આંખાની
સંસ્કારી આઈ કંઈને કોઈ કંઈ બનાવવાના.

થાય છે અને નવી ભૂલોનું સર્જન અટકે છે. વિવેક જન્મે છે સદ્વિચારમાંથી. સદ્વિચાર પ્રાપ્ત થાય છે સત્સંગ અને શાસ્ત્રશ્રવણથી.

બ્રમ :

લૌતિકજીવનનો આનંદ ક્ષણજીવી છે. આધ્યાત્મિક સંસ્કૃતિના વારસામાં મળેલા સાત્વિક જીવનનો આનંદ ગ્રિર-જીવ છે. છતાં આર્યદેશમાં આધ્યાત્મિક સંસ્કૃતિના વારસામાં મળેલું સાદું અને સાત્વિક જીવન જીવનારાઓને વિલાસી જીવન જીવતી પશ્ચિમની ગોરી પ્રજા સુધરેલી અને આગળ વધેલી લાગે છે. મોજશોખ-ભોગવિલાસથી ખદખદતું જીવન પશ્ચિમની પ્રજાને કેટલું કંટાળાભર્યું બન્યું છે એ લક્ષમાં લઈ વારસામાં મળેલી આધ્યાત્મિક સંસ્કૃતિથી ગૌરવ અનુભવવાને બદલે આજે આર્યપ્રજાને એ પશ્ચિમના સત્વહીન જીવનનો અભણરો લાગ્યો છે. આપણે તો ઈચ્છીએ કે વારસામાં મળેલા સાત્વિક જીવનને અવગણી લૌતિકજીવનનાં લપકામાં અંતર્ધ જનારા પામરોની દશા ધોળીનાં કુતરા જેવી ન બને.

તમારે જીવનમાં સુખ શાંતિ અને સમાધિ ભેઠતી હોય તો જીવન જીવતાં કોઈપણ ભૂલ ન થાય એની સતત કાળજી રાખો અને યશની આશા છોડો. કદાચ અપયશ મળશે એમ સમજી રાખો તો શાંતિનો સાગર તમારા ચરણોને પહોંચતો રહેશે.

મનન મધુ :

આપણા બે આંતરચક્ષુઓ :
આંપણને બે આંખો છે એને ચંર્મચક્ષુ કહેવાય.
એનાથી ણાઈ-જડ પદાર્થો આપણે ભેદ શકીએ છીએ.
આંપણને બીજા બે આંતરચક્ષુઓ પણ છે એક
સંવેગચક્ષુ અને બીજું છે વિરાગચક્ષુ. એને જ્ઞાનચક્ષુ
વા દિવ્યચક્ષુ પણ કહેવાય છે.

સંવેગ એટલે સંસારના દેવ, મનુષ્યગતિના ઉંચામાં
ચા લોગ-સુખો પ્રત્યે અણુગમો, અરુચિ અને માત્ર મુકિ-
ના-આત્માના અખંડ-આનંદ-અવ્યાખાંધ સુખની લગની.
વિરાગ એટલે હઃખથી અને પાપથી ભરેલા સંસાર
પ્રત્યે ઉદ્દેગ. ઉદાસીનભાવ. નિર્મમ ભાવ. સંસારના સુખમાં
પણ હઃખની પરંપરાનું દર્શન. સંવેગ અને વિરાગની
આંખો જેટલી સતેજ તેટલો મોક્ષમાર્ગ સ્પષ્ટ દેખાય.
આપણા અનંતકાંખથી ખીડાઈ ગયેલા, છારી વળી ગયેલા,
જાંખા પડી ગયેલા આંતરચક્ષુઓને ખોલવા, સતેજ બના-
વવા માટે અકસીર અંજન વાચકપુંગવ લગવાન ઉમા-
સ્વાતિજી મહારાજ ગતાવે છે કે:-

જગતકાયસ્વભાવો સંવેગવૈરાગ્યાર્થમ્ ।
જગતનું અને કાયનું સ્વરૂપ વિવેકી આત્માએ
સંવેગ અને વૈરાગ્ય વધાનારું છે.
સંવેગ

સાચા

એળખી લો. વિરાગ નેત્રને સતેજ બનાવવા કાયાને ખરા
ખર એળખી લો.

જગત એટલે સંસાર. સંસારનું ભીતર જેમ જેમ
એળખાય તેમ તેમ એનો મોહ છૂટે અને મોક્ષનો અભિ-
લાષ પ્રગટે, મુક્તિનો રાગ ઝળકે. સંસાર એટલે બહારથી
આકર્ષક પણ અંદરથી કાતિલ એવું ઝેર. આત્માના પ્રાણને
શુંગળાવી નાખનારું પોઈઝન (Poison) સંસાર એટલે
કબૂત અને દુઃખની બાકી, દુર્ગુણનો સરવાળો, સદ્ગુણનો ભાગ-
કાર, સુખનું મીઠું અને સ્વાર્થના, વિષય-કપાયના નાણાંની
લેવડ દેવડનો બજાર.

જેમ જેમ કાયા એળખાય તેમ તેમ કાયાની માયા
ઘટે. કાયા એટલે રોગનું ઘર. કાચનું વાસણ, નદી કાંઠે
માંટીનો મઠ, વારંવાર પવિત્ર પાણીથી અને અંદનાદિ
સુગન્ધી દ્રવ્યથી પવિત્ર રાખવા છતાં મેલ અને દુર્ગંધનેજ
બહાર કાઢનારી ગટર. કાયા એટલે દગાખોર દુર્જન.
લાખો ઉપકાર કરવા છતાં અપકારથી બદલો વાળવા
ટેવાયેલી જાત. આવી કાયા ઉપર જીવને સૌથી વધારે વહાલ
છે. આ વહાલી કાયાનો રાગ છૂટે તો બીજા પદાર્થોનો
રાગ ક્યાં જીવતો રહી શકે ?

મોક્ષનો રાગ પ્રગટ્યા પછી અને કાયાની માયા
છૂટ્યા પછી જ ધર્મ આરાધનાનો ઉમંગ થાય છે. જિન-
મુક્તિનો અનેરો રંગ જામે ! શુરુપર્યુપાસ
તત્ત્વચિંતનમાં મન ચોંટે !

મહાસતી સીતાજીએ જગતન આજ ૭ સનતકુમાર
 વીંએ કાયાની દગાખોરી નેઇ લીધી. સંવેગ અને
 ગની આંખોમાં મહાતેજ ચમક્યાં ત્યારે નાણે છે ને
 એ પુણ્યાત્માઓએ રત્નત્રયીની આરાધનાનો કેવો મહાયજ્ઞ
 હયો ?

આપણે જીવન જીવવાનું છે આંતરચક્ષુઓ ખોલીને !
 બુદ્ધી રાખીને ॥ સતેજ બનાવીને ॥ એ દિવ્યચક્ષુઓથી
 જગત અને કાયાની કુટીલતાને નેતા રહીને ॥

આપણી ત્રણ અમૂલ્ય ચીજો :

૧. સમ્યગ્દર્શન ૨. સમ્યગ્દર્શનથી શુદ્ધ જ્ઞાન અને
 ૩. ચારિત્ર. પ્રાણીમાત્રને જન્મ એ દુઃખનું કારણ છે છતાં
 માનવજન્મમાં મેળવવા લાયક ત્રણ અમૂલ્ય ચીજો.
 ૧. લેવાય તો જન્મ સુલબ્ધ-સાર્થક-સફળ ગણાય.
 ૨. ચીજોમાં જન્મનું, કર્મનું, દુઃખનું, ખીજ ખાળી
 બંધાવું સામર્થ્ય છે.

સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યગ્ચારિત્ર-આ ત્રણે
 મેળા મળે તો જ મોક્ષનું સાધન બને. રોગ દૂર કરવા અને
 આરોગ્ય મેળવવા રોગીને ઔષધ પ્રત્યે શ્રદ્ધા નેઇએ,
 ઔષધનું જ્ઞાન નેઇએ તેમ ઔષધ ખાવાની અને પથ્યસેવનની
 પ્રક્રિયા પણ કરવી જ પડે.

એકલું સમ્યગ્દર્શન દેવગતિ જરૂર આપે.
 એકલું જ્ઞાન પદાર્થનો ખોષ કરાવે.

એકલો ક્રિયાથી શુભ કે અશુભ કર્મનો બંધ અથવા

નિર્જેરા પણ પણ મોક્ષનું માર્ગ તો જ બને કે જ્યારે
સમ્યગ્દર્શનારે તથા જોવા શકે.

તો જે જીવનના પ્રત્યેક કાર્ય પાછળ તથા વસ્તુઓ કારણ
રૂપ છે. દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર-વિદ્યા, આ તથા દોષ-
ત્યારે જ સર્વ પાપ કાર્યનિવૃત્ત થાય છે. આદે કુંભાર મટો
બનાવે । આદે વણકર વપડું તથા । આદે કોઈ બૈજ્ઞાનિક કોઈ
નવું શોધન ચર્ચન કરે. આપણે એ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રની
વાત નથી કરતી પણ દુઃખના કારણરૂપ જન્મના બીજને
બાળકામાં ઉપોગી સમ્યગ્દર્શન સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્ય-
કચારિત્રના વાત કહેતી છે.

પદાર્થનું સમ્યગ્દર્શન બાહ્યચક્રથી થાય તેમ આંતર-
ચક્રથી પણ થઈ શકે. આંતરચક્ર-શાસ્ત્રચક્રથી થતું
સમ્યગ્દર્શન શ્રદ્ધારૂપ હોય. જીવનનાં પ્રત્યેક પ્રસંગની,
જગતના પ્રત્યેક-પદાર્થની તત્ત્વની બંને સાઈડ બરાબર જુઓ.
જેમ એ પદાર્થને બહારથી જુઓ છે. તેમ એની લીંતરમાં
પણ જુઓ. એ પદાર્થની પરપરા જુઓ. તથા કાળની
સ્થિતિ જુઓ. માત્ર પદાર્થના બાહ્ય રૂપ-રંગને, ચળકાટને
જોયો કે એની વર્તમાન અવસ્થાને જ જોયો તો તમારું
દર્શન ખોટું થાય. વાજવાના કાંટાની જેમ સમતોલપણે,
તટસ્થભાવે એના ગુણદોષ જુઓ. એકે એક પદાર્થને જોવાના
અનેક દષ્ટિબિંદુ છે. આ લોકની દષ્ટિએ જુઓ. આત્માના
હિતાહિતની દષ્ટિએ જુઓ. અથવા એનાથી થનારા લાભ-
અને નુકશાનની દષ્ટિએ જુઓ. વિશ્વનું સાચું દર્શન

તમારી જોવાની રીત સાચી હશે તો જ્ઞાન-પદાર્થનો
 ભૂય પશું સાચો થશે અને ત્યારબાદ ક્રિયા-ચારિત્ર
 ભૂય સાચું આવરી શકશે.

વીતરાગની પ્રતિમાને સાક્ષાત્ જિનેશ્વરલગવાન
 તરીકે જુઓ. જેમ જેવી રોજ વહેલો સવારે હીરા-માણિક
 માતીની પોટલી ખોલી એના નજીકથી દર્શન કરે છે,
 ધારી ધારીને જુઓ છે, એકાગ્રતાથી એનું ધ્યાન કરે છે,
 જેવી દિવસો સુધી આમ કરે છે ત્યારે હીરા માણિક, માતી
 કેવા પાણીદાર છે એનું માપ નીકળે છે અને એ જેવરાતનું
 મૂલ્ય નક્કી કરી શકાય છે. તેમ જ લગવાન જિનેશ્વરદેવની
 વીતરાગમુદ્રાનું દર્શન રોજ સવારે દેરાસરમાં પ્રભુ પ્રતિ-
 માની નજીક (ગર્ભદાર પાસે) જઈને કરો. એ મૂર્તિના
 આલંબને લગવાનના અનંતગુણો, ઉપકારો અને અદ્ભુત
 સાધનામય જીવનને યાદ કરો. એમાંથી તમારા જીવનમાં
 ધર્મ પુરુષાર્થની ગ્રેરણાં અને આત્મ-પવિત્રતા મેળવો.

જિનાગમને અરિસા સમાન જુઓ. તમારા પર્વત
 જેવડા ગુણોને રાઈ જેવા જુઓ અને બીજાઓના નાના
 નાના ગુણોને પર્વત જેવા માટા કરીને જુઓ. બીજાના
 ગુણો અને તમારા દોષો જેવા માટે દૂરથી જોવા બને
 દૂરથી નાં વસ્તુ હોય એના કરતાં માટી અને કપડા દેખાય છે
 તમારી આંતરચક્ષુની પુતળીએ હાથીની પુતળી જે
 માણસને હાથીતો માટો દેખાય પણ હાથીને માણસ
 ખાય છે કારણ કે એની આંખની પુતળીએ ઉંઘી

વાયેલી છે તેથી નાનો માણસ મોટો દેખાય છે, તેમ આ
 બીજાનો નાનો ગુણ મોટો દેખી શકીએ અને આ
 નાનો દોષ ધરાવેર મોટો ભેદ શકીએ. કાયાને વિન
 અશુચિમય, રોગોનું સ્થાન, ભાડાનું ઘર અને કા
 કુંભ સમાન જુઓ. અર્થને અનર્થ મૂળ જુઓ. પાર
 ધનને માટી સમાન ગણો. કુટુંબને પંખીનો મેળો સમ
 પરસ્ત્રીને માતા, જેન કે પુત્રી તરીકે જુઓ. સર્વજીવો
 મારા આત્મા જેવા ગણો. તમારા મિત્ર તરીકે જુઓ
 કર્મ, કામ, ક્રોધ, માન, લોભ, મદ, હર્ષનેજ
 રૂપે નિહાળો. સંસારના સુખને સોજની લાલી ન
 નકલી માનો. સંસારના દુઃખને આપણીજ બૂલની સ
 માનો. આત્મસુવર્ણને શુદ્ધ કરનાર અગ્નિનો તાપ મા
 સંસારને પ્રતિપળ પરિવર્તનશીલ જુઓ.

કુંગર દૂરથી રળિયામણા લાગે. નજીક જતાં ગિ
 મણા લાગે તેમ લોગના પાત્રો-સાધનો અને સુખો દૂર
 રળિયામણા છે પણ જેમ એની નિકટમાં જશે તે
 બિહામણા છે એનો ખ્યાલ કરો !

પુણ્યપાપના પડછાયા કિં. રૂ. ૧-૦

(૧) પુણ્યપાપના પડછાયા (૨) પ્રારબ્ધ અને પુરુષાર્થ
 (૩) સાત શિખામણ (૪) ચકોરને ટકોર સાનમાં અને
 (૫) નાંણે નાથાભાઈ આ પાંચ વાર્તાઓમાં ધાર્મિકતા,
 નૈતિકતા, પુણ્યપાપની ગજબ લીલા, પ્રેમની પોકળતા વગેરે
 બાબતોનો રસ પ્રવાહ અખંડ પણે વહી રહ્યો છે આ
 પુસ્તકમાં.

મ-અશુભ કર્મનાં રૂપ :

(૧) અજ્ઞાન, અધ્યજ્ઞાન, અને બુદ્ધિની જડતા સાથી થાય ? જ્ઞાનાવરણકર્મના ઉદયથી, જ્ઞાનની આગ્રાતના કરવાથી.
 (૨) બહેરા અથવા શ્રોત્રેન્દ્રિયની હીનતાવાળો સાથી થાય ? અચક્ષુર્યનાવરણ, જ્ઞાનાવરણના ઉદયથી અને તદુપાંગ નામકર્મના અનુદયથી. તેમજ વિકૃત સાંભળી ખુશ થાય. સત્યને અસત્ય અને અસત્યને સત્ય કરાવે. બહેરા માણસની હાંસી કરે, ખીજવે, હીન માણસોના કૃણુ શબ્દો તથા આછછ પર ધ્યાન ન આવે, સફળોપ તથા શાસ્ત્ર શ્રવણ ન કરે, આવા કર્મો કરવાથી બહેરાપણું આવે, કાનનો

થાય અને ચૌરિન્દ્રિયપણું પામે.

(૩) શ્રોત્રેન્દ્રિયની મજબૂતી સાથી થાય ? અચક્ષુર્યનાવરણ અને જ્ઞાનાવરણના ક્ષયોપશમથી તથા તદુપાંગ નામકર્મના ઉદયથી. વળી શાસ્ત્ર અને મુકથા સાંભળે, યથા યોગ્ય શ્રદ્ધાથી શાસ્ત્રવચન પરિણામે, બહેરાઓની દયા ખાય, તેમને યથાશક્તિ મદદ કરે, ગરીબોની અરજ ધ્યાનમાં લઈ મીઠી વાણીથી સંતોષે, શુણ્ણનોના શુષ્ક સાંભળી હર્ષ પામે અને કોઈની નિંદા સાંભળે નહિ તો શ્રોત્રેન્દ્રિય (કાન) ઇં આરોગ્ય, સુન્દરતા અને તીવ્રતા પામે તથા પંચેન્દ્રિયપણું મેળવે (કાન મળે તો જ પંચેન્દ્રિય થવાય છે)

(૪) ચક્ષુ ઇન્દ્રિય (આંખ) ની હીનતા સાથી થાય ? અચક્ષુર્યનાવરણ અને જ્ઞાનાવરણના ઉદયથી તેમજ તદુપાંગ

વાર્યેલી છે તેથી નાનો માણસ મોટો દેખાય છે, તેમ આપણે
 બીજાનો નાનો ગુણ મોટો દેખી શકીએ અને આપણો
 નાનો દોષ બરાબર મોટો જોઈ શકીએ. કાયાને વિનાશી,
 અશુચિમય, રોગોનું સ્થાન, લાડાનું ઘર અને કાચના
 કુંભ સમાન જુઓ. અર્થને અનર્થ મૂળ જુઓ. પારકા-
 ધનને માટી સમાન ગણો. કુંડુખને પંખીનો મેળો સમજો.
 પરસ્ત્રીને માતા, જેન કે પુત્રી તરીકે જુઓ. સર્ગજીવોને
 મારા આત્મા જેવા ગણો. તમારા મિત્ર તરીકે જુઓ.
 કર્મ, કામ, ક્રોધ, માન, લોભ, મદ, હર્ષનેજ શત્રુ
 જે નિહાજો. સંસારના સુખને સોજની લાલી જેવું
 કલી માનો. સંસારના દુઃખને આપણીજ ભૂલની સજા
 માનો. આત્મસુર્વજીને શુદ્ધ કરનાર અગ્નિનો તાપ માનો.
 સંસારને પ્રતિપજ પરિવર્તનશીલ જુઓ.

દુઃખર દુરથી રજિયામણા લાગે, નજીક જતાં ગિલ્ડા
 ગા લાગે તેમ ભોગના પાત્રો-સાધનો અને સુખો દુરથી
 રજિયામણા છે પણ જેમ એની નિકટમાં જશે તેમ
 દામણા છે એને ખ્યાલ કરો !

પુણ્યપાપના પડછાયા કિં. રૂ. ૧-૦૦

(૧) પુણ્યપાપના પડછાયા (૨) પ્રારબ્ધ અને પુરુષાર્થ
 સાત શિખામણ (૩) ચક્રોરને ટકોર સાનમાં અને
 નાણે નાથાભાઈ આ પાંચ વાર્તાઓમાં ધાર્મિકતા,
 કૃતા. પુણ્યપાપની ગચ્છા સીસા, પ્રેમની પાકળતા વગેરે
 નોનો રસ પ્રવાહ અખંડ પછે વધી રહ્યો છે આ
 કર્મ.

શુભ-અશુભ કર્મનાં ફળ :

(૧) અજ્ઞાન, અદેવજ્ઞાન, અને બુદ્ધિની જડતા સાથી થાય ? જ્ઞાનાવરણકર્મના ઉદયથી, જ્ઞાનની આશાતના કરવાથી.

(૨) બહેરો અથવા શ્રોત્રેન્દ્રિયની હીનતાવાળો સાથી થાય ? અચક્ષુદર્શનાવરણ, જ્ઞાનાવરણના ઉદયથી અને તદુપાંગ નામકર્મના અનુદયથી. તેમજ વિકૃતા સાંભળી ખુશ થાય. સત્યને અસત્ય અને અસત્યને સત્ય ઠરાવે. બહેરા માણસની હાંસી કરે, ખીજવે, હીન માણસોના કડાણુ શખ્દો તથા આજીજી પર ધ્યાન ન આપે, સદ્ગોષ્ઠ તથા શાસ્ત્ર શ્રવણ ન કરે, આવા કર્મો કરવાથી બહેરાપણું આવે, કાનનો રોગ થાય અને ચૌરિન્દ્રિયપણું પામે.

(૩) શ્રોત્રેન્દ્રિયની મજબૂતી સાથી થાય ? અચક્ષુદર્શનાવરણ અને જ્ઞાનાવરણના ક્ષયોપશમથી તથા તદુપાંગ નામકર્મના ઉદયથી. વળી શાસ્ત્ર અને સુકથા સાંભળે, યથા યોગ્ય શ્રદ્ધાથી શાસ્ત્રવચન પરિણુમાવે, બહેરાઓની દયા ખાય, તેમને યથાશક્તિ મદદ કરે, ગરીબોની અરજ ધ્યાનમાં લઈ મીઠી વાણીથી સંતોષે, ગુણીજનોના ગુણ સાંભળી હર્ષ પામે અને કોઈની નિંદા સાંભળે નહિં તો શ્રોત્રેન્દ્રિય (કાન) તું આરોગ્ય, સુંદરતા અને તીવ્રતા પામે તથા પાંચેન્દ્રિયપણું મેળવે (કાન મળે તો જ પાંચેન્દ્રિય થવાય છે)

(૪) ચક્ષુર્ધન્દ્રિય (આંખ) ની હીનતા સાથી અચક્ષુદર્શનાવરણ અને જ્ઞાનાવરણના ઉદયથી તેમજ

નામકર્મના અનુદયથી. શ્રી, પુરુષોનાં સુંદર રૂપ જોઈ
 વિષય સેવવાની ઇચ્છા કરે. રૂપહીનને જોઈ તિરસ્કાર કરી
 નિંદા કરે, આંધળાઓની હાંસી કરે તથા ખીજવે, મનુષ્ય
 અને પશુઓની આંખોને ધક્કા કરે અગર ફેડે, પાખંડી
 રચિત શાસ્ત્રો, પુસ્તકો કે પત્રો વાંચે, નાટક વગેરે જુએ,
 નેત્રના વિષયમાં-રૂપમાં આસક્તિ રાખે, કુર દ્રષ્ટિથી જુએ,
 આંખના ખોટા ચાળા કરે તો આંધળો, કાણો, દુંડી નજર
 વાળો, ચુંચળો વગેરે વગેરે આંખના રોગવાળો થાય અને
 તે ઇન્દ્રિયપણું પામે.

(૫) અશુદ્ધિન્દ્રિય (આંખ) ની પ્રળાપતા શાથી થાય ?
 અવ્યક્તદર્શનાદિરણુ અને જ્ઞાનાવરણના ક્ષયોપશમથી તથા
 તેના ઉપાંગ નામકર્મના ઉદયથી. પૂજનીય સાધુ સાધ્વી-
 ઓના દર્શન કરી હર્ષ પામે, ધર્મ પર પ્રીતિ રાખે,
 વિષય વિકાર ઉપજે ઓળાં રૂપ દેખી તુરત નજર ફેરવી
 દે, આંખના રોગીઓની હયા ખાય, સત્શાસ્ત્ર, પુસ્તક અને
 પત્રોનું પઠન કરે, વિષય ભોગથી આંખને બચાવે નો
 તેજસ્વી, મનોહર અને લાંબી નજરવાળી આંખો પામે.
 (આંખ મળે ત્યારેજ શ્રીચિન્દ્રિય થવાય છે)

(૬) શ્રાવણેન્દ્રિય (નાક) ની નીનતા (નાકન મળે) શા
 કારણથી થાય છે ? અવ્યક્તદર્શનાવરણુ અને જ્ઞાનાવરણુના
 ઉદયથી તથા તદુપાંગનામકર્મના અનુદયથી. સુગંધી
 પદાર્થો પર પ્રીતિ દેવાય, અન્નર, ફલ વગેરેનું ભોગન કરે,
 દુર્ગંધ તરફ દેખ દેવાય, નાક વાગવાની (તકડા કે પુંગાની)

દાન પુણ્ય, ધર્મનો ઉદ્યોત, દીનઅનાથને મહદ વગેરે સારાં કામોમાં ધન ખર્ચે તેથી પૈસાદાર થવાય છે.

(૧૬) વાંઝીઝો શાથી થાય છે ? અંતરાય કર્મના ઉદયથી. પશુ પંખી અને મનુષ્ય વગેરેનાં અનાથ બચ્ચાને, જૂ લીખને મારે, ઈંડાં ફેડે, પુત્રવંત ગૃહસ્થોને દેખી દૂધ કરે, ગાય ભોંસ વગેરેનાં બચ્ચાને દૂધ પીતાં ખેંચી લે, અગર વેચી નાખો વિયોગ પડાવે, બીયારણના ગર્ભ (મોંજ) કઢાવે, આ બધાં પાપોથી વાંઝીયાપણું પામે.

(૧૭) પુત્રવંત શાથી થાય ? અંતરાયકર્મના ક્ષયો-પશમથી. પશુ, પક્ષી, મનુષ્ય વગેરેનાં અનાથ બચ્ચાનું રક્ષણ, પાલણ કરે, અને જિંદગી સુધી તે બાળકે પોતાનો નિર્વાહ કરી શકે તેવાં બતાવે, તો બહુ પુત્રવાન થાય.

(૧૮) કુપુત્રવંત (ખરાબ દીકરાના પરિવાર વાળો) શાથી થાય ?

બીજાના દીકરાઓને આડું અવળું સમજાવી મા બાપનો અવિનય કરાવે, પિતા પુત્રના ઝઘડા ભેદ ખુશી થાય, મા બાપ અને છોકરામાં કુસંપ કરાવે પોતાના માત પિતાને દુઃખ આપે, ઋણ (દેવું) અને થાપણ દબાવે તો પુત્રો કુપુત્ર થાય.

(૧૯) સુપુત્રો શાથી થાય ?

પોતે માત પિતાની ભક્તિ કરવાનો બોધ કરે, પુત્રોને ધર્મ માર્ગમાં ભેડે, સુપુત્રોને ભેદ હરખાય તો સુપુત્રવાળો થાય.

(૨૦) કુભારજી શાથી મળે ?

પતિ પત્નીમાં કલેશ કરાવે, ને કલ્યા કરતા

છા. હવે પામે, ઓળખાવે, તેને વ્યભિચારિણી બનાવી
સતી ઓળખાવી નિર્દોષ કરે, તેના પર કલંક ચડાવે અને
બીજાની સારી ઓળખાવી દેખી દુઃખી થાય તો કુલારજી

(૨૧) સુભાર્યા (સતી ઓળખાવી) શાથી મળે ?
પોતે શીયળ પાળે, વ્યભિચારિણી ઓળખાના સમાજ
ન રહે અને તત્કાલ લાંબે નહિ, કુલટા ઓળખાના સુધારે
ઓળખાનાં વખાણ કરે, તેમને મદદ કરે, અને વર
વિદોષ સટાકે તો સતી ઓળખાવી મળે.

(૨૨) માનભંગ (માનહીન) શાથી થાય ?
અપયશ નામકર્મ અને અનાદેય નામકર્મના
બીજાનાં માનનું ખંડન કરે, માતા, પિતા, શુદ્ધ, વૃ
વિમય ન કરે, ગરીબ અને મુદ્ધિહીનનો તિરસ્કાર કરે
શત્રુનું અમમાન સાંભળી ખુશી થાય, પોતાના
વખાણ કરે, પોતાના શુભની જાહેર કરે, શુ
કરે, શુભી જનને બીજાના નમતા હોય તો
અને સ્વચ્છંદપણે તેથી માનહીન થાય

(૨૩) માનવંત શાથી થાય ?
આદેય અને યશનામકર્મના ઉદયથી.

સાધુ, સધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, સમ્યક્દર્શિ
ધર્મમાં હીપક સમાન તેમના શુભ દીપાવે
લક્ષિત કરે, તેમની કીર્તિ સાંભળી રાહ
વંદના કરે તે બીજા પાસે કરાવે, પો
શુભો ક્ષુપાવે, હાથેથી પોતે નમ્ર રહે,
(૨૪) રાગી શાથી થાય ?

અશાતાવેદનીય અને અંતરાયકર્મના ઉદયથી. તેમજ રોગીઓને સંતાપે, તેની નિંદા અને હાંસી કરે, ઔષધ દેવામાં અંતરાય નાખે, રોગ વધારી અશાતા ઉપજાવવાનો ઉપાય કરે, અને સાધુમહારાજનાં મલીન વસ્ત્ર દેખી દુઃખ (છિટ છિટ) કરે તો રોગીન્ટ થાય.

(૨૫) નિરોગી કાયા શાથી મળે ?

શાતાવેદનીયકર્મના ઉદયથી તથા અંતરાયકર્મના ક્ષયોપશમથી. ગરીબને, દુઃખી માણસોને રોગી દેખી તેની દયા આણે તથા સુખ ઉપજાવે, સાધુ અને સાધ્વીઓને દ્વેષોપશમનું દાન દે તો તે નિરોગી થાય.

(૨૬) બળહીન શાથી થાય ?

વીર્યાંતરાયના ઉદયથી. ગરીબોને દુઃખ આપે, તેમની સાથે ઝઘડા કરે, તેમને મારે બાંધે અને પોતાના ગર્વ કરે તો તે નબળો થાય.

(૨૭) બળવાન શાથી થાય ?

વીર્યાંતરાયના ક્ષયોપશમથી. ગરીબ અને નીચા પર દયા રાખી તેમને શાન્તિ ઉપજાવે, તકામ કરે અને અન્તવસ્ત્ર વગેરે આતંદ્યો મળવાન થાય છે.

(૨૮) કાયર શાથી થાય છે ?

લગ્નોદ્દનીયકર્મના ઉદયથી. બીજા જીવે નામે મારફત પાડે. આખરું લૂંટે, રાત્રી, પંચ, રોડ, રાત્રિ, પાણી, દેવ, જૂત, વગેરે લયંકર અને સર્વ જીવોને બોવરાવે, પશુઓને ત્રાસદાય

અથવા ચમકાવીને રાહ થાય તેથી કાયરપણું પામે છે.

(૨૯) શૂરવીર શાથી થાય ?

ભયમોહનીયના અનુદયથી અને વીર્યાંતરાયના ક્ષયો-
પશમથી. હીન, દુઃખી, અને અપરાધીને અભયદાન દઈને
ભયથી બચાવે અને ઉપદ્રવ મટાડે તો શૂરવીર થાય.

(૩૦) મૂર્ખ શાથી થાય છે ?

જ્ઞાનાવરણના ઉદયથી. વિદ્વાનો અને પંડિતોની
હાંસી, નિંદા, અવિનય, આશાતના કરે, જ્ઞાનના ફેલાવામાં
અંતરાય નાંખે, જ્ઞાનનાં પુસ્તક અને સાધનોનો નાશ કરે,
જ્ઞાનનો તિરસ્કાર કરે, જ્ઞાનની ચોરી કરે, સાચાં શાસ્ત્રોને
જૂઠાં બનાવે, જૂઠાંને સાચાં બનાવે, તો મૂર્ખ થાય છે.

(૩૧) પંડિત શાથી થાય ?

જ્ઞાનાવરણના ક્ષયોપશમથી. વિદ્યા દાન આપે, વિદ્યાના
ફેલાવામાં તન ધન ખર્ચે, વિદ્વાનોનો મહિમા વધારે અને
ધર્મનાં પુસ્તકો તથા સાધનો મફત ફેલાવે તો તે પંડિત થાય.

(૩૨) કુરૂપવાન શાથી થાય ?

અપ્રશસ્ત નામકર્મના ઉદયથી. પોતે રૂપવાળો હોઈને
અભિમાન કરે, બીજા સ્વરૂપવાન હોય તેની નિંદા કરે,
કદરૂપાની હાંસી કરે, અપમાન કરે અને આજ ચડાવે, વળી
બહુ શણગાર સજે તો તે કુરૂપવાન થાય.

(૩૩) સ્વરૂપવાન શાથી થાય છે ?

પ્રશસ્ત નામકર્મના ઉદયથી. પોતાની સુંદરતાનો ગર્વ

કદરૂપાનો 'તિરસ્કાર' ન કરે, અને 'શિયળ' સ્વરૂપવાન થાય છે.

(૩૪) 'ધનવાન છતાં ધનનો ઉપલોગ શાથી લોગાંતરાય, ઉપલોગાંતરાયના ઉદયથી.'

ખાવા, પીવા, વસ્ત્ર અને આભૂષણનો અંતરાય સમર્થ થઈને લોગ લોગવે અને આશ્રયે રહેલાને ન દે, બીજાને લોગ અને ઉપલોગ લોગવતા ન કરે, તો ધન મળવા છતાં ભોગવી શકે નહિ.

(૩૫) સુખ વિલાસી શાથી થાય ?

'લોગાંતરાય, ઉપલોગાંતરાયના ક્ષયોપશમ મળેલા લોગ ઉપલોગ લોગવે નહિ, પોતાને વસ્તુઓ દાન પુણ્યમાં તથા સાધર્મિકાને દઈ પોષણ કરે, તો ઈચ્છિત 'લોગ' ભોગવી શકે.

(૩૬) 'લાંબી' આવરદા શાથી પામે ?

'દીર્ઘાયુકર્મ'ના ઉદયથી. 'દ્રવ્ય' દઈ 'કસોઈ'ના જીવોને છોડાવે, તે જીવોને ખાન, પાન, સ્થાનની આપે, બાંદીવાનને છોડાવે, સંસારના કામ પર શાંખી વર્તે, દયા લાવે રાખે, ગંરીખ અને અના કરે, સાધુને નિર્દોષ શુદ્ધ આહાર વગેરે આપે આવરદાવાળો થાય.

(૩૭) ઓછી આવરદાવાળો શાથી થાય ?

અદ્ય આયુષ્યકર્મના ઉદયથી. જીવદાત કાંઈ જાણે, આજીવિકાનો નાશ કરે, બૂ, માંકઠ વગેરે

સાધુને ખરાબ અને દુઃખકારી આહાર વગેરે આપે,
આહાર દેનાર સાધુને અશુદ્ધ આહારાદિ આપે,
એર, હથિયાર વગેરેથી જીવોને મારે, તો અદ્યાયુક્તી

(૩૮) હું મેંશાં ચિંતાતુર શાથી રહે ?
લયમોહનીય આદિના ઉદ્યથી. ધણા જીવોને
પળે જીવી વાતો કર્યા કરે તો સદા ચિંતાતુર

(૩૯) સદા નિશ્ચિંત (ચિંતા રહિત) શા
લયમોહનીયના અતુદ્યથી. ખીલની ચિંત
પર્યાંખા જીવોને ભ્રમ ખુશી થાય, દુઃખથી મી
ઉપજાવે, તો હું મેંશાં નચિંત રહે.

(૪૦) દાસપણું શાથી પામે ?

દાસત્વ આદિ નીચગોત્રના ઉદ્યથી.
કાં આપે, તેનાથી બહુ કામ હે, કુકુળ
કરતું અભિમાન રાખે તો તે ધણા મા

(૪૧) માલિક (શ્રેષ્ઠ) શાથી બને ?

ઐશ્વર્યાદિ ઉચ્ચ ગોત્રના ઉદ્યથી.
અને તપસ્વીઓની વૈયાવચ્ચ કરે, ધર્મ
માણસોનું પોષણ કરે, ખીલની પાસે
સેવા લલિત કરાવે, તેની સેવા કરનારા

તો તે ધણા માણસોનો શ્રેષ્ઠ બને.

(૪૨) નયું સક શાથી થાય ?

નયું સકવેદના ઉદ્યથી. નયું
આયન, કંઠા મશ્કરી દેખી ખુશી થા
ગહેરાવી નાચ કરાવે, બળદ,

મને માણસના લિંગ છેદન કરે (ખસી કરે), નપુંસકની સાથે વિષયનું સેવન કરે, પોતે નપુંસક જેવા ચાળા કરે, સ્ત્રી પુરુષનો એળાંપ કરવાની દલાંલી ખાય, બેઈન્દ્રિય, તેઈન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિય જીવની હિંસા કરે તો તે નપુંસક થાય.

(૪૩) સ્ત્રી સાથી થાય ?

સ્ત્રીવેદના ઉદયથી. સ્ત્રીસંબંધી વિષયોમાં ઘણો આસક્ત રહે, પુરુષ છતાં સ્ત્રીનું રૂપ બનાવે, સ્ત્રીઓની જેમ ચાળા કરે, અથવા માયા કપટ કરે તો સ્ત્રી થાય.

(૪૪) નિગોદમાં સાથી જાય ?

સાધારણનામકર્મના ઉદયથી. દેવ, ગુંડ, ધર્મની નિંદા કરે અને કંદમૂળ ખાય તો નિગોદમાં જાય.

(૪૫) એકેન્દ્રિય સાથી થાય ?

એકેન્દ્રિયનામકર્મના ઉદયથી. પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ હવા, વનસ્પતિ, કંદમૂળ, વૃક્ષ, ઘાસ, ફુલ અને પત્ર છેદન ભેદન કરે તો એકેન્દ્રિય થાય.

(૪૬) વિકલ્પેન્દ્રિય સાથી થાય ?

વિકલ્પેન્દ્રિય જાતિનામકર્મના ઉદયથી. નિર્ઘયતાથી ત્રસ જીવોનો ઘાત કરે, અનાજનો દ વખત મુધી સંગ્રહ કરે, ત્રસ જીવ ઉપજે એવી સંગ્રહ કરી પછી તે જીવોનો ઘાત કરે, મચ્છર, મ વગેરે જીવોને ટાળવા માટે ધુમાડાં વગેરે કરીને તેને જેમાં ત્રસ જીવ ઉપજે એવાં બાર વગેરેનું ભક્ષણ અને ખાણ કુંડી-મોરીમાં પેશાબ કરે તો તે વિકલ્પેન્દ્રિય જીવ થાય.

(૪૭) આજીવિકા (ગુજરાન:) માટે પરદેશ ગમન માટે કરવું પડે !

અંતરાયકર્મના ઉદયથી. લિખારીઓને બહુ જ તરફ-ને પછી દાન આપે, નોકરાના પગાર પણ કાલાવાલાવીને આપે; ધર્મ ખાતાનો ઘેસો ઘણો વખત ઘરમાં જાય, જેથી આને બહુ રખડાવે તો પરદેશ જમીને આજી-કાં કરવાનો વખત આવે.

(૪૮) દેશમાં રહી મુજે મુજે ગુજરાન શી રીતે ચાલે? અંતરાયકર્મના ક્ષયોપશમથી. ધર્માત્મા જીવોને ઘેર જ્યાં આહાર, વસ્ત્ર વગેરે પહોંચાડી મહેલ આપે, જોમની પાસેથી ધર્મની વૃદ્ધિ કરાવે, પોતે સ્થિરચિત્તે ધર્મધ્યાન કરે એવીરીતે ધર્મ ધ્યાન કરતો હોય તેવા સ્થિર ચિત્ત વાળાનાં વખાણ કરે, તો ઘેર જ્યાં મુજે આજીવિકા મળે.

(૪૯) કપટ કરીને પેટ ભરવું પડે એ શાથી ? કપટલાવથી ગરીબ માણસોને દાન આપે, મુનિ મહારાજને ગ્રેમલકિત વગર દાન આપે, ચોર હુમ્મ્યા વગેરેને પ્રોત્સાહન આપી પોતાનો આજીવિકા ચલાવે, એવાઓની પ્રશંસા કરે, પ્રમાણિકપણે ગુજરાન ચલાવનાર ઉપર આજી-ચંડાવે તો મહામુશીબતે અને કપટ કરી ગુજરાન ચલાવવું પડે.

(૫૦) પ્રમાણિકપણે આજીવિકા કોણ કરે ? સરળ લાવથી, વિનય સહિત, ધર્માત્મા જીવને આહાર પાણી વગેરે દે; ગરીબોની રક્ષા કરવાં પડે નિર્દોષ આજીવિકા ન મળવાથી ભૂખ તૃષ્ણ વગેરે પરિપક્વ સહન કરવા પડે; છતાં

પાત્રે પાત્રે કરી તે પાત્રનાં અને મળે મળે પાત્રો
મળી શકે.

(૫૧) જાતિ-પરમ્પરા અને અવિજ્ઞાન શાથી થાય ?
મરિચિકાના પર્ણમંથન તથા અનિજ્ઞાનપરમ્પરા
ને પશ્યમથી. તથા પંજમ પર્ણો દેશ, જાતી મદદગારી
તથા જાતિ કરી દેશ, જાતના મરિચા અને અનુમાન
પ્રમાણ દેશ, એને જાતિસ્મરણ તથા અવિજ્ઞાન ઉપર છે.

(૫૨) મત પચ્ચદ્ધ્યાણ કરી શકે ?
પર્યાજ્ઞાના પરમ્પરા ઉદયથી. બીજાનાં મત ભંગ
કરો, શબ્દ વર્તનારને દેશ લગાડે, બીજાને મત ભંગતો
ક્ષેત્ર સજી થાય, મત લઈ પરિણામની મારામાં સંકલ્પ નિષ્કલ્પ
કરે, વારે વારે મત ભાંગે તો મત પચ્ચદ્ધ્યાણ કરી શકે નહિ.

(૫૩) શ્રીયજ્ઞવંત શાથી થાય ?
ચારિત્રભોક્ત્રીયના ક્ષયોપશમથી. શ્રિયજ્ઞ પાળે,
શ્રીયજ્ઞવંતની પ્રશંસા કરે, એને સહાય કરે, વ્યભિચારિઓનો
સંગ મૂકી દે, તો શ્રીયજ્ઞવંત થાય.

(૫૪) શ્રીમંત શાથી થાય ?
અશ્વર્યકર ગોત્રના ઉદયથી તથા લાભાંતરાયના ક્ષયોપ-
શમથી. સુપાત્રે શુદ્ધ દાન દેવાથી શ્રીમંત થાય.

(૫૫) માગવા છતાં વસ્તુ મળે નહિ તે કયા કારણથી ?
ધનવાન છતાં દાન દે નહિ અને આશ્રિત જનોને

સંકની જેમ આજીજી કરાવે તો.

(૫૬) બાળવિધવા શાથી થાય ?

ઉપલોગાન્તરાય આદિના ઉદયથી. પોતાના પતિને
મારી નાંખી વ્યભિચાર સેવવાથી તથા ધણીનું અપમાન કરવાથી.

(૫૭) મરેલા છોકરાં સાથી અર્થતરે ?

પશુ અને પંખીનાં ગચ્ચાં તથા ઈંડા મારવાથી; ક્ષીણને; ફેડી નાંખવાથી; ભિગતી વનસ્પતિનાં ફુલો સુંટીકાઢવાથી.

(૫૮) પુત્રનો વિયોગ સાથી થાય ?

અંતરાયના ઉદયથી. ગાય, ભેંસનાં ગચ્ચાંને દૂધ વગર અને પશુ પંખીના ગચ્ચાંને મારે તો.

(૫૯) નાનપણમાં મા બાપ સાથી મરે ?

અંતરાયકર્મના ઉદયથી. ગરણે આવેલાનો ઘાત કરે માતૃપિતાનું અપમાન કરે તો.

(૬૦) મુજો સાથી થાય ?

જ્ઞાનાવરણ તથા દર્શનાવરણના ઉદયથી. ભુડી સાક્ષી અને ગુરુને ગાળો દે.

(૬૧) ઉત્તમ જાતિને મનુષ્ય થઈ ભીખ કેમ માગે ?

અંતરાયના ઉદયથી. માતૃપિતા અને ગુરુને મારે અને માન કરે તો.

(૬૨) સ્ત્રી મરીને પુરુષ સાથી થાય છે ?

પુરુષ વેદના ઉદયથી. સત્ય, શિયળ, સંતોષ, અને વિનય ગરે ગુણો ધારણ કરવાથી.

(૬૩) દેવ કોણ થાય ?

દેવાયુ આદિ કર્મોના ઉદયથી. સાધુ, શ્રાવક, તાપીને અકામ (મન વિના) નિર્જરા કરનાર.

(૬૪) ભક્તો સ્થિર સાથી રહે ?

પ્રેમ, શ્રદ્ધા, મનિરાજને દાન દર્શને અશ્રાવણને

જોય તેમજ ન કરે તો મરણપણે અને મળે મળે કમાવે
મેળવી શકે.

(૫૧) જાતિસ્મરણજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન સાથી થાય

મતિજ્ઞાનાવરણકર્મના તથા અવધિજ્ઞાનાવરણકર્મના
દાયોપશમથી. તથા શંક્યમ પાળ્યો હોય, જ્ઞાની મદાત્માન
રોગા ભક્તિ કરી હોય, જ્ઞાનનો મરિયા અને બહુમાન
વમાણું હોય, એને જાતિસ્મરણ તથા અવધિજ્ઞાન ઉપજે છે

(૫૨) મત પચ્ચદ્ધ્યાણુ કેમ ન કરી શકે ?

પ્રત્યાખ્યાનાવરણકર્મના ઉદયથી. બીજાનાં મત ભંગ
કરાવે, શબ્દ વર્તનારને હોય લગાડે, બીજાને મત ભંગતો
જોઈ રાજી થાય, મત ભઈ પરિણામની ધારામાં સંકલ્પ વિકલ્પ
કરે, વારે વારે મત ભાંગે તો મત પચ્ચદ્ધ્યાણુ કરી શકે નહિ.

(૫૩) શીયજવંત સાથી થાય ?

આરિત્રમોહનીયના દાયોપશમથી. શિયજ પાળે,
શિયજવંતની પ્રશંસા કરે, એને સહાય કરે, વ્યભિચારિઓનો
સંગ મૂકી દે, તો શિયજવંત થાય.

(૫૪) શ્રીમંત સાથી થાય ?

ઐશ્વર્યઉચ્ચગોત્રના ઉદયથી તથા લાલાંતરાયના દાયોપ-
શમથી. સુપાત્રે શુદ્ધ દાન દેવાથી શ્રીમંત થાય.

(૫૫) માગવા છતાં વસ્તુ મળે નહિ તે કયા કારણથી ?

ધનવાન છતાં દાન દે નહિ. એને આશ્રિત જનોને
સંકની જેમ આજીજી કરાવે તો.

(૫૬) બાળવિધવા સાથી થાય ?

ઉપલોગાન્તરાય આદિના ઉદયથી. પોતાના પતિને
મારી નાંખી વ્યભિચાર સેવવાથી તથા ધણીનું અપમાન કરવાથી.

(૫૭) મરેલાં છોકરાં સાથી અત્રંતરે ?

પશુ અને પંખીનાં ખચ્યાં તથા ઈંડા મારવાથી; લીજો
દોડી નાંખવાથી, ઊગતી વનસ્પતિનાં ફુલો યુંટીકાઢવાથી

(૫૮) પુત્રનો વિયોગ સાથી થાય ?

અંતરાયના ઉદયથી. ગાય, લેંસનાં ખચ્યાંને
ન પાય અને પશુ પંખીના ખચ્યાંને મોરે તો.

(૫૯) નાનપણમાં માળાપ સાથી મરે ?

અંતરાયકર્મના ઉદયથી. શરણે આવેલાનો ઘાત
અને માતપિતાનું અપમાન કરે તો.

(૬૦) મુજો સાથી થાય ?

જ્ઞાનાવરણ તથા દર્શનાવરણના ઉદયથી. ભુકી
પૂરે, અને શુરુને ગાળો દે.

(૬૧) ઉત્તમ જાતિને મનુષ્ય થઈ લીખ કેમ ?

અંતરાયના ઉદયથી. માતપિતા અને શુરુને મા
અપમાન કરે તો.

(૬૨) સ્ત્રી મરીને પુરુષ સાથી થાય છે ?

પુરુષ વેદના ઉદયથી. સત્ય, શિયળ, સંતોષ, અં
વિગેરે શુભોદ્ધારણ કરવાથી.

(૬૩) દેવ કાણુ થાય ?

દેવાયુ આદિ કર્મોના ઉદયથી. સાધુ, શ્રાવ
અને અકામ (મન વિના) નિર્જરા કરનાર.

(૬૪) લક્ષ્મી સ્થિર સાથી રહે ?

અધિભુનિરાજને. જ્ઞાન દર્શને પશ્ચાત્તાપ

જોટા વેપાર ન કરે તો સરળપણે અને સુખે સુખે કમાવી મેળવી શકે.

(૫૧) જાતિસ્મરણજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન સાથી થાય ?

મતિજ્ઞાનાવરણકર્મના તથા અવધિજ્ઞાનાવરણકર્મના ક્ષયોપશમથી. તપ સંજ્ઞમ પાળ્યો હોય, જ્ઞાની મદ્યાત્માની સેવા ભક્તિ કરી હોય, જ્ઞાનનો મહિમા અને બહુમાન વધાર્યું હોય, એને જાતિસ્મરણ તથા અવધિજ્ઞાન ઉપજે છે.

(૫૨) વ્રત પરચક્ષણાણુ કેમ ન કરી શકે ?

પ્રત્યાખ્યાનાવરણકર્મના ઉદયથી. બીજાનાં વ્રત ભંગ કરાવે, શબ્દ વર્તનારને દોષ લગાડે, બીજાને વ્રત ભંગતો જોઈ રાજી થાય, વ્રત ભઈ પરિણામની ધારામાં સંકલ્પાવિકલ્પ કરે, વારે વારે વ્રત ભાંગે તો વ્રત પરચક્ષણાણુ કરી શકે નહિ.

(૫૩) શિયળવંત સાથી થાય ?

ચારિત્રમોહનીયના ક્ષયોપશમથી. શિયળ પાળે, શિયળવંતની પ્રશંસાં કરે, એને સહાય કરે, વ્યભિચારિઓનો સંગ મૂકી દે, તો શિયળવંત થાય.

(૫૪) શ્રીમંત સાથી થાય ?

ઐશ્વર્યઉચ્ચગોત્રના ઉદયથી તથા લાલાંતરાયના ક્ષયોપશમથી. સુપાત્રે શુદ્ધ દાન દેવાથી શ્રીમંત થાય.

(૫૫) માગવા છતાં વસ્તુ મળે નહિ તે કયા કારણથી ?

ધનવાન છતાં દાન દે નહિ, એને આશ્રિત જનોને સંકની જેમ આજીજી કરાવે તો.

(૫૬) બાળવિધવા સાથી થાય ?

ઉપલોગાન્તરાય આદિના ઉદયથી. પોતાના સતિને મારી નાંખી વ્યભિચાર સેવવાથી તથા ધણીનું સપમાન કરવાથી.

(૫૭) મરેલા ઠોકરાં-શાથી અર્ધતરે ?

પશુ અને પંખીનાં જમ્યાં તથા ઈંડા-મારવાથી, લીખોને ફાડી નાંખવાથી, ઊગતી વનસ્પતિનાં ફુલો ચુંટી કાઢવાથી.

(૫૮) પુત્રનો વિયોગ શાથી થાય ?

અંતરાયના ઉદયથી. ગાય, ભેંસનાં જમ્યાંને દૂધ ન પાય અને પશુ પંખીના જમ્યાંને મારે તો.

(૫૯) નાનપણમાં માળાપ શાથી મરે ?

અંતરાયકર્મના ઉદયથી. શરણે આવેલાનો ધાત કરે અને માતૃપિતાનું અપમાન કરે તો.

(૬૦) મુઝો શાથી થાય ?

જ્ઞાનાવરણ તથા દર્શનાવરણના ઉદયથી. ભુટ્ટી સાક્ષી પૂરે, અને શુરુને ગાળો દે.

(૬૧) ઉત્તમ જાતિનો મનુષ્ય થઈ ભીખ કેમ માગે ?

અંતરાયના ઉદયથી. માતૃપિતા અને શુરુને મારે અને અપમાન કરે તો.

(૬૨) સ્ત્રી મરીને પુરુષ શાથી થાય છે ?

પુરુષ વેદના ઉદયથી. સત્ય, શિયળ, સંતોષ, અને વિનય વિગેરે શુભોદારણ્ય કરવાથી.

(૬૩) દેવ કોણ થાય ?

દેવાયુ આદિ કર્મોના ઉદયથી. સાધુ, શ્રાવક, તાપસ અને અકામ (મન વિના) નિર્જરા કરનાર.

(૬૪) લક્ષ્મી સ્થિર શાથી રહે ?

કુલનિરાજને દાન દઈને પશ્ચાતાપ ન કરે તો.

૩૯ શા.	ધારશીભાઈ માણેકચંદ	સુરેન્દ્રનગર
૪૦ ,,	રતનશી બેઠાભાઈ	સાંગલી
૪૧ ,,	કસ્તુરચંદ સરુપચંદ પાટણવાળા	મુંબઈ
૪૨ શ્રી	મસૂર જૈન સંઘ	મસૂર
૪૩ શા.	રાયચંદ નાનચંદ	મુંબઈ
૪૪ ,,	ખંસીલાલ અંબાલાલ ઝવેરી ખંભાતવાળા	ખંભાત
૪૫ ,,	તાનુબેન ભીખુલાલ	ચેતગામ
૪૬ ,,	ભજુતમલ પુનમચંદજી	પાડીવ
૪૭ ,,	ચીમનલાલ ખડેરદાસ ગાંધી	સરસપુર-અમદાવાદ
૪૮ ,,	પેપટલાલ દેશવલાલ ગાંધી	,,
૪૯ ,,	ભોગીલાલ	કડોવાળા
૫૦ ,,	શાંતિલાલ સોમચંદ ચોકસી (ભાણુભાઈ)	ખંભાત
૫૧. ,,	પ્રેમચંદ માલાજી પૂ. ભાવ વિ. મ. ની	પ્રેરણાથી
૫૨ ,,	હિંદુમલ જિતરાજ રાઠોડ	કોલકાપુર
૫૩ ,,	પોપટલાલ છગનલાલ	માણસા
૫૪ ,,	મોતીલાલ જીવરાજભાઈ	મુંબઈ
૫૫. ,,	જીવરાજ નાનચંદ ચા વાળા	સુરત
૫૬ એક	સદ્ગૃહસ્થ. રતનસુંદર વિ. મ. દેવસુંદર વિ. મ. ની	દીક્ષા નિમિત્તે દેવલા
૫૭ અ.	સૌ. હેમલતા ચંદ્રકાંતભાઈ	માંડા
૫૮ શા.	રતનલાલ નાગરદાસ વક્તા	અમદાવાદ
૫૯ નાપાડ	શ્રવે. મૃ. જૈન સંઘ	નાપાડ (આણંદ)

દસવર્ષીય

૬૦ શા.	ગગલદાસ દાસચંદ યરાદવાળા	અમદાવાદ
--------	------------------------	---------

પંચવર્ષીય

૬૧.	સૂરજબેન ચુનીલાલ અંબાલાલ પટેલ	નરિયાદ
-----	------------------------------	--------

પદ્યપ્રકાશનને મળેલું નવું દાન

(૧) ૫૦૧, મુ. મુનિરાજ શ્રી મિત્રાનંદ વિ. મ.ના સદ્ગુપ્તેશથી લાખના ખર્ચે નડિયાદમાં બંધાયેલા શ્રી મણીલાલ છોટાલાલ તરીયા જૈન ઉપાશ્રયનું કલકતા નિવાસી ચૌઠશ્રી સવાઇલાલ કેશવ-
લાલ ત્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટના શુભ હસ્તે તા. ૧-૫-૭૧ ના રોજ દુધાટન થયેલ તે પ્રસંગે ભવ્ય સમારંભનું પ્રમુખપદ શોભાવનાર
માણુંદ નિવાસી ચૌઠશ્રી મણીલાલ નરસીદાસ દોશી તરફથી
મારંભ પ્રસંગે ઉપાશ્રયમાં રૂ. ૧૫૦૧ ના દાનની જાહેરાત સાથે
આ પ્રકાશનના સાદિય સંરક્ષણ માટે ૫૦૧, ની જાહેરાત થઈ હતી.

(૨) ૫૦૧, ઉપર્યુક્ત ઉપાશ્રયમાં સમવસરણાકાર સિંદાસન
ધરાવવાની નડિયાદ નિવાસી સુતરીયા ચંપકલાલ ઝવેરભાઈ
પુપુત્રો શ્રીમનહરભાઈ, દાદુભાઈ તથા મહેન્દ્રભાઈએ ઉજામણીથી આદેશ
થી. તે પ્રસંગે પદ્ય પ્રકાશનને રૂ. ૫૦૧ નું દાન જાહેર કર્યું હતું
'પદ્ય પ્રકાશન' બંને દાતાઓનો આભાર માને છે.

પૂ. પં. શ્રી પદ્ય વિજયજી ગણિયરજીનું ગ્રંથમાળાને
આર્થિક સહકાર આપવાના પ્રકારે

રૂ. ૨૫૧, આપનારનો કોઈ પણ એક પુસ્તકમાં ફોટો મૂકાશે.

રૂ. ૧૦૧, " લાઈફ મેમ્બર ગણાશે.

રૂ. ૫૧, " દશવર્ષીય " "

રૂ. ૨૫, " પંચવર્ષીય " "

રૂ. ૧૧, " દ્વિવર્ષીય " "

* મેમ્બરોના નામ દરેક પુસ્તકમાં છપાશે.

* દરવર્ષે છપાતા પુસ્તકો મેમ્બરોને ભેટ મળશે.

* સંસ્થાના કાર્યાલયો ખોરસદનઅમદાવાદ ખે ઠેકાણે છે.

* આણંદ ભરનારને બંને સ્થળેથી પાકી પેડોંગ્ર મળશે.

* ઉપર્યુક્ત કોઈ પણ પ્રકારે સંસ્થાને આર્થિક સહકાર આપી
સંસ્થાને સમૃદ્ધ બનાવે. સુંદર ધાર્મિક વાંચન મેળવે.

- ૩૯ શા. મારશીબાઈ માળેકગંઢ સુરેન્દ્રનગર
 ૪૦ .. રતનશી લેહાભાઈ સાંગલી
 ૪૧ .. કસ્તુરગંઢ સરુપગંઢ પાટણવાળા મુંબઈ
 ૪૨ શ્રી મરૂર જૈન સંઘ મરૂર
 ૪૩ શા. રાગગંઢ નાનગંઢ મુંબઈ
 ૪૪ .. જાંસીલાલ અંબાલાલ જયેશી અંબાતવાળા ..
 ૪૫ .. તાનુજેન બીજુલાલ ચૈતગામ
 ૪૬ .. ભભુતમલ પુનમચંદજી પાડીવ
 ૪૭ .. ચીમનલાલ જકોરદાસ ગાંધી સરસપુર-અમદાવાદ
 ૪૮ .. પોપટલાલ કેશવલાલ ગાંધી ..
 ૪૯ .. ભોગીલાલ .. કડોવાળા ..
 ૫૦ .. શાંતિલાલ સોમચંદ ચોકસી (ભાણુભાઈ) અંબાત
 ૫૧. .. પ્રેમચંદ ભાલાજી પૂ. ભાવ વિ. મ. ની. પ્રેરણાથી
 ૫૨ .. હિંદુમલ જિતરાજ રાઠોડ કોદકાપુર
 ૫૩ .. પોપટલાલ છગનલાલ માણસા
 ૫૪ .. મોતીલાલ જીવરાજભાઈ મુંબઈ
 ૫૫. .. જીવરાજ નાનચંદ આવાળા સુરત
 ૫૬ એક સદ્ગૃહસ્થ. રતનસુંદર વિ. મ. દેવસુંદર વિ. મ. ની
 દીક્ષા નિમિત્તે દેપંલા
 ૫૭ અ. સૌ. હેમલતા ચંદ્રકાંતભાઈ માંઢા
 ૫૮ શા. રતનલાલ નાગરદાસ વક્તા અમદાવાદ
 ૫૯ નાપાડ શ્રવે. મૂ. જૈન સંઘ નાપાડ (આણંદ)
 દસવર્ષીય
 ૬૦ શા. ગગલદાસ હાલચંદ ચરાદવાળા અમદાવાદ
 પંચવર્ષીય
 ૬૧. સૂરજબેન ચુનીલાલ અંબાલાલ પટેલ નડિયાદ

પદ્યપ્રકાશનને સળેતું નતું દાન

(૧) ૫૦૧, ૫. મુનિરાજ શ્રી મિત્રાતંદ્ર વિઃભાના સદુપદેશથી લાખના ખર્ચે નંદિયાદમાં બંધાગેલા શ્રી મણીલાલ ઝોટાલાલ રીયા જેન ઉપાશ્રયતું, કલકત્તા નિવાસી શ્રી સવાઇલાલ દેશવ-
સ પ્રેમીડેમ્સી મેહરદેવના યુક્ત દરજે તા. ૧-૫-૭૧ ના રોજ
પ્રાદન થયેલ તે પ્રસંગે લખ્ય સમારંભતું પ્રમુખપદ ગ્રાહ્યતાના
અર્થે નિવાસી શ્રી મણીલાલ નરસીદાસ દોશી તરફ
મારંભ પ્રસંગે ઉપાશ્રયમાં રૂ. ૧૫૦૧ ના દાનની જનદેશત આ
પ્રકાશનના સાદિય સંસ્કરણ માટે ૫૦૧, ની જનદેશત થઈ હતી
(૨) ૫૦૧, ઉપયુક્ત ઉપાશ્રયમાં સમવસરજાકાર સિંદાસ
રાવવાની નંદિયાદ નિવાસી મુતરીયા અંપકલાલ ઝવેરભા
મુત્રા શ્રીમનદરભાઈ, દાદુભાઈ તથા મહેન્દ્રભાઈએ ઉછામણીયા આપે
લો. તે પ્રસંગે પદ્ય પ્રકાશનને રૂ. ૫૦૧ નું દાન જનદેર કયું દ
પ્રકાશન' બંને દાતાઓનો આશાર માને-ઈ.

૫. શ્રી પદ્ય વિજયજી ગણિવર જેન અંથમાળા
આર્થિક સહકાર આપવાના પ્રકારે

૨૫૧, આપનારનો કોઈપણ એક પુસ્તકમાં ફોટો મૂકા

૧૦૧, ,, લાઈફ મેમ્બર ગણાશે.

૫૧, ,, દશવર્ષીય ,, "

૨૫, ,, પંચવર્ષીય ,, "

૧૧, ,, દ્વિવર્ષીય ,, "

* મેમ્બરોના નામ દરેક પુસ્તકમાં છપાશે.

* દરવર્ષે છપતા પુસ્તકો મેમ્બરોને ભેટ મળશે.

* સંસ્થાના કાર્યાલયો ખોરસદ-અમદાવાદ બે ઠેકાણે છે.

* માણાં જરનારને બંને સ્થળેથી પાકી પહોંચ મળશે.

* ઉપયુક્ત કોઈપણ પ્રકારે સંસ્થાને આર્થિક સહકાર અ

સંસ્થાને સમૃદ્ધ બનાવો. અંદર ધાર્મિક વાંચન મેળ

૨. ૫૦૦૧ જેવી માતબર રકમનું દાન કરી જેઓ
 પૂ. પં.શ્રી પદ્મ વિજયજી ગણિચર જૈન ગ્રંથમાળાના
 પ્રાણદાતા બન્યા છે.

ધર્મનિરાગી
 ચીમનલાલ ભીખાભાઈ
 આણંદ

ધર્મનિરાગી
 કેલાવતીબેન ચીમનલાલ
 આણંદ

૩૬ શા.	ધારશીભાઈ માણેકચંદ	સુરેન્દ્રનગર
૩૭ „	રતનશી જેઠાભાઈ	સાંગલી
૩૮ „	કસ્તુરચંદ સરુપચંદ પાટણવાળા	મુંબઈ
૩૯ શ્રી	મસૂર જૈન સંઘ	મસૂર
૪૦ શા.	રાયચંદ નાનચંદ	મુંબઈ
૪૧ „	ખંસીલાલ અંબાલાલ ઝવેરી ખંભાતવાળા	„
૪૨ „	તાનુબેન ભીખુલાલ	ચેતગામ
૪૩ „	ભલુતમલ પુનમચંદજી	પાડીવ
૪૪ „	ચીમનલાલ ખડેરદાસ ગાંધી	સરસપુર-અમદાવાદ
૪૫ „	પેપટલાલ કેશવલાલ ગાંધી	„
૪૬ „	ભોગીલાલ „ કડોવાળા	„
૪૭ „	શાંતિલાલ સોમચંદ ચોકસી (ભાણુભાઈ)	ખંભાત
૪૮ „	પ્રેમચંદ માલાજી પૂ. ભાવ. વિ. મ. ની	પ્રેરણાથી
૪૯ „	હિંદુમલ જિતરાજ રાઠોડ	કોદકાપુર
૫૦ „	પોપટલાલ છગનલાલ	માણસા
૫૧ „	મોતીલાલ જીવરાજભાઈ	મુંબઈ
૫૨ „	જીવરાજ નાનચંદ ગ્રા. વાળા	સુરત
૫૩ એક	સદ્ગૃહસ્થ. રતનસુંદર વિ. મ. દેવસુંદર વિ. મ. ની	દીક્ષા નિમિત્તે દેપંલા
૫૪ અ.	સૌ. હેમલતા ચંદ્રકાંતભાઈ	માંડા
૫૫ શા.	રતનલાલ નાગરદાસ વક્તા	અમદાવાદ
૫૬ નાપાડ	શ્રવે. મૂ. જૈન સંઘ	નાપાડ (આણંદ)

દસવર્ષીય

૫૭ શા.	ગગલદાસ હાલચંદ થરાદવાળા	અમદાવાદ
--------	------------------------	---------

પંચવર્ષીય

૫૮	સૂરજબેન ચુનીલાલ અંબાલાલ પટેલ	
----	------------------------------	--

પક્ષપ્રકાશનને મળેલું નહું દાન

(૧) ૫૦૧, પૂ. મુનિરાજ શ્રી મિત્રાનંદ વિ. મ. ના સદુપદેશ્ય
 ૧ લાખના ખર્ચે નંડિયાદમાં બંધાયેલાં શ્રી મણીલાલ છોટાલા
 હુતરીયા જૈન ઉપાશ્રયનું, કલકત્તા નિવાસી શેઠશ્રી સવાઇલાલ કેશ
 લાલ પ્રેસીડેન્સી મેજસ્ટ્રેટના શુભ હસ્તે તા. ૧-૫-૭૧ ના રે
 ઉદ્ઘાટન થયેલ તે પ્રસંગે લખ્ય સમારંભનું પ્રમુખપદ શોભાવ
 આણુંદ નિવાસી શેઠશ્રી મણીલાલ નરસીદાસ દોશી ત
 સમારંભ પ્રસંગે ઉપાશ્રયમાં રૂ. ૧૫૦૧ ના દાનની જાહેરાત

પક્ષ પ્રકાશનના સાદિય સંસ્કણ માટે ૫૦૧, ની જાહેરાત થઈ
 (૨) ૫૦૧, ઉપર્યુક્ત ઉપાશ્રયમાં સમવસરણાકાર સિં
 પધરાવવાની નંડિયાદ નિવાસી મુતરીયા ચંપકલાલ ઝવે
 મુપુત્રો શ્રીમનહરભાઈ, દાદુભાઈ તથા મહેન્દ્રભાઈએ ઉજામણીયા
 લીધો. તે પ્રસંગે પક્ષ પ્રકાશનને રૂ. ૫૦૧ નું દાન જાહેર
 'પક્ષ પ્રકાશન' બંને દાતાઓનો આભાર માને છે.

પૂ. પં. શ્રી પક્ષ વિજયજી ગણિવર જૈન ગ્રંથર
 આર્થિક સહકાર આપવાના પ્રકારે

રૂ. ૨૫૧, આપનારનો કોઈપણ એક પુસ્તકમાં ફોટો

રૂ. ૧૦૧, " લાઈફ મેમ્બર ગણાયો.

રૂ. ૫૧, " દશવર્ષીય " "

રૂ. ૨૫, " પંચવર્ષીય " "

રૂ. ૧૧, " દ્વિવર્ષીય " "

* મેમ્બરોના નામ દરેક પુસ્તકમાં છપાયો.

* દરવર્ષે છપાતા પુસ્તકો મેમ્બરોને લેટ મ

* સંસ્થાના કાર્યાલયો ખોરસદ-અમદાવાદ ખે

* આણંદ ખરનારને બંને સ્થળેથી પાકી પછે

* ઉપર્યુક્ત કોઈપણ પ્રકારે સંસ્થાને આર્થિક

સંસ્થાને સમૃદ્ધ બનાવો. મુંદર ધાર્મિક વ